

















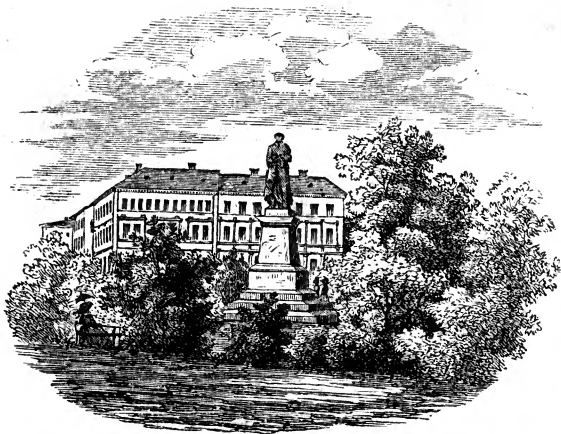


S. 590.

p 136. J. Müller: Uptale trädgårdar.  
I. De gamla Linnéens  
trädgårdar.

# S V E A.

1858.



Berzelii Park.

---

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.



# Bokhandelsnyheter 1857.

- About, Edmond, PARISISKA ÄKTENSKAP.** Noveller. 3:ne häft.  
 I. Markisinnans mor.  
 II. Tvillingbröderna. — En fix idé.  
 III. Bysten. Hophäftade i ett band. 1: 16. b:co.

Franska Romanlitteraturen, som onekligen genom åtskilliga af dess produkter hade kommit i vanrop och isynnerhet gjort sig skyldig till stora förseelser mot moral och sedlighet, har under loppet af de senaste åren frambringat flerfaldiga arbeten i en vida bättre anda, hvilka tydligen utvisa en äfven der försiggången reaction och sträfvan efter ett bättre mål. Bland de förf. som uppträdt i denna genre är *Edm. About* en af de yppersta. Han eger intagande och liflig stil, friskhet och humor och är fri från öfverdrifter. Också har hans Novell-samling "Les Mariages de Paris," som nu erbjudes i Svensk öfvers., haft den ovanliga framgång, att inom loppet af ett år upplefva fem upplagor.

- Blanche, Aug., Samlade Taflor och Berättelser.** —  
 Ny och tillökad upplaga. 3:ne delar. 4 R:dr b:co.

Utom förf:s alla smärre berättelser, hvaraf en stor del endast varit tryckte i tidningar och kalendrar, innehåller denna upplaga Novell-Cykeln »Berättelser efter Klockaren i Danderyd.

- Mügge, Theod. Erik Randal,** Historisk Roman från sista finska kriget 1808 och 1809. Svensk Bearbetning af Wilhelmina Stålberg. 3:ne delar. 2: 16. b:co.

Detta arbete intager såväl genom val af ämne som ock genom utförandet ett ganska högt rum bland nyare romaner. Också har detsamma väckt stort bifall såväl i Finland som i Sverige, synnerligen för den ädla varma, deltagande känsla, hvilken uttalar sig i denna skildring af det tappra finska folkets sista strid.

- Saint-Germain, Jules de, En Knappnål.** Andra upplagan. 36 sk. b:co,  
 » *Mignon.* Berättelse.

---

## Nyare dramatisk Litteratur:

- På Gröna Lund. Dramatisk framställning i två Akter . . . 24.  
 Elfjungfrun. Öfversättning efter Elverhøj af *J. L. Heiberg* . . 24.  
 Min hustru vill så ha det. Lustspel af *Fr. Hedberg* . . . 16.  
 Andra Tider, Andra Seder. Skådespel i 4 Akter . . . . . 16.





Sohn v. J. A. Westerbergs lit.

J. H. Lorenzen & C<sup>o</sup> Lith. Inst.

SOPHIA WILHELMINA.

Hertuginna af Östergötland

S V E A.

FOLK-KALENDER

FÖR

1858.

FJORTONDE ÅRGÅNGEN.

MED BIDRAG AF

Onkel Adam, Herm. Bjurstén, J. M. Crusenstolpe, Förf. till »Sjögungfruns Sagor», Fr. Hedberg, Hedvig, Johan Jolin, N. Lilja, Daniel Müller, Gudm. Silfverstolpe, C. C. Strandberg, Talis Qvalls, G. Thomé, Wilhelmina m. fl.

---

STOCKHOLM,

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

GÖTHEBORG,  
D. F. BONNIER.

CARLSTAD,  
ALEX. D'AUBIGNÉ.

LINKÖPING,  
P. M. SAHLSTRÖM.



**STOCKHOLM.**

HÖRBERGSKA BOKTRYCKERIET, 1857.



## Innehåll.

---

	Sid.
<i>Det Svenska Konungahuset</i> . . . . .	5.
<i>Europas Regenter</i> . . . . .	6.
<i>Fosterlandet</i> , af Joh. Ludv. Runeberg (med vign.) . . . . .	7.
<i>Jacob Berzelius</i> , prisbelönt skaldestycke af C. C. Strandberg (med vignett) . . . . .	9.
<i>En Skolmamsell</i> , berättelse af Joh. Jolin (med lithografi) . . . . .	17.
<i>Finska arméens hedersskänk till Runeberg</i> (med illustr.) . . . . .	86.
<i>Serafimer-Ordens-Lazarettet</i> af D. (med illustr.) . . . . .	88.
<i>Magnus Huss</i> , af dens., (med porträtt) . . . . .	100.
<i>På Landet</i> , poem af Wilhelmina . . . . .	104.
<i>Korparne</i> , gammal Studenthistoria från Lund. Berättad af Onkel Adam . . . . .	106.
<i>Karl Kullberg</i> , af Herman Bjurstén . . . . .	109.
<i>Flickan med apelsinen</i> , poem af Hedvig (med lithogr. efter Amalia Lindegrens tafla) . . . . .	127.
<i>Det nya Läroverkshuset i Westerås</i> , af J. J. B. (med illustr.) . . . . .	128.
<i>Till Gubben Carl</i> . Impromptu af Gudmund Silfverstolpe . . . . .	135.
<i>Upsala Trädgårdar och anläggningar</i> , af Daniel Müller (med 2:ne illustr.) . . . . .	136.
<i>Den tysta kraften</i> , poem af Fr. Hedberg . . . . .	147.
<i>Stockholms Byggnader: XXV. Fredrikshof</i> . . . . .	149.
<i>XXVI. Garnisons-sjukhuset</i> . . . . .	152.

	Sid.
<i>Dödsrunor. Nekrologer af J. M. Crusenstolpe (med 4 illustr.)</i>	155.
1. J. A. v. Hartmansdorff	155.
2. Joh. And. Björck . . .	161.
3. A. G. Gyldenstolpe . . .	162.
4. Carl Fr. Coyet . . . . .	163.
5. Jeanette Stjernström, f. Granberg . . . . .	165.
6. Fredrik Boye . . . . .	166.
7. Carl W. Bergman . . .	168.
8. Karl A. af Kullberg . .	169.
9. J. N. Ahlström . . . .	169.
10. Jacob Cederström . . .	171.
11. Abr. Z. Pettersson . . .	173.
12. Carl Hochschild . . . .	174.
13. J. H. Schröder . . . . .	176.
14. J. A. Wahlberg . . . . .	177.
15. Puke. von Rosen . . .	179.
16. D. A. J. Müller . . . . .	181.
17. A. E. von Sydow . . .	183.
18. P. E. Svedbom . . . . .	184.
19. O. A. Svalin . . . . .	185.
20. Johanna Laurentia von Strokirch . . . . .	186.
<i>Daniel Müller, poem af N. Lilja</i> . . . . .	188.
<i>Vid Fru Sandblads bår, af Talis Qvalis</i> . . . . .	190.
<i>Vid Grod-dammen, af förf. till »Sjöjungfruns Sagor»</i> . . . . .	192.
<i>Om tidens olikhet på särskilda orter, af kapten C. A. Pettersson</i> (med en lithografi) . . . . .	195.
<i>Dalmarsch från Orsa socken, upptecknad af Rich. Dybeck, med</i> melodi satt för fyra röster . . . . .	197.



DET

**SVENSKA KONUNGAHUSET.**

---

OSCAR I, född den 4 Juli 1799, Sveriges och Norriges Konung den 8 Mars 1844, krönt i Stockholm den 28 Sept. samma år.

Hans Gemål:

JOSEPHINA MAXIMILIANA EUGENIA, Prinsessa af Leuchtenburg och Eichstedt, född den 14 Mars 1807, förmäld den 19 Juni 1823, krönt Sveriges Drottning den 28 Sept. 1844.

*Deras barn:*

CARL LUDVIG EUGENE, Kronprins, född den 3 Maj 1826.  
Regent den 25 Sept. 1857.

Hans Gemål: Kronprinsessan WILHELMINA FREDRIKA ALEXANDRINA ANNA LOUISE, Prinsessa af Nederländerna, född den 5 Augusti 1828, förmäld den 19 Juni 1850.

Deras barn: LOVISA JOSEPHINA EUGENIA, född den 31 Oktober 1851.

OSCAR FREDRIK, Hertig af Östergöthland, född den 21 Januari 1829.

Hans Gemål: SOPHIA WILHELMINA MARIANNA HENRIETTE, Prinsessa af Nassau, född den 9 Juli 1836, förmäld den 6 Juni 1857.

CHARLOTTA EUGENIA AUGUSTA AMALIA ALBERTINA, född d. 23 April 1830.

NICOLAUS AUGUST, Hertig af Dalarne, född den 24 Augusti 1831.

*Konungens moder:*

EUGENIA BERNHARDINA DESIDERIA, född den 8 November 1781, förmäld den 16 Augusti 1798, krönt Drottning af Sverige och Norge den 21 Augusti 1829, enka den 8 Mars 1844.

---

# Europas Regenter,

ordnade efter deras ålder den 1 Juli 1857.

Regenter.	Födelse-			Ålder.		
	d.	m.	år.	år.	m.	d.
1. Georg, storh. af Mecklenburg-Strelitz . . .	12	Aug.	1779.	77	10	18
2. Wilhelm I, konung af Würtemberg . . . .	17	Sept.	1781.	75	9	3
3. Leopold I, konung af Belgien . . . . .	16	Dec.	1790.	66	6	14
4. Pius IX, påfve . . . . .	13	Maj	1792.	65	1	17
5. Leopold, Hertig af Anhalt-Dessau . . . .	1	Okt.	1794.	62	8	29
6. Fredrik Wilhelm IV, kon af Preussen . .	15	Okt.	1795	61	8	15
7. Leopold II, storhertig af Toscana . . . .	3	Okt.	1797	59	8	27
8. Oscar I, konung af Sverige och Norrige .	4	Juli	1799.	57	11	26
9. Johann, konung af Sachsen . . . . .	12	Dec.	1801.	56	6	19
10. Fredrik Wilhelm, kurfurste af Hessen . .	20	Aug.	1802.	54	10	11
11. Wilhelm, hertig af Braunschweig . . . .	25	Apr.	1806.	51	2	5
12. Ludv. III, storhert. af Hessen-Darmstadt	9	Juni	1806.	51	—	21
13. Napoleon III, kejsare af Frankrike . . . .	20	Apr.	1808.	49	2	10
14. Fredrik VII, konung af Danmark . . . . .	6	Okt.	1808.	48	8	25
15. Ferdinand II, konung af båda Sicilierna .	12	Jan.	1810.	47	5	18
16. Maximilian II, konung af Baiern . . . . .	28	Nov.	1811.	45	7	2
17. Otto I, konung af Grekland . . . . .	1	Juni	1815	42	—	29
18. Wilhelm III, konung af Nederländerna . .	19	Febr.	1817.	40	4	11
19. Adolph, hertig af Nassau . . . . .	24	Juli	1817.	39	11	6
20. Alexander II, kejsare af Ryssland . . . .	29	Apr.	1818.	39	2	1
21. Victoria, drottning af Storbritannien . .	24	Maj	1819.	38	1	7
22. Georg, konung af Hannover . . . . .	27	Maj	1819.	38	1	4
23. Victor II Emanuel, konung af Sardinien .	14	Mars	1820.	37	3	17
24. Fredrik Franz, storhertig af Mecklenburg- Schwerin . . . . .	28	Febr.	1823	34	4	2
25. Abdul Medschid, storsultan af Turkiet . .	20	Apr.	1823.	34	2	10
26. Fredr Wilh. Ludvig, storhert. af Baden .	15	Aug.	1824.	33	10	16
27. Pedro III, kejsare af Brasilien . . . . .	2	Dec.	1825.	31	6	28
28. Franz Joseph, kejsare af Österrike . . .	18	Aug.	1830.	26	10	13
29. Isabella, drottning af Spanien . . . . .	10	Okt.	1830	26	8	20
30. Pedro V, konung af Portugal . . . . .	15	Sept	1837.	19	9	14
31. Robert I, hertig af Parma . . . . .	9	Juli.	1848.	8	11	22

# FOSTERLANDET

AF

JOH. LUDV. RNEBERG.



Bevara, Gud, vårt fosterland,  
Håll öfver det din starkhets hand,  
Och var dess hägn i strid som frid,  
I sorgens som i glädjens tid.

Här se vi hvad oss mest är värddt,  
Allt hvad vi skatte dyrt och kärt;  
Ej fjerran finns en bygd, ej när,  
Som är för oss hvad denna är,

Här hafva våra fäder bott,  
 Arbetat, kämpat, hoppats, trott;  
 Här äfven vi vår boning fått,  
 Med samma lif och samma lott.

Här skola våra barn också  
 En gång på våra stigar gå,  
 Ha det vi haft, se det vi sett,  
 Och be till Herren, som vi bedt.

Gud, skydda detta kära land,  
 Från sjö till sjö, från strand till strand;  
 Sänk öfver det din milda vård,  
 Som sommardagg på rosengård.

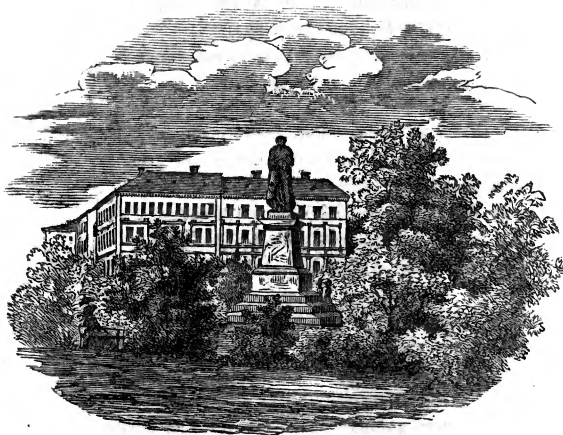
Välsigna hvarje trofast själ,  
 Som önskar det af hjertat väl;  
 Men slå hvart onskans uppsåt ned,  
 Som vill dess fall och stör dess fred.

Låt det få bli och vara ditt,  
 Befolkadt, tryggadt, gladt och fritt,  
 På kärlek bördigt, som på råd  
 Och uppfyllt af din Andas nåd.

Du hulpit det ur mörker opp  
 Liksom en blomma ur sin knopp,  
 Så låt det ock till tidens slut  
 Uti ditt ljus få vecklas ut.

Det ljuset är ditt helga ord,  
 En sol för himmel och för jord;  
 Gif att det klart här lysa må  
 Och aldrig mer ifrån oss gå!





## Jakob Berzelius.

(Skaldestycke, prisbelönt af Sv. Akademien.)

*Minnets lefver: der står bilden:  
Seker skola, liksom vi,  
Skrida, röra, den förbi.*

LEOPOLD.

Har du sett staden mellan dubbla vågor  
Med blomsteröar, som en gördel, kring,  
Der, under högblått hvalf med norrskensågor,  
I bronzen uppväckt står en hjeltering,  
En Iliad, som rigtad är på torgen  
I rapsodier omkring kungaborgen?

De stå, ur Rididarholmens grafvar väckte,  
 Vakteldar lika för hvar tid, som gryr.  
 Som Memnonsstoder, till ett veknad t slägte  
 De tala: "allt förutom Äran flyr:  
 Hon står som skildtvakt qvar ibland ruiner;  
 Gustaver räddar hon och Caroliner."

Gif akt! Han öppnas åter, hjelteringen —  
 Hvem står i bronzen upp på grönklädd grund?  
 J högtidsklädda skaror! offer bringen,  
 Som tempelsvenner, till hans altarrund.  
 Det faller, täckelset. I blomstergården  
 J af den store skåden minnesvården.

Med lagern krönt, en konung utan like,  
 På svärdet ej, på snilletts blix t han käns,  
 Själfherrskaren i Vettenskapens rike, —  
 Det riket, blommande förutan gräns,  
 Från österns guldport längs till vesterns kammar,  
 Från hafvets djup dit stjernehalvvet flammar.

Ack! många throner stå i häfden inne,  
 Eröfrade med lyra eller svärd:  
 Mer hög än hans vi dock en thron ej finne  
 I maktens salar eller tankens verld.  
 Må vi att vörda våra store lära!  
 En framtid blommar på en forntids ära.

En annan tid ock honom bar. Den tiden  
 I häfden lefver, evigt solbeglänst,  
 Med sångens krans kring Pallas-pannan vriden,  
 Med segerkronan räckt åt hvar förtjenst.  
 Som diktens guldår vi de dagar prise,  
 Då nordens skaldier voro nordens vise.



En morgonrodnad sken på Skandiens kullar,  
 I sång och forskning Attisk klarhet låg;  
 Och lifvet rördes likt en flod, som rullar  
 Bland blommor hän. med stjernor i sin våg.  
 Men i dess djup låg Vettenskapen sluten,  
 En klarögd perla, nyss ur musslan bruten.

Som örnen osedd från sin klyfta svingar,  
 Men märks, när vingen han i dagen spänt,  
 Så Scheeles namn flög ut på Ryktets vingar,  
 Af Sverige ej, förr'n af Europa kändt.  
 I skuggan gömd den frejdade man finner,  
 Der blygt hans snille vid retorten brinner.

Med skarpa blickar Klingenstjerna spanar  
 Kalkylens gåta, löser dess myster,  
 Då Chapman dockan och de fästen danar,  
 Som buro åskorna till Hoglands skär.  
 Melanderhjelm, med tuben för sitt öga,  
 Planetens ringdans forskar i det höga.

Men med en krans af liljor kring sin spira,  
 En lagrad Gustaf uti Floras land,  
 Linné går fram att nya fester fira,  
 Der dalens lockar ordnats af hans hand.  
 Naturens bok, den skiftande, han tyder:  
 En bokstaf blir hvar ros, som henne pryder.

Då gick, — der, lik en saga ibland fjällen,  
 Lättsöfda Vettern slumrar i sin sal  
 Och Omberg kastar uti sommarqvällen  
 Milslånga skuggor öfver slätt och dal, —  
 En genius fram med ännu bundna vingar.  
 När banden lossas, han mot solen svingar.

Han svingar djerft utöfver land och vatten,  
 Ett purpurskimmer mellan jord och sky.  
 En Farus lik, som lyser genom natten,  
 Hvarthelst han blickar, mörkrets skuggor fly.  
 Han lyfter slöjan, väfd af grönklädd sommar,  
 Och se! i jordens djup en trollverld blommar.

Och i de stela massor lifvet flyter:  
 Der slår en puls uti naturens barm,  
 En eld, som, evigt ung, i dagen bryter,  
 Likt jungfruns kärlek rodnande och varm.  
 Det är som skapelsen väckts upp ur dvala,  
 Och anderöster ock ur stenen tala.

Hvad Hellas diktat om de stilla väsen,  
 Som blickade ur all naturen fram,  
 Om genierna i källorna och gräsen,  
 I vinden, klipporna och trädens stam,  
 Det var symbolen till den stores lära, —  
 En dunkel aning, men det sanna nära.

Den sanning blifvit. Jordens gömda krafter,  
 Som hennes reffbensbyggnad styrka ge,  
 Dess spelande, dess friska näringssaft  
 Lät Siaren oss i sitt synrör se.  
 De verka ännu på forntidaviset, —  
 Som när kring dem sig hvälfde paradiset.

Och djupet blottar han af tingens lagar,  
 Ett örr ej känt hieroglyf-system,  
 En himmelsk grundlag, i de första dagar  
 Af Skaparn ristad på sitt mantelbräm:  
 Och skönt, liksom ur kaos frambröt ljuset,  
 En ordnad verld der blickar upp ur gruset.

Dit såg han ner, som solen från sin bana  
 Till dalens blomma sänker glad sin blick:  
 Hvad visheten ej förr ens kunnat ana  
 Der tog gestalt och för hans öga gick.  
 Ej mer i rymden blott det stora bodde,  
 Men i atomen — der du minst det trodde.

Hur djerf naturen all han genomilar,  
 Hur jublande, men manligt fri ändå!  
 Han vinner segrar och likväl ej hvilat,  
 Men spänner vingen sist emot det blå  
 Att stjernans dagg uti retorten gjuta  
 Och analysen ibland solar sluta.

En verld för sig, likt grufvan, var hans sinne,  
 Hvars digra malmdjup aldrig tömda bli;  
 Men klart var allt och solbeglänst derinne, —  
 Ett tempelhalf med dagens lågor i, —  
 Harmoniskt, enkelt dock, som harpotonen,  
 Och snillet satt i lagerskrud på thronen.

Som Numa fordom i Egerias lunder,  
 Han vishetskällan drack, från verlden skild.  
 Själfständig stod han på sitt snilles grunder,  
 Som på Selenium \*) hans egen bild.  
 Med viljans nerver spänstiga som stålet,  
 Han bröt sig egna banor fram till målet.

Och Sanningen, som slår sitt blåa öga  
 Mot himlen opp, fast höljd i stoftets skrud, —  
 En slöjad Isis, fostrad i det höga, —  
 Hon var hans mål, hans snilles ungdomsbrud.  
 Hur varmt hans hjerta för den blyga brinner!  
 Hur han sin ära blott i hennes finner.

\*) En af Berzelius upptäckt metall, hvaraf slogs en skådepenning med Bri  
 bröstbild.

Ej sågs hans blick vid diktens skimmer stanna,  
 Det perlskum, frusande på livvets ström.  
 Det högsta sköna är det högsta sanna  
 Och drömmen, rosenfärgad, är dock dröm.  
 På Sanningen låt ljusets strålar falla  
 Och Skönheten står lefvande för alla.

Hur hvarje skatt, han finner, strålbegjutes!  
 Hur den tar form och af hvart öga möts!  
 Som gyllne skalet kring orangen slutes,  
 Så smidigt ordet kring sin kärna slöts,  
 Och tanken, mejslad, fram i dagen buren,  
 Stod som en grekisk bild, af marmor skuren.

Så Skönheten han visste uppenbara,  
 Och Svensk var drägten ock på Sveas strand.  
 Dalins och Kellgrens språk, det silfverklara,  
 Eröfrade med honom nya land,  
 Och forskningen, i Romarbojor fången,  
 Blef fri och talte samma språk som sången.

Hvem offrade som han sitt rika snille,  
 Sin mödas frukter åt sin fosterbygd?  
 Hvad störst han tänkte, hvad han ädlast ville  
 Uppspirade som blommor i dess skygd.  
 Hur enkel, fiärdlös stod han i dess dalar!  
 Men världen lyssnar, när den gömda talar.

Och dalens skuggor plötsligt sönderbrista  
 Och Ryktet tar den blyge i sin famn.  
 Snabbt, som från stapeln en elektrisk guista,  
 Från Mälarns strand kring jorden flög hans namn.  
 Det flög till södern, flög till österns länder,  
 Der morgonrodnaden sin fackla tänder.

Och dock, ej bländad af triumfers hvimmel,  
 Hans ande sträfvade mot höjden opp,  
 Som blomsterdoftet emot vårens himmel,  
 Som altarlågan och den frommes hopp.  
 Hvad här han sökt han fått der ofvan röja:  
 Den höga sanning, afklädd stoftets slöja.

På skuldran nu dock vuxit englavingar  
 Och knäböjd står hon för den högstes thron,  
 Och hennes stämman ibland stjernor klingar  
 Liksom en sång, en himlens orgelton.  
 Till henne slut dig! I de blåa landen  
 Som brud hon räcker åt sin älskling handen.

Men stå i brons här i den kungastaden,  
 Der ställd en gång din äras vagga var.  
 Träd, en Tiresias, in i hjälteraden!  
 Med fog din plats du bland Gustaver tar.  
 Lik dem, du lefde och du dog för ljuset,  
 Och slog, som de, en mörkrets verld i gruset.

Som aftonrodnaden på Mälarvågen,  
 Som nattens tofslag, dör din samtid bort,  
 Och andra stjernor kranza himlabågen,  
 Men glömskans natt oss höljer inom kort:  
 Du dock står hög och evigt ung tillika  
 I riddarstaden, i den minnesrika

Ack! all vår rikdom tyder dock förluster,  
 Som en gång drabbat tungt vårt fosterland,  
 Och Konsten irrar jemt på Dödens kuster  
 Med Minnets bleka fackla i sin hand.  
 Hvad ädlast Konsten har, hvad skönast Sången,  
 Det är en bild, utur ett graf-kor gången.

Och Sång och Vishet räkna samma anor:  
 De lekte hop i verdens barndomsdar.  
 Om nu ock irrande på skilda banor,  
 Ett himmelskt syskondrag de dock ha kvar  
 Vid grafvarna de träffa samman åter,  
 Och därför Sången nu den vise gråter.

De glesnat, kämparne i tankens leder,  
 Heroerna i vetande och dikt.  
 I riddargrafvarna vi blicka neder  
 Och väga sorg och ära på en vigt.  
 På urnorna de stumma stjernor skina,  
 Som på ett stort, men grusadt Palestina.

Ack! nya dagar upp ur natten blomma,  
 Som gyllne öar ur det mörckblå haf.  
 Som löf om våren, nya släkten komma  
 Och sorla, glänsa, vissna, falla af:  
 Men norden mer ej skåda får hans like,  
 Den store ordnarns i naturens rike.

Så länge klangen dock af Svenska svärden  
 Med Gustaf Adolfs namn kring jorden går,  
 Och Frithiofs-sången brusar genom verden,  
 Som norden stark och rik som söderns vår,  
 Så länge ock, med Sveas hopväxt vorden,  
 Berzelii ära glänsa skall kring norden.

Str.



# En Skolmamsell.

*Berättelse af Jo Jo.*

---

## 1.

### Två Bröder.

»Jaså, han har rymt, säger du, Lars Erik. Nå så lät sätta efter honom då, för honom hit tillbaka död eller lefvande. Vi ska straffa honom efter lynchlagen, vi ska skjuta ihjel honom, innan vi gå till sängs. Det ska göra mig ett nöje, och bli ett litet afbrott i det enformiga landtlifvet. Fast, när jag rätt tänker på saken, så lät honom rymma, den otacksamme; han följer bara sin instinkt, hans mor var en landstrykerska och pojken brås på henne. Jag skulle vilja ge hela min halfpart i Rödvalle bruk, och halfva mitt lif dertill, om dotter min en dag ville rymma, om hon en enda qvarts timma ville brås på far sin.»

»Ja, du har stundom rätt i ditt valspråk, Matthias, egoismen regerar verlden.»

»Jo så regera mig, har jag icke rätt, Lars Erik, egoismen är den axel, kring hvilken människans alla handlingar hvälfva sig. Historien har antecknat drag af den noblaste oegennyttan; men hvilken fan kan ej lura historien? Nej, analysera sjelfva modersmjölken, och du skall finna en beståndsdel, som kemisterna aldrig fått reda på, och denna beståndsdel heter egoism, egoism.»

Brukspatron Mathias Elgensvärd drog vid dessa ord med sin högra knubbiga tumme ett tvärstreck öfver sin finpulerade guldsnusedosa, och hans äldre broder, kammarrådet

Lars Erik, visste att efter denna betecknande gest skulle ett ytterligare räsønnemang endast göra Mathias ursinnig; han undvek således visligen all vidare diskussion i ämnet, och tystade sin tunga med en väldig mandelbrödsskifva, doppad i den icke mindre väldiga themandarin; ty kammarrådets enda frosseri gaf sig luft vid thebordet.

Aldrig hade naturen skapat tvenne bröder, som mindre kunde likna hvarandra än bröderna Elgensvärd. Vi vilja icke tala om deras yttre, som med undantag af ett litet drag kring munnen, kontrasterade i hvarenda vinkel och vrå; vi uppehålla oss tills vidare blott vid deras lynnens företeelser. Om man skulle vilja likna dem tillsammans vid en fosforsticka, ty deras tillgifvenhet för hvarandra gjorde dem oskiljaktigare än fosfor och stickan, så var Mathias onekligen en lika trogen bild af den der dolda lågan, som Lars Erik af trädämnet. Mathias tog eld vid minsta anstrykning af motsägelse, fräste och stänkte omkring sig åt alla håll och tyckte sig ega inre resurser att kunna belysa och förklara äfven de mörkaste föremål; Lars Erik deremot brann med stilla låga, då han antändes af sin hetsige broder, och ansåg sig blott såsom den mest underordnade tjenare i ljusets tjänst. Eller för att gå från eld till vatten och nyttja ännu en mer eller mindre misslyckad bild, Mathias liknade en af gejserna på Island; äfven under mellanstunderna af lugn märkte man tydligt den på djupet kokande vulkanen; Lars Erik deremot var en stilla och fridfull Götha kanal, som ordnade medelst förståndets culvert vattenhöjden, så att en öfversvämning var en ren omöjlighet.

De båda bröderna innehade som gemensamt arf en hvad man kallar »vacker» förmögenhet, hvilken af kammarrådet förvaltades med en punktlighet, hvarom brukspatronen knappast kunde göra sig ett begrepp. Lars Erik var ungarl, Mathias enkling och fader till ett enda barn, en dotter, som på en gång utgjorde hans förtjusning och hans förtviflan.



Augustisolens sista strålar skalkades i trädtopparna, likt några ystra skolpojkar, som medan pappas allvarliga stämman manar: »till sängs», ännu måste i glada krumsprång briljera med sitt öfvermått af lifskraft; de dansade på hvartenda blad af den täta caprifoliehäcken, hvilken bildade en skuggrik matsal helt nära intill Rödwallas karaktärsbyggning, och i hvilken matsal de båda bröderna under sina sommarsejourer vid bruket älskade att spisa frukost och afton. Dagen hade varit tryckande varm och gifvit Mathias mångfaldiga anledningar till anmärkning mot vår Herres esprit d'arrangement i afseende på väderleken. Det var liksom om solstrålarna ville hämnas å sin höge Herres vägnar på den nye Jonas, och de gjorde vår otålige brukspatron all möjlig förtret. Än trängde sig en ofövägen sälle tvärtigenom det täta löfverket rakt in i den solskygges öga, än speglade sig en annan i den blanka gulddosan eller i silfvertheköket och sköt från detta bakhåll sin gyllene pil på offret, som ständigt ömsade plats.

»Det vore väl fan», — utbrast för tjugonde gången den förföljde, — »ska jag inte hitta på en enda vrå i den här soffan, der man kan få vara i fred för den satans solen. Jag tycker annars, att den der hundraåriga lathunden, boken, som står der så styf och stel här utanför, inte egentligen har annat att göra än hålla qvällsolen i styr. Vrid lite på theköket, Lars Erik, solen sticker mig midt i ögonen. Så der ja, nu blef det bra, jo fan ock, nu fick jag en brännspiegel i karaffinen. Så ja, nu är det temligen drägligt; men till nästa vecka ska vi ha oss en skyddsmur af tältduk utanför häcken.»

»Men då får du det för qvaft, kära Mathias.»

»Ja, då ska jag hålla några indiska vindfläktare särskildt för min räkning. Du får skrifva upp det på min conto; jag har i alla fall inte depenserat på några galenskaper hela — hela denna månaden.

»Vi räkna i dag den 2 Augusti.»

»Jaså, såja, nåå, förstår piken. — En sådan satans pojke, jag undrar hvad han nu ämnar ta sig till, utan pengar som han är. Han slår väl ihjel någon på vägen, plundrar någon resande och tar hus i Californien. Herre Gud, om han ändå vore min son, så visst som han nu är ett hittebarn. Tänk, Lars Erik, tänk om de ändå en vacker dag ville komma och säga mig, att Ingrid hade rymt, rymt med Rolf.»

»Så oförståndigt du talar, du uppskattar inte värdet hos din Ingrid. Hennes milda, stilla väsende är som en spegelklar insjö, i hvilken himlen och friden ser sin bild. Alla dina pojkaktiga stenkast lemna blott efter sig lätta bortdöende ringar på ytan, de framkalla inga stormvågor, de grumla inte den kristallklara böljan, dertill är hon alldeles för djup.»

»Ah, du förvånar mig, min kära Lars Erik, en så lång och så poetisk harang har jag inte hört från dig sedan Upsalatiden. Nå, nå, jag vet att du lägger an på att draga Ingrids hjerta till dig. Hennes eldfängde, orolige far passar inte rätt för henne; hon fattar inte hans drömmar, hon svindlar för hans högtfladdrande idéer. Annat är det med hennes farbror, han är skapad efter samma linealmått som hon sjelf, hans tankar kunna uträknas med algebra, hela hans lif är en skrifbok, utan minsta fläck, plump eller kråka och der skrifvaren intet enda ögonblick glömt att hålla sig vid marginalen.»

Kammarrådet ihällde under tystnad ännu en kopp the, som framkallade i den varma aftonen ett garnitur af svettperlor på hans något långväxta näsa. Brukspatronen slog i sig ett glas vin och vatten, sög några ögonblick på isbitarna glaset och fortsatte:

»Hör på, Lars Erik, det kommer på mig ibland i nattens ensliga timmar en skuggning till mistänksamhet; det

är en galenskap, det medger jag; men jag har varit så ofta galen, påstår man, så att det numera hör till mina rättigheter att ha en och annan förvirrad idé. — Se mig rakt i ögonen, Lars Erik! Så der ja! Du vet, att jag afgudade min salig hustru; du minns, att hon ibland liksom bäfvade för glöden i min kärlek; du minns, att jag reste bort ifrån henne på tre, fyra månader, reste till Italien, reste till Alger, egentligen bara för att riktigt njuta af hemlängtans plåga, frossa af återseendets fröjd. Du var hennes ömma, tröstande broder under denna min frånvaro; du minns, huru jag en tid nästan hatade dig för din lyckliga förmåga att kunna förkorta min hustrus ensliga dagar, och huru jag nästan afundades dig ditt, i jemnförelse med mitt eget, särdeles vanlottade yttre, blott derföre att min hustru kunde finna behag i att låta sina blickar hvila på dina magra, bleka drag, på dina ljusblåa, matta, milda ögon.»

Kammarrådet såg upp på sin lifliga broder med en min af godmodigt tålmod, blandadt med detta leende, som alltid framkallas i ett ansigte, hvilket blifvit föremål för ett högljudt omdöme, — förutsatt nemligen, att ansigtets egare är lika litet snarsticken eller sårbar som den ifrågavarande — och smuttade med ett lugn, värdigt en Socrates, på den kära drycken.

»Nej, låt bli det der leendet, Lars Erik, det gör mig ursinnig, det sporrar mig att sjunga ut med det, som i så många dagar gnagt på mitt hjerta. Det ligger ett sorts hån, en sorts segerglädje i det der draget af löje på din magra kind. Ja, Lars Erik, jag måste sjunga ut.»

»Sjung ut!»

»Hör du, Lars Erik, qvinnan är en gåta för oss män-  
ner. Min Emilia hade sina egenheter, hon som så många andra. Emellertid var hon den enda varelse, som jag skulle vilja fritaga från annan egoism än kärleken till sitt barn.»

»Hon vakade och ansträngde sig, tvärt emot läkarens förbud, under lilla Ingrid's farliga sjukdom, räddade sitt barn och bäddade sin egen graf. En förlåtlig egoism, tycker jag, Mathias.

»Nå, jag må säga, ska jag då aldrig kunna nämna Emilias namn, utan att se dig rodna ända upp till öronsnibbarne, ett femtiofemårigt kammarråd rodna som en femton års gymnasist! Lars Erik! Lars Erik! Du var kär i min salig hustru.

»Än se'n? Det vet du, det fick du veta första årsdagen efter hennes död; men — det visste *aldrig* hon.»

»Är det *säkert* det, Lars Erik? Qvinnan är en gåta och egoismen regerar världen. Se på mig, Lars Erik. Har du märkt huru Ingrid, medan hennes anlete återkallar modrens kära, ljufva drag, i hela sitt väsende tyckes taga dig, blott dig till förebild; har du märkt, huru hon liksom hos dig söker en fristad mot sin fars obändiga lynne, huru hon döljer sina tårar bakom din rygg, och huru hennes karaktär liknar din, troget som det röda sigillet liknar det gråa stål-signetet?»

»Än se'n?»

Brukspatronen hade stigit upp, hans ögon flammade, de tycktes vilja borra sig ned till minsta vrå i kammarrådets hjerta; hans kinder blossade och bröstet flämtade tungt.

»Än se'n? Visa mig någonting rent, någonting heligt under solen; visa mig ett människohjerta, i hvilket aldrig lustgårdsormen smugit sig in för kortare eller längre stunder. Lars Erik, se mig stadigt i ögonen! Vill du att jag skall kläda i ord mina natters galna drömmar, besudla mina läppar med en fråga, hvars besvarande, om det vore ett echo af mina misstankar, skulle kunna slita i trasor mitt stackars skröpliga förnuft. Och ändå måste jag tala, tala i gåtor;

ty det finnes tankar, som skämmas för sin tillvaro, men ändå inte ha kraft att strypa sig själfva i lindan.»

»Nå så vill jag strypa *dem* i stället för *dig*. Emilia var ren som en Guds engel; Ingrid är *ditt* barn, så visst som jag tror på den lefvande Guden, och du borde gömma ditt ansigte för hans klara sol, tills du fått öfvertag på djefvulen i ditt hjerta.»

Kammarrådet reste sig upp i hela sin fulla längd af tre alnar och två tum; han var blekare än vanligt; läpparne skälfdde, ögonen klämde på några harmens tårar, dem all hans sjelfbeherrskning ej kunde återhålla, medan fingrarne darrande sönderbetade ett mandelbröd till bitar så små som om det gällde att mata gulfiskar; — culverten hade sprungit läck, Götha kanal höll på att öfversvämna sina bräddar.

Sådan hade aldrig brukspatronen skådat honom förr. De hade i späd ålder förlorat sina föräldrar, och Lars Erik, två år äldre än Mathias, hade ansett sig liksom af Försynen satt till dennes förmyndare. Han hade dock med sådan qvinlig mildhet, sådant englatålamod städse utöfvat denna sin sjelftagna och af brodren villigt erkända befattning, att det snarare tyckts som om Mathias var en sjelfsvåldig despot och Lars Erik hans lydige slaf, än som om den äldre brodren vore den i själfva verket afgörande. Med ett ord, bandet, hvarmed Mathias leddes, var så lätt och så långt, att han aldrig kände det trycka eller stramma; men utan detta band skulle emellertid Mathias, med sin sydländskt glödande fantasi och sitt barnsliga lättsinne, varit ohjelpigen förlorad.

Brukspatronen märkte att han sårat sin bror i hans känsligaste fibrer. Det dröjde inte heller många sekunder, förrän han fick »öfvertag» på djefvulen i sitt hjerta, och med en ynglings hela liflighet kastade han sig till kammarrådets bröst, och hviskade med knappast hörbar stämma:

»Förlåt mig, Lars Erik, förlåt mig för hennes skull, för hennes, som säkert redan har förlåtit.»

»Galning!» hviskade kammarrådet, kramade brodern till sitt hjerta och torkade i tankspriddhet bort den sista tåren med kvarlefvan af det massakrerade mandelbrödet.

Som de der stodo med skimrande ögon, famn i famn och slukande hvarandra med de kärleksstrålande blickarna, skulle man snarare tro att de voro tvenne ynglingar, som återsågo hvarandra efter årslång skiljmesa, pröfvad vänskap och delade sorger, än tvenne män på första sluttningen af gubbålderns stupande stig, och som på de sista tio åren knappast varit en dag skiljda från hvarandra.

»Nå, se det kan jag kalla en tafra att måla, fast hvad är konsten mot naturen, hvad är färger mot kött och blod?»

Rösten kom från en sjuttonårig flicka, med en junonisk växt, och ett par stora, blåa, vackra, förståndiga ögon i ett fint och blekt ansigte, förskönadt af en den lilla sötaste mun, som nånsin med purpurläppar hviskat om ungdom och helsa. Ingrids anlete skulle kunnat kallas skönt, ty de regelbundna dragen lemnade föga skäl till anmärkningar; men det liknade nästan ett landskap utan sol; ty de kloka ögonen tycktes mera kyla än värma, och leendets lätta vindkåre vågade sig sällan ut på dessa kinder, hvilkas lugn nästan erinrade om isens spegelyta. Om Ingrid derföre stundom skämtade, så föreföll hennes humor snarare som satir, ty ansigtets djupa allvar gaf en udd åt äfven det oskyldigaste ord.

»Ah, är du der, min flicka, kom till mitt hjerta, äfven du, ty du är mitt barn, min kära, kära Ingrid. Så, luta ditt hufvud till mitt bröst; känner du hur det bultar derinne? Så ska ett hjerta klappa, om man inte har fiskblod sina ådror.»

Brukspatronen, som hade lösgjort sig från omfamningen med brodern, tryckte nu nästan med en älskares kon-

vulsiviska häftighet sin dotter gång på gång mot sitt hjerta, medan kyss på kyss glödde på hennes panna. Ingrid, som var van vid dessa faderskänslans plötsliga eruptioner, lutade sitt hufvud lugnt men vänligt mot fadrens skuldra, medan hennes hand sakta och liksom till tacksamhetstecken vidrörde hans.

Plötsligen stötte fadren henne ifrån sig; en rodnad af harm flög som ett norrsken öfver hans ännu vackra drag.

»Marmorblock, om du ändå kunde meddela mig något af din egen kyla, men du sätter mitt blod i sjudning med din kalla vänlighet. Ge mig ett glas is och vatten!»

Ingrid fyllde vattenglasen med en darrning på handen, så omärklig, att man ej visste om den kom från någon inre rörelse eller från vattnets dallring i karaffinen; men en skarp observatör skulle dock ha sett, att hennes kind blef ännu blekare och att en rodnad kantade de vackra ögonen. Den unga flickan hade ända från sitt sjette år, då hennes moder dog, hunnit vänja sig vid dessa brådstörtade språng i fadrens känslor, och hon förstod att alltid framleta ömhetsens äkta perla under bråten af alla dessa tistlar och törnen, som dolde skatten för hvarje annat öga än hennes. Förgäfvos hoppades hon emellertid att åren skulle tämja detta obändiga lynne, som under sina ljusare stunder fångslade alla genom sin tjusningskraft, medan det å andra tider stötte och sårade hvar och en, med hvilken det kom i beröring.

Mathias Elgensvärd var en af dessa inbitna egoister, som för att försvara sin egen dåliga sak jemnt föra på tungan sitt valspråk: »egoismen regerar verlden». Hvad han älskade, älskade han med girigbukens hela passion. Skatten skulle sprida sin glans för honom allenast; han afundades hvarje annat menskligt öga, som kunde njuta af dess prakt eller mäta dess värde. Mathias var välgörande, men blott derföre att det var honom en *njutning* att göra godt och

att sjelf hösta tacksamhetens glädjetårar. Det skulle ha varit honom en omöjlighet att vid en ädel handling uppträda som okänd. Mathias var entusiast för all skön konst, men hans bröst var icke vidgadt nog för att beundra allt det sköna på en gång; han bytte ofta om sina idéaler, och än var det Rossini, än Dante, än Lars Hjortsberg, än Rafaël, än Jenny Lind som reste sin afgudastod i hans själ på ruinerna af sina företrädare. Också hade vår brukspatron, särdeles i yngre år och under sin löjtnantstid, — han öfvergaf militärståndet då han gifte sig — utmärkt sig som en talangfull och i åtskilligt beundransvärd dilettant, antingen han fungerade vid ortens societetsspektakler, eller trakterade sitt piano, och mången vers med glödande diction hade under hans temligen genomskinliga psevdonym lefvat sitt dagsländelif i provinsbladet.

Men låt oss återvända till »marmorblocket». Kammarrådet hade efter vanligheten vid dylika scener mellan far och dotter under någon förevändning aflägsnat sig, för att icke genom sitt försvar för Ingrid skaffa Mathias »två isgudar på halsen», såsom denne plägade uttrycka sig.

»Nå, törs man fråga hvar fröken Elgenvärd uppehållit sig hela eftermiddagen?

»Der jag har kunnat vara till litet större nytta än här hemma.

»I din småbarnsskola således. Bondbarnen ligga dig alltjemnt mer om hjertat än din fars trefnad.»

»Pappa har säkert inte saknat mig så mycket, och hvad théserveringen beträffar, ser jag på min klocka att inte *jag* försummat mig; man har varit en hel quart för tidig. Skulle deremot, hvad Gud förbjude, olyckan hemsöka min far med någon sjukdom, då skall ingen förebrå mig för glömska af min pligt.»

»Pligt, pligt! Kom inte fram med det infama ordet. En menniska, som aldrig gör annat än sin pligt, förefaller



mig som en vaxfigur, hvilken man sätter i gång med ett urverk. När man börjar tala med mej om pligt, känns det som om någon förstulet sytt in ett harnesk i min väst. Mitt bröst är inte skapadt för planchett och snörlif. — Hör på, Ingrid, tänker du tillbringa hela ditt lif med att lära bruksbarnen läsa och skrifva; tror du inte att i dessa ångans och elektricitetens gyllene tider man snart skall uppfinna en machin för dylika mekaniska och prosaiska sysselsättningar och att du sjelf inom kort skall representeras af några simpla kugghjul?

»Jag är nöjd med att vara den minsta mutter i nytans mekanism. Min andes vingar äro för småvexta för att följa med min fars djerfva flygt, då han vill öfverskåda och förändra universum.»

Brukspatronen fattade vänligt Ingrids hand och drog henne ned på sitt knä.

»Se på mig, Ingrid, kyss mig! Kyss mig icke med läpparna, utan med ditt hjerta. Så der ja! Du håller ändå af din far?»

Ingrid tryckte sin kind mot fadrens panna, strök hans mörkbruna, ännu knappast gråsprängda hår utåt tinningarne, och satte sig stillatigande vid hans sida.

»Ser du, barn, sedan din moder dog har jag samlat alla strålarna af min glödande kärlek i en enda brännpunkt, och denna brännpunkt är du, Ingrid. Mina drömmar om lycka jordades med min Emilia; mina tankar ha sedan dess likt trötta flyttfoglar på färden öfver livvets öcken slagit sig ned än på den oasen, än på en annan, men ingenstädes funnit den hvila de sökte. Jag känner att min oro stillas först i grafven. Jorden hade dock bjudit mig så mycken sällhet, att jag ville efter min död liksom fortlefva genom en annan varelse i dess lustgårdar. Min ande sökte sig en gengångare i mitt barns. Himlen har straffat min förmäntenhet, och låtit vulkanen frambringa en bild af lava; men

en lava, som aldrig skall kunna åter glödgas. Du är blott sjutton år ännu, men tro mitt siareord, du skall aldrig komma att älska.»

Ingrid såg upp på sin far med de stora, kloka ögonen, betraktade honom en stund liksom frågande, om hon skulle våga uttala svaret.

»Måtte Gud förskona mig för sådana känslor!» utbrast hon slutligen med hela värman af en innerlig bön.

»Var lugn, min flicka, du skall multna som en lärd i stubb vid din kathedr, du skall se generation efter generation i miniaturformat frukta för din stränga blick och gyckla bakom din bugtiga rygg; du skall utså sedefrön, som växa upp till synda-ax, och sist skall du från ljusets rymder skåda huru dina tacksamma lärjungar teckna din profil med rödkrita på grafkorset, upprest genom subskription. Nej, det låg en olycksprofetia i den tafsla jag lät måla öfver dig som barn, och som nu hänger på Lars Eriks sängkammarevägg, sedan den blef nedrifven från min. Den täcka flickan, som i omedveten humor söker lära katten läsa. I hennes vackra drag trodde jag mig spåra en artistsjäl, i hennes blåa öga samm en verld af musikaliska drömmar. Grymma villa! Underbarnet, som läste rent vid fyra år, och hvars öra skydde hvarje orent grepp på pianot, underbarnet, som hoppade af förtjusning vid hvarje vacker solnedgång, och blickade med forskande ögon på stjernornas stilla tåg, underbarnet har blifvit en beskedlig skolmamsell, hvars ande ligger som en pressad blomma mellan bibliska historiens blad, och hvars drömmar gå som lydiga lokomotiver på skrifbokens railvägar af blyerts. Flicka, flicka! hvilken dämon gjöt en grodas kalla blod i de ådror, som äro spunna af mina? Ack, hvarför blef du ej ett snille, en artistsjäl, en guldvingad ande, en — en — en slyngel som Rolf?



E. Westerberg lith.

En. Barentzen & Co. lith. med.

INNANLÄSNING.  
Genretafia af Nils Andersson.



## 2.

## Hittebarnet.

En mörk och regnig septembrafton, omkring fjorton år före den tid som det föregående kapitlet antydt, solade sig en lycklig familjegrupp, bestående af brukspatron Mathias Elgensvärd, hans tillbedda hustru Emilia, den lilla treåriga Ingrid och kammarrådet Lars Erik, i skenet af den trefnad, som låg utbredd öfver salongen på Rödvalle. Kamarrådet läste högt, Emilia, sysselsatt med sitt handarbete, kastade då och då en öm blick på sin man, som vaggade sig i en amerikansk gungstol, och den stora Newfoundlands-hunden Ali sof vid sidan af lilla Ingrid, som, liggande på den mjuka divansmattan, lutade sitt lockiga hufvud mot den trogna fyrfotade vännen. Lampans klara sken omslöt liksom med en gloria den leende gruppen, infattad i den ljuseffekten förhöjande ram af skugga, som framkallades af skärmen omkring lågan. Betjenten anmälde ett okänt fattigt fruntimmer, som anhöll att i enrum få tala vid brukspatronen. Mathias mottog den okända i sina rum. Det var en qvinna af icke vanlig skönhet, men i hvars bleka ansigte sorger eller passioner lemnat tydliga spår; hon var temligen välklädd, och bar vid sitt bröst en liten späd varelse på ett år. Hon bigtade under synbar sinnesrörelse sitt tragiska öde, kallade sig en fröken F., som varit förlofvad med en löjtnant K., men af denne blifvit förförd och bedragen. Utstött från det torftiga, men hederliga föräldrahemmet, flydde hon nu till en tant i Stockholm, men hennes kläna reskassa var tömd och hon hade vandrat den sista milen till fots.

Hon bad nu under strömmande tårar om ett lån, för att i rättan tid kunna hinna till ångbåten. Hennes blygsamhet tillät henne icke mottaga brukspatronens bjudning att gästa i hans hus öfver natten; deremot tackade hon för hans anbud af skjuts in till staden, och försedd med en gåfva af femtio riksdaler begaf hon sig om några minuter åter på väg.

Brukspatronen kunde ej tillfredsställa sin unga hustrus förlåtliga nyfikenhet med mera än det förtroende, han sjelf mottagit, och initialerna F. och K. blefvo under aftonens lopp föremål för många gissningar. Kammarrådet menade emellertid, att den der fröken möjligen kunde vara en äfventyrerska, och att Mathias' goda hjerta och tanklösa snabbhet i att hjälpa troligen återigen kostat honom några riksdaler, som icke skulle falla i god jord.

»Nej, ett sådant ansigte, en sådan sinnesrörelse, en sådan skygg blyghet, en sådan ångest vid bekännelsen af hennes vanheder, och sådana strömmar af tårar kunna icke ljuga», bedyrade brukspatronen, och hans unga hustru tackade honom med en varm kyss för hans goda tanke om qvinnan.

Följande morgon gjorde de båda bröderna i god tid en promenad bort till en vacker ekkulle, några bösshåll från bruket, för att derifrån öfverse en större nyodling. De satte sig utanför en gammal förfallen lada, hvars dörr var stängd med en grof bånge, och Mathias meddelade just brodern sitt beslut att med snaraste låta nedrifva det gamla rucklet, då ett barns högljudda snyftning trängde till deras öron. De borttogo stängslet, öppnade dörren och funno på en halmkärffe en liten bildskön, mörklockig gosse, omkring sex år gammal, och som skälvande i alla lemmar betraktade de båda inträdande.

»Nej, skär inte halsen af mig», bad den lille, snyftande, jag ska tiga, jag ska inte skrika, ingen ska få veta att mamma lagt mig här.»

Efter åtskilliga vänliga ord och tröstefulla smekningar, berättade dem den lille, att hans mor var en kringstrykande qvinna, som brukade gömma honom, lilla Rolf, i ladorna, medan hon sjelf helsade på herrskaperna vid herrgårdarna.

»Jag har aldrig haft någon pappa», snyftade Rolf, »och alltse'n lilla syster föddes har mamma varit ond på mig, ofta slagit mig, och sagt att hon skulle kasta mig i sjön, så slapp hon dras med mig. I går afton så stängde hon in mig här och sa' att hon skulle skicka två karlar, som skulle skära halsen af mig, om jag grät så att det hördes. Och så fick jag en liten bit bröd, och så borra' jag ansigte ner i halmen, så att det inte skulle höras när jag snyfta', och så somna' jag, och nu ä' jag vaken, och så rysligt hungrig. Men jag vill *aldrig, aldrig* komma mer till mamma.»

»Jo, din fröken F. är en nobel fröken,» hviskade kammarrådet. »Och nu är hon redan på ångbåten, den omenni-skan,» tillade brukspatronen, — »omöjligt att få reda på henne i Stockholms alla smyghål för lasten. Må så vara, försynen tycks inte vilja skänka mig flera arfvingar, gossen skall bli min son.»

Och Rolf blef brukspatronens son, och delade snart med Ingrid hans faderliga sympathier. Gossen skulle uppfostras efter Mathias' idéer om barna-uppfostran. Ingrid finge uppoffras, hon var hemfallen åt sin moders och kammarrådets förvända åsikter, menade brukspatronen. Pojken deremot, förtrodd af ödet i Mathias' hand, ty det var han som först hörde snyftningen i ladan, pojken skulle få den fullkomligaste frihet att utveckla sig efter sina inneboende anlag. Också begagnade sig Rolf af denna frihet. Allas älskling genom sitt intagande utseende, godtgjorde han med en bön och ett skalkaktigt leende allt det okynne han föröfvade. Den förste i skolan att fatta och lära sina lexor, var han den förste vid alla tjufpojkestreck, och tidtals lockade han sina kamrater till rymning än för att leka röfvare i

vilda skogen, än för att pröfva en flygmachin eller en simmapparat af hans egen uppfinning. Med ett ord, vid fjorton års ålder hade Rolf kunskaper som många vid aderton år, men också flera lögnen på sitt samvete än mången gubbe vid grafvens bädd. I musik och i teckningskonst visade han förvånande anlag, och idkade en ordentlig grosshandel med karrikaturer öfver sina lärare.

Fosterfadren blundade för hans snedsprång, och jublade åt hans många snilledrag. »När tiden plöjt förståndets åker, när ynglingen står fullfjädrad för sin flygt ut i lifvet, då först är stunden inne, att i hans själ på allvar utså sedelärans frön; hos barnet hämma de blott naturanlagens fria utveckling.» Med detta valspråk, och i denna försåtliga jordmån planterade brukspatron den ömtåligaste af alla plantor — en menniskosjäl.

Plötsligen försvann Rolf en dag vid femton år, just då han stod färdig att taga sin studentexamen. Ett bref till Mathias underrättade denne om att Rolf tagit hyra som simpel matros. »Han ville pröfva lifvet med egna krafter och utan stöd och hjälp af någon dödlig, han ville se verdens aflägsnaste delar, utan att betunga sin ädle fosterfar med ytterligare uppoffringar. Han skulle återkomma om fyra år som en dugtig sjöman, riktad med guld och erfarenhet, och han skulle då ha gjort sig värdig sin ädla fars förlåtelse, hans aktning och hans kärlek.»

Mathias tröstade sig småningom öfver hjertestöten, och såg i denna handling af Rolf ett drag af sjelfständighet, som i förtid skulle mogna honom till man. Men redan efter nio månaders frånvaro återvände Rolf, utblottad på allt; sedan han rymt från fyra olika fartyg och i flera veckor lefvat som flykting i Brasiliens skogar.

Rolf idkade numera företrädesvis den ädla dagdrifvarekonsten, penseln och crayongen kommo blott sällan i hans hand, boken hade icke mera några lockelser, och hans vis-



tande i Upsala gaf sig tillkänna egentligen genom de värtaliga räkningar, som presenterades fosterfadren.

Den unge vindböjteln, som vuxit upp till en kraftfull, vacker yngling på tjugu år, tillbringade numera sitt lif utslutande på Rödwalla; han var fosterfadrens trogne följeslagare på jagt och fiske, och hade så förstätt att tillvinna sig dennes tillgifvenhet, att man i allmänhet ansåg Brukspatron Elgensvärd hålla mera af fostersonen än sin egen dotter.

---

Det var morgonen efter den aftonscen vid thebordet, hvarmed vi börjat vår berättelse. Brukspatronen och Ingrid voro allena i salongen, och den förre hade fördjupat sig i Rolfs stora ritportfölj.

»Nej, men Ingrid lilla, kom hit och se på den här skizzen af Rolf öfver vårt äfventyr på andjagten i fjol. Ser du sådan rörlighet hos figurerna, sådan genomskinlighet i vattnet, se sådana skyar, sådan himmel. — Rolf blir bestämdt en stor artist eller också har jag ögon och omdöme som en nittonårig backstugusittare.

Om bara pappa kunde hindra honom från hans så ofta påkommande irrfärder in till staden. Jag har hört hviskas om orgier och bachanalier med baronerna på Örn-tofta och några andra af provinsens odjur, jag har hört historier, som jag ryser för att omtala.

Lars Eriks historier, ja, hans nyktra ögon tycka sig se en jättebål »Trafalgar» hvar gång aftonrodnan färgar viken derborta.

Det är dock tid på att Rolfs lättsinne icke längre tillskrifves pojkåren, han är snart man, och vår Herre har begåfvat honom med lysande anlag för något utmärkt.

Nå, så öfvertag då du min rôle som skolmästare, du har alltid i den vägen haft större fallenhet än jag, och du är den enda, som har makt öfver Rolf, då hans Saulslyne kommer öfver honom. Om du icke vore ett stycke granit, min kära Ingrid, skulle jag sannerligen ibland tro, att Rolf förälskat sig i dig, ty du får behandla honom alldeles som du behandlade Ali i barnaåren, och jag är säker på att om du rycker honom i ena örat, så vänder han, som Ali, andra örat till.»

En sällsynt gäst på Ingrids kind, en purpurrodnad, flög med blixstens fart öfver hennes allvarliga drag, men lemnade dem lika snabbt, likasom af fruktan för det fridlysta området.

Den hade dock blifvit observerad af hennes far.

»Ingrid, min flicka, min snälla flicka, mitt älskade barn, såg jag rätt, hörde jag rätt? En rodnad och en liten suck, hvabefalls? Nej, slå inte ned ögonen, du brukar ju frimodigt se hela världen ända in i pupillerna. Skulle det vara möjligt, skulle min käraste önskan, en önskan så ljuf, att jag knappt vågat hviska den för mig sjelf, skulle den kunna gå i fullbordan? Skulle du kunna hålla af Rolf mera än som bror, skulle du kunna bli hans goda genius, tillintetgöra hans lättsinne, göra honom till en stadgad man, och mig till den lyckligaste far, som nånsin gråtit af glädje öfver sina barns sällhet.»

Ingrid hade återvunnit sin sjelfbeherrskning, om just icke sitt lugn, hon såg på sin far med de stora kloka ögonen och talade så sakta, så långsamt, som om hon vägde hvart ord på guldvigt. Kanske var hon, den ärliga, renhjärtade flickan, för första gången i delo med sitt samvete om rätt och orätt om lögn och sanning.

»Rolf är den vackraste, den ståtligaste unge man jag sett, Rolf är min bror, och jag skulle vilja ge mitt lif, för

att rädda honom ur det förderf, hvartill han rusar, men att — bli — hans hustru — det — det — — »

En af bruksbokhållarne afbröt henne genom framlemmandet af ett bref, som herr Rolf föregående afton gifvit till skogvaktaren, hvilken bodde vid Rödvallas gränsskilnad, med befallning att bringa det först i dag till Brukspatronen. Mathias bröt och läste med otålighet. Ådrorna svällde i hans panna, hans fingrar skälfd; — han lemnade brevet åt Ingrid. »Du kan spara dig ditt svar, ty känner jag Rolf rätt, så återser du honom aldrig.» Ingrid läste:

»Min ädle fosterfar!

Jag flyr från ditt hus för andra gången, men denna gång skall jag ha mod att aldrig återvända. Jag vill rycka mig lös ur hvirveln af det lättsinne, hvaruti min svaghet störtat mig. Din mer än faderliga godhet har gjort mig till ett bortskämdt barn, en veklig, sedeförderfvad yngling. Nöden och ödets pröfningar skola härda mig och återgifva min själ dess spänstighet. En obetvinglig längtan att uppsöka min mor har gripit mig, jag skall leta upp henne, dolde hon sig ock som mullvaden i lastens eller olyckans uslaste kyffen, jag skall återväcka hos henne naturens skendöda röst, och kräfva *kärlek* ur ett förhärdadt modershjerta. Och ändå fruktar jag detta möte, ty den känsla jag ännu lyser för den eländiga, som kunde förspilla, kunde lemna åt hunger och dödsångest den varelse hon gifvit lifvet, denna känsla liknar mera hat än kärlek. Men efter *kärlek* törstar hela mitt väsende, en faders *ömhet* en systems — *godhet* är för litet för min trängtan. Tacka alla, som visat mig välvilja; lemna det paket, som ligger i mitt skrifbord, till gamla mjölmar-Karin. Och gif du å mina vägnar Ingrid min *broderliga* — grymma ord, det stinger mitt hjerta med ormgadd — min *broderliga* kyss, hennes panna är för ren att besudlas af mina läppar. Sök inte

upp mig, skicka mig inga pengar, ty jag sänder dem tillbaka. Min lilla talang skall lifnära mig, och tiggargvinnan, som jag söker. O min moder, du trolösa, hjertlösa, hvar döljer du dig? Gifve Gud att jag visste dig, försonad med den himmel, hvars första naturlag du så gränslöst hänat, djupt djupt ned i mullen. — Farväl, du ädle, hvars faderliga kärlek kräfver bättre lön än den jag hittills gifvit dig. Farväl, Ingrid, ack, att jag lyssnat till dina många vänliga, systerliga råd, men mitt modernearf, dämonen i min själ, hväste högre än min goda engels hviskning. J, båda, mina käraste på jorden, tänken med mildhet på

den förförde, förstörde, förtviflande  
Rolf.»

Ingrid hade slutat läsningen, hon sjönk ned till golvet, gömde ansigtet i sina händer och lutade sitt hufvud mot fadrens knän. En häftig ström af tårar, sådan Brukspatronen icke sett den sedan hennes moder dog, afledde våldsamheten af de känslor, som ville spränga hennes bröst. Fadren lät henne gråta ut, hans hjerta fröjdades åt dessa budbärare om en själ, som han hittills trott vara gjuten af bron. Bildstoden hade fått lif, Galathea rörde sina lemmar.

»Stackars, stackars, stackars Rolf!» hviskade Ingrid knappt hörbart. Fadren lyfte sakta upp hennes hufvud, så att deras ögon möttes. Dessa stora, kloka, vackra, blåa ögon, hvart hade deras lugna blick tagit vägen? I tårarnas kristallskimmer glänste de nu med nästan öfverjordisk glans. Ack, en själ som brutit sin förtrollning, en ande, hvars vingar blifvit lösta af kärleken, låg afslöjad i denna blick. Men hvilken kärlek? Det var en moders, som första gången trycker sitt nyfödda barn till sitt bröst, men detta barn är ett missfoster; det var flickans, som, famnande sin älskling, plötsligen upptäcker på hans arm galerslafvens märke.

Endast Ingrid, endast den snabbtänkta kärleken kunde fatta meningen med paketet till »gamla mjölnare-Karin.»

Hviskningar om mjölnare-Karins vackra dotter Anna hade då och då som ormhväsningar nått hennes öra. Den lilla raden i Rolfs bref gaf hennes dystra aning form och verklighet. Kärleken hade väckt Ingrids hjerta till lif med stygnet af en törntagg.

Derför låg hon der ännu på knä, men tårarnas störtflod hade svämmat ut, det glänste blott en ensam daggdroppe på liljekinden; hennes ögon fästades stadigt och innerligt på fadren; det var liksom de ville säga: »träd in i min själ, dess dörrar stå vidöppna.» En målare skulle aldrig kunna få skönare modell, om han till ämne för sin pensel ville välja: — en engel, som gråter öfver syndaren.

Brukspatronen lyfte henne upp drog henne till sitt bröst, kysste hennes panna med hela glöden af sin lössläppta ömhet, och hviskade till tecken att han förstått hennes ögonspråk: »Stackars barn! älskade barn!»

Ingrid gick in på sina rum, och Brukspatronen, som i Rolfs så kallade rymning endast förmodat en vanlig äfventyrsutflykt, gaf nu snabba ordres om ridande ilbud åt alla vägar, för att upphinna flyktingen; sjelf ville han i sin kalesch åtfoljd af Ingrid inresa till staden.

### 3.

#### Tvenne kärleksförklaringar.

”Mera champagne! Källarmästare, mera ljus, flera glas större bål!

Att vårt korta lif förljufva  
Skapte Gud sin första drufva.

Sångare! fukten era strupar! Ohoj! inte fusk, botten opp! Seså, hissa upp din hängande läpp, Rolf Krake! Skoja upp dig, sjung en stump.

Inga sura miner,  
 Inga sura viner  
 I vårt glada lag!  
 Klang kusiner,  
 Medan lyckans sol än skiner,  
 Töm pokalen i ett drag.  
 Snart orkanen hviner,  
 Bålen blir ruiner  
 Af ett åskeslag.  
 Hvad gör' vi då? — hvad vet jag?

Bravo Uno! Nej hör på Örntoftabaron, han improviserar ju i qväll som sjelfvaste Johan Nybom! I afton skulle allt Rolf bita i gräset, om det kom till poetisk envig dem emellan."

På stadskällarn i staden X hade sällskapet B. O. (Botten opp!) en af sina bachanaliska sammankomster. Samlingen utgjordes af ortens rikaste och öfverdådigaste ungarlar, och antalet af sällskapets ledamöter fick tillfölje af de strängaste lagar icke öfverstiga tolf, men fyndet af Rolf Findling, (såsom Rolf af sin fosterfader kallades, till erinran af den okända modrens initial F. och det sätt, hvarpå han blifvit medlem af familjen) var en sådan skatt för det ystra sällskapet, att han med entusiasm mottogs såsom den trettonde.

Baron Uno W. på Örntofta var dryckesordens ordförande och egnade sina snillegåfvor uteslutande åt sällskapets tjenst och glans. Hans farligaste rival, och då det gällde impromptuverser, hans besegrare var ändå Rolf. Också hörde deras så kallade "poetiska dueller" till ordens få förädlande nöjen.

Baron Unos yngre broder Skoglar var ordens klubbmästare och förste Tenor. För öfrigt lästes på en svart tafra

ordensreglorna, af hvilka vi såsom karakteristiska för sällskapet moraliska tendens endast vilja nämna de första:

1:o. Glömska af forntid, samtid och efterverld, åstadkommen genom ärligt senterande af valspråket: botten opp!

2:o. Aktning för qvinnan, bevisad genom kärlek, och då och då en liten artighet.

3:o. Alla spel strängeligen förbjudna, utom ögonspel och hazardspel.

4:o. Vattuskräck, anbefald såsom en hälsosam sjukdom.

5:o. Den nyktraste af sällskapet, uppuren af Källarmästarn och tvenne kypare, åläggas hemforslandet af de öfrige. Lider hela samlingen af fallandesot, ombesörjes bäddning på stället."

Dessa de fem första reglorna torde antyda tillräckligt i hvilken krets Rolf blifvit indragen. På sin flykt från Röd-valla hade han, under afvaktan på ångbåten, tagit sig ett afsides beläget gästrum å stadskällarn, och förbjudit källarmästaren att för någon yppa hemligheten af hans dervaro. Hemligheten hade dock ej blifvit bättre bevarad, än att samtliga "Bottenopparna" slogo in hans reglade dörr, och buro honom i triumf upp i ordenssalen. Likt en fallen engel jäktades han nu af dämonerna, för att deltaga i deras orgier; man belog hans svårmod, hånade bevekelsegrunden för hans flykt, och uppmuntrade honom till ett bad i vinets elyseiska bölja, innan han började sin »vattenochbrödsbana.»

»Sancta Cecilia!» ropade baron Uno, med en smältande blick på uppasserskan, — »stoppa in några kycklingar och ett par cliquotgossar i Herr Findlings rensel, skrif opp'et på min räkning. Du kan måla mig ett par kabinettsstycken framdeles, Rolf, »nature morte.» Kalla dem *förr* och *nu*; det ena en grupp af sparris, meloner, änder, raphöns, drufvor, punsch och champagne, det andra en grupp af potatis sillnackar, saltströmming, hafrebröd och vatten i en halshuggen boutelj. Jag ger dig hundra banco stycket, och du

har rummelmedel för ett helt år. Fy, tusan, hvad går åt dig, galnpanna? Du ser ut så torr som en soltorkad gädda! Hören på J hjeltar och riddersmän, skola vi öppna hans käkar med kärlekens ömma våld, och låta Sancta Cecilia, liksom Abedissan i Robert, i sin mest tjusande nattkostym, hålla brorsdelen af vår bål i hans sandöken till strupe?

»Bravo! Bravo! Hvar är Sancta Cecilia? Kypare, hit med Cecilia!»

Men Rolf reste sig upp med beslutsam hållning, hans skulderbreda bröst ingaf aktning hos den modigaste. Han lät en blixtn från sitt mörka öga ljunga öfver det täta ledet, som närmade sig. — »Seså, go' vänner, ingen sådan lek, ty då tar jag i på allvar. Låt mig gå tillbaka in till mig, jag passar inte mera som gäst i er glada krets.»

»Åh, gubevars, för att vi skulle vara så ohöfliga värdar. Nej, låt Saul sitta ensam en stund i mörkret och månskenet, så trängtar han nog snart till ljuset och vänskapen. Nej, kom, gossar, låt oss ta bålen och armstakarna, och i procession göra en visit hos Alexis P. der snedt öfver gården, han är nyss inkommen till staden, sa' Källarmästarn, och bebör stora blåa salongen. Rolf Svartalf kan under tiden fantisera på pianot och componera ett ode öfver det festliga lifvet här snedt emot. Alla hörsammade jublande denna ordförändens uppmaning, och ung Skoglar erbjöd sig att bli den Atlas, som skulle bära »bästa halfvan af himlen.» Den dyrbara ostindiska bålen sattes på hans hufvud, sex af ungherrarne togo hvar sin armstake, och så bar det af med sällskapet. Men redan vid Skoglars första svigtande steg öfver tröskeln slog en väldig våg från det röda vinhafvet öfver hans rygg och skuldror, och ögonblicket derefter låg det Hindostanska mästerstycket i tusen bitar på golvet. Ett skallande skratt förkunnade nederlaget för den något modfällde Atlas, men snart fortsatte »Bottenopparna» sitt bacha-



naliska tåg, under högljudda skrän: »Källarmästare! en ny bål, och nya killelekar in på Ryttmästar P:s rum.»

Rolf reglade dörren efter dem, och befann sig allena, utan ljus, i det stora skumma rummet. Månen sken in genom fönstren och hennes strålar glittrade i strömmen utanföre. Klockan var elfva och den lilla staden låg redan försänkt i slummer. Allt var så tyst och fridfullt derute och längst i fjerran låg hafvet stilla som en spegelbild af evighet. Rolf kastade häftigt upp ett fönster, han behöfde frisk luft, men rundtomkring honom sökte tobaksröken, punsch- och vinångorna samma väg ut i det fria. Då han stod der omhvärfd af rökmolnen som simmade kring honom, tyckte han sig sjelf liksom en fallen ande, som från ett af afgrundens fönstergaller, omgifven af den atmosfer, som blifvit hans eviga, förtviflande blickade ut mot den himmel, som för alltid stängt sina portar för honom. Han gick till pianot och sökte tröst i tonerna. Snart hörde man på accordernas skärande öfvergångar, och på den vilda stormen som flög öfver strängarna, att hans själ höll en ordlös monolog. Rolf spelade gerna egna fantasier och dessa voro ofta så hänförande sköna, att hans fosterfar i sin hänryckning brukade utropa: »bränn upp penseln, gosse, och blif musikus, du speglar med ditt hjerta och inte med fingrarna.» Men var Rolf fullkomligt ensam, brukade han då och då med improviserade ord beledsaga strängaspelet, än i små korta rimmade stanzer, än i enstaka fraser utan inre sammanhang, ty tonerna fyllde mellanrummet och öfvergångarna från den ena tanken eller känslan till den andra. Det var endast Ingrid, som fosterbrodern ovetande, någongång hade lyssnat till dessa hans samtal med sin själ, och måhända hade just af dessa tonmålningar ammats i hennes hjerta det innerliga deltagande, som oförmärkt öfvergick till kärlek.

Det fradgande tonsvallet tycktes bortdö i allt längre och

lugnare vågor. Då och då hördes Rolf ur djupet af sin själ med darrande men vacker stämman sjunga

Ett barn, från modrens grymma bröst förskjutet,  
 Min första dryck i lifvet var ju hat.  
 Hvem skänker åter det som är förflutet?  
 Hvem byter nidingsdåd till hjeltedat?

Dörren till det angränsande rummet, som var stängdt och tomt, för att icke bullret från stora salen skulle tränga till familjegästrummen i flygeln, hade emellertid sakta öppnats, utan att Rolf blifvit det varse och Brukspatronen med sin dotter stannade utanföre i halfdunklet.

Accorderna öfvergingo hastigt till en introduktion, hvaraf man kunde förespå sjelfva themats vilda natur. Plötsligen bröto följande ord sig fram halft i recitativ och halft i sång!

Ve dig, som stötte mig med spott och hån  
 På lifvets bölja ut, ett redlost spån.  
 Sitt yngel ej hyäna ens förskjuter,  
 Och lejoninnan rasar, ryter, tjuter,  
 Då ungen, träffad utaf jägarns lod  
 Sig vältrar i sitt blod.  
 Min fader? — Hvem är han?  
 Landstrykerskan måhända kan  
 Ej dystra frågan sjelf besvara;  
 Mitt hjerta kan det ej förklara,  
 Och aningen mig hviskar, hväser blott,  
 Att jag är sonen af — ett brott,  
 Ett ogräsfrö, som föddes för att göda  
 Det ondas gröda.  
 Hvem vågar då bele mitt ärfta blod?  
 Hvem vågar tala om mitt öfvermod,  
 Då mörksens furste fadder åt mig stod?

Ingrid drog sig närmare fadrens bröst, rysande för det vilda hån, den bittra smärta, som andades i hvarje ton och ord.

»Gå fram till honom du, mitt barn» — hviskade fadren — »de öfverdådiga sällarne der på andra sidan skola

ej störa er; ty jag ser, hur de trängas der inne kring spelbordet. Bed honom komma in till oss, var öm, var mild, var ensam med honom och Gud, och följ ditt hjertas ingifvelse. Jag väntar er båda derinne i våra rum och under tiden skall jag hålla vakt om er i korridoren.»

Fadren sköt henne sakta in genom dörren och aflägsnade sig. Ingrid stod der bäfvande och brydd; det kändes henne som om hela världen numera hade läst i hennes ögon den hemlighet hennes hjerta så troget bevarat; det kändes som om hon vore på väg att för tid och evighet binda sig fast vid en ande, som skulle söka slita seraf-vingarna från hennes egen. Plötsligen for ett strålande stjernfall öfver himlahvalfvet och kastade en flygtig glans in genom fönstren. Rolf vände sitt hufvud efter dess lysande båge, utan att upphöra med de alltmera sig förmildrande accorderna. En fläkt af vemod, toner, lika colsharpans, sväfvade öfver strängarna.

Du stjerna! störtad från din ljusa himmel,  
Från modersbarmen, — jag kan dig förstå;  
Säg, blef du lockad ned att skåda på  
Den sköna jordens lefnadsglada hvimmel?  
Hur herrligt dock du i ditt fall fördystrar  
De bleka, nunnelika stjernesystrar,  
Så regelbundna, men — så små.  
Långt skönare är du, der du förbrinner  
På eget bål, då du ej målet hinner.  
O, den som ändå en gång kunde få  
Förintas i sin högsta glans — och slockna så!

Tonerna öfvergingo, ifrån att måla en äregirighet, som Titaniskt vill storma sjelfva himlen, till en drömmarnas Jakobsstege, på hvilken »englar gingo upp och ned». Småningom tycktes dessa drömmar bli alltmer och mer dystra, och i en knappast hörbar suck qvad Rolf:

»Stackars, stackars Anna!  
Skall du bedragaren förbanna?  
Skall du — skall du — — —»

Ingrid närmade sig några steg med klappande hjerta. Hon höll andan, för att lyssna till sin kärleks dödsdom; men Rolf fullbordade ej den afbrutna meningen, och musiken talade blott om upprörda känslor.

Lik en galerslaf bär jag straffets kedja,  
Min blick kan icke tåras, icke bedja,  
Och mina läppar ha ej ord, ej ljud,  
Och mina tankar svindla inför Gud.

Snart upplöste sig dock den djupa smärtan i mera milda, smältande accorder.

O, Ingrid, sköna syster, stränga nunna!  
Du marmorbild med klassiskt ädla drag,  
Du helga jungfru, hvem skall väl förkunna  
En gång ditt hjerta kärleksgudens lag!  
J dyra vänner! Hvarför manar jag  
Er fram beständigt utur det försvunna?

— — — — —

O, Ingrid, visste du hvarför jag från dig flyr,  
Dämonen, bäfvande, för engelus åsyn skyr,  
Min kärlek skulle kanske sig förråda,  
Och vidga svalget, som oss skiljer båda.  
Du kan ej älska den, som tillber dig,  
Du är för ädel och för ren för mig.

Ingrid, hvars hjertas våldsamma slag nästan qväfde hennes röst, lade sin hand sakta på Rolfs axel, och hviskade mildt och vänligt: »Rolf!»

Rolf spratt till och vände sig om, halft förvånad, halft förskräckt.

»Ingrid, du här, i Guds namn, hur har du kommit hit? Och ensam?»

»Jag har kommit hit för din skuld, Rolf. Pappa vaktar vår lilla tête-à-tête der ute i korridoren. Var obekymrad, ingen ska' störa oss, och fly kan du inte, du är min fånge.»

Rolf svarade ingenting; han blott öfverhöljde Ingrid's hand med häftiga kyssar. Så hade han aldrig betedt sig förr. Snarare hade det, sedan de båda fostersyskonen upp-  
vuxit till man och kvinna, herrskat en sorts stelhet i um-  
gänget dem emellan, förorsakad af Ingrid's vanligtvis stränga  
ogillande af det sätt, hvarpå Rolf »bortslarfvade» sitt lif, så-  
som hon plägade yttra. Ingrid drog sakta undan sina hän-  
der, och frågade med mildt allvar hvarför Rolf gjort dem  
den sorgen att så der plötsligen öfvergifva dem.

»Ack, Ingrid, det får du aldrig veta. Hindra mig icke  
i mitt uppsåt, J, käre vänner, hvilkas tillgifvenhet jag för  
alltid förverkat. Alla era böner, era vänliga råd skola vara  
förspillda, jag återvänder *aldrig* till Rödvalla.»

»Då man sjunger och tänker och drömmer så der i mu-  
sik, som du gjorde nyss, Rolf, målar man då hvad man  
sjelf *känner*, eller låter inte fantasien en snarare känna hvilka  
känslor som helst, alltefter som tonerna befalla, då de höja  
sin underbara trollstaf?» — Ingrid talade så sakta, att man  
nästan kunde höra hennes hjerta klappa takt till hvarje ord.

»Hvad, Ingrid, har du varit så länge inne, har du hört  
allt hvad jag sjungit?»

»Jag kom in jnst då du i sången sade: »Min första  
dryck i lifvet var ju hat; jag hörde sedan din grymma bit-  
terhet mot din mor, — och jag har hört allt.» Ingrid  
kände att hennes kinder glödde.

Rolf bleknade och rodnade om hvartannat. Han erin-  
rade sig ej allt hvad hans läppar uttalat, men han fruktade det  
värrsta. Plötsligen störtade han sig till Ingrid's fötter, band  
hennes händer samman i sina, öfverhöljde dem ännu engång  
med brännande kyssar och hviskade med en röst så varm  
och vek, att man den stunden tyckte sig höra allt det för-  
qväfdade ädla och goda i hans väsende trängas om plats på  
hans darrande läppar. »Ingrid, min Ingrid! så har du ock-  
så hört att jag älskar, att jag tillber dig, att det är du,

som öppnat himlens dörr på glänt för mig, på samma gång du låtit mig känna qvalet, förbannelsen af att icke vara dig värdig. Då har du också hört att det är för *din* skull jag flyr, flyr för att försona mig med min olyckliga mor och för att upprätta henne. Ingrid, Ingrid, jag vill bli bättre, bli ren och dygdig som du, och sedan vill jag dö, ty jag kan icke lefva utan din kärlek.»

Såsom Ingrid stod der i sin ljusa klädning, höggestaltad och upprätt, medan hennes händer hvilade på Rolfs hufvud, hvilket han vände så att månens strålar öfverströmmade hans ansigte, och medan hennes glänsande ögon med innerlig mildhet sågo ned på den knäböjande, som slingrat sina sammanknäppta händer kring hennes smärta medja, kunde man snarare tro att det var en ännu ungdomlig moder, som skänkte förlåtelse åt sin ångerfulle son, än att det var en ung älskande flicka, som kämpade med de våldsamma känslor, som ville kasta henne till den utkorades hjerta.

Månen gjöt sitt mildaste skimmer öfver Rolfs vackra anlete, och han, alla älskandes himmelske vän, tycktes liksom vilja lägga sig ut för den bönfällande. Rolf hade för värmans skull i rummet innan han satte sig till pianot, afkastat rock och halsduk. Också hade han nu med det i oordnade lockar fallande mörka håret, de nedvikna skjortkragarna och den bara balsen, någonting barnsligt och oskuldsfullt i sitt väsende som gjorde honom till sin egen förespråkare.

Ingrid var nära att låta bekännelsen om sin genkärlek halka öfver läpparne, då hon plötsligen liksom genom en dolkstöt erinrade sig de hemlighetsfulla orden: »stackars Anna!» som nyss så upprört henne.

»Stig opp, Rolf,» gentog hon, nästan kyligt, »en bra man knäböjer endast för sin Gud; sätt dig här på stolen jemte mig i månskenet och låt oss tala några ord i lugn och prosa. Men *sanning* skola vi tala, och i månans silf-

verskifva kunna vi ju tänka oss ett sanningens ovanskliga, omutliga vittne från sjelfva himlen. Har ryktet sagt sannt, då det tisslat om ett kärleksförhållande mellan dig och Anna? Hvad betyder ditt paket till gamla mjölnar-Karin, och hvad betyda dina egna ord nyss: »stackars Anna!» skall du be- dragaren förbanna? Du märker att jag hört allt.»

»Jaså, du har lyssnat, Ingrid.» — Rofs röst darrade af oro. Han sökte undvika ett svar.

»Jag har icke lyssnat eller spionerat, ty att lyssna till dessa sköna toner ansåg jag ej som svek, jag kunde icke ana att du skulle göra din bigt inför öppet fönster och så illa vaktade dörrar. — Nåå, Rolf, du tyckes dröja med ditt svar.»

Rolf kände med sig att hans kärleks väl eller ve vägde på hans läppar, han erinrade sig Ingrids stränga begrepp om dygd och heder, men hans egen själ var för mycket grumlad, för att kunna fatta hela ädelheten hos en älskande kvinna, som vill förlåta, omvända, förbättra.

Rolf tog Ingrids ena hand och lade den smekande mellan sina. Det ämne han gick att vidröra var af så ömtålig art för en oskyldig flickas öra, att Rolf undvek att låta sina blickar möta Ingrids. Han betraktade i stället hennes lilla fina hand, hvars mjuka konturer ännu mera mildrades af månskenet. Ingrid tackade honom i sitt hjerta för denna finkänslighet.

»Hemligheten i en af mina vänners förhållande till Anna är af sådan art att jag inte har rätt att meddela den åt någon dödlig. I min egenskap af kommissionär för denna vän, har jag ofta besökt den stackars flickan, och sökt trösta henne i sin förtviflan. Dessa mina besök ha måhända gifvit anledning till så väl andras som dina misstankar. Hela världen må tänka hvad den vill, jag bryr mig icke derom, den har gunås ej många skäl att lofsjunga mig, men att du

Ingrid, att du» — Rolfs röst darrade så att orden dogo på hans läppar.

»Jag kan då tro på dig i detta fall, Rolf? Du kan ju inte ljuga för din Ingrid i en stund som denna? Se på mig, Rolf! Du kan ju inte ljuga?» — Ingrid vände hans ansigte midt emot sitt eget, hon såg på honom med så mycken ömhet och innerlighet, att han kände sitt hjerta försmälta. Rolf sjönk till hennes fötter, gömde sitt ansigte i Ingrids knä, och hviskade, i det tårarnes mångåriga, stenhårda fördämning brast för svallet af hans kämpande känslor: »Nej, Ingrid, nej, jag — jag ljuger — inte.»

Var det väl Rolf, som fällde dessa tårar? Var det ej snarare hans goda engel, som lånade hans *ögon* för att gråta öfver hans *tunga*? Underbara qvinnohjerta! Böner, eder, jordens alla skatter kunna ofta icke köpa nyckeln till dina lyckta dörrar, men en tår i ögat hos den man du vill älska, den synes dig som en strålande daggdroppa fallen från himlen för att bebåda dig randen af din sällhets morgon.

Ingrid lyfte sakta upp Rolfs hufvud, torkade hans tårar med sin näsduk, tryckte en lång kyss på hans panna, och hviskade med en stämma så mild och ljuf, att den för Rolf afslöjade hela hennes inre värld:

»Blif ädel, blif stark i tro och dygd. Bed Gud om kraft att besegra frestelsen. Res till utlandet, vår far har gjort upp din resplan för två år; förspill inte tiden här med fruktlösa forskningar efter din mor; allt hvad som hittills gjorts har ju varit förgäfves; — blif en bra målare, och framför allt blif en bra man. Kom sedan tillbaka till oss, Rolf, och du skall då få veta huru *mycket* Ingrid håller af dig. Må du sedan sjelf bestämma om det räcker till för din sällhet.»

Rolf betraktade utom sig af hänförelse den sköna talerskan, drog henne allt närmare sitt bröst och ville trycka en kyss på hennes purpurläppar, men Ingrid gled så mjukt



som ett moln ur hans armar, och hviskade småleende och rodnande: »Ingenting *nu*, allt *då!*»

Men dörrarna slogos med vildt buller opp derutanför i korridoren och under sången »Fröjd i hjertan och pokaler» närmade sig Bottenopparnes med Ryttmästaren Alexis P. förstärkta kärntrupp. Rolf skyndade sig att fråndraga reglarna, och försvann med sitt sköna byte, för att vid fosterfadrens bröst mottaga häftiga bannor och hjertlig förlåtelse samt välsignelser till den förestående resan och det vinkande målet.

---

Och ingen menniska frågar efter Kammarrådet!

Kammarrådet gick der af och an i sitt rum, lika punktligt fast mera tyst än en pendel. Han hade så mycket att pyssla med, han höll på att packa in till sin Stockholmsresa, ty hans permissionstid var ute, och ingen menniska kunde packa en kappsäck bättre än Kammarrådet. Derfor gjorde han det också alltid sjelf. Se bara på den der svarta fracken, hur väl han är hoplagd, och skjortorna sen, och strumporna, upptrafvade som skyddsvallar kring de höga, stärkta löskragarna. Det finnes ingen vrå i kappsäcken som inte har sin särskildta bestämmelse.

»Det är då fan att folk som har förmögenhet ska gå och skräpa i statens tjenst», puttrade brukspatronen, »och vara beroende af permissioner. Det blir ju så tomt, som i ett kammarrådshufvud, efter dig och Rolf. Men ingen tänker på mig, om jag dör af ledsnad, så nyttjar inte en katt krusflor för det. — Och hvad ska vi med det här Rödvala längre? Rolf har *svurit* att aldrig mera sätta sin fot här, och jag kunde inte på några vilkor få honom att resa hit under de tre dagar han väntade på tyska ångbåten. Han

ville börja med att hålla sin första högtidliga ed, sa' han, sedan skulle de nog gå bra med de andra.»

»Vore önskligt det! menade Lars Erik, i det han slätade ut snibbarne på en hvit halsduk och lade in den omsorgsfullt i postpapper.

»Du är liberal på postpapper,» anmärkte brukspatronen leende.

»Åh nej, de här åtta arken har gjort tjänst nu i sex år, och de räcka mig nog till döddar.» En häftig hosta öfverföll Kammarrådet; den hade tilltagit betydligt på sista sommaren.

»Hostar du nu igen, kära Lars Erik? Och hvad du magrar sen? Hvarför har du inte åtlydt Malmstens och Hussens råd, att göra en resa till södra länderna? Vi ska följas åt i vår alla tre och helsa på Rolf i Rom. Hvasa?»

»Jag kan så gerna näbbhuggas med döden här hemma, som i främmande land. Ondt krut förgås inte så lätt dessutom; det finnes folk som hostat ihop en sjuttio å åttio år åt sig, och jag är nöjd med mycket mindre.»

»Se så, tala inte om döden, Lars Erik. Jag blir alldeles hjertängslig. Vår herre måtte väl veta huru omistlig du är för mig, och han skall väl inte pålägga en människa alltför stora bördor heller. Ingen känner tyngdlagarna så bra som Han.»

Brukspatronen försökte att vara munter, men hans oroliga blick öfversåg med ångest de härjningar, som de sista tre månaderna gjort i brodrens allt mer och mer likbleka ansigte. Ehuruväl Mathias kände att Lars Erik nästan kunde kallas hans jordiska försyn, och att således en dryg portion egoism ingick i den förskräckelse, hvarmed han tänkte på sin brors bortgång, så måste man dock göra hans hjerta den rättvisan att det med alla släktskapens och tacksamhetens band var fästadt vid den, som så tåligt fördragit alla hans nycker, så innerligt delat alla hans fröjder och sorger.

Också var det med tårade ögon och med sin själs hela tropiska värme, som han sprang fram och omfamnade Lars Erik, i det han utropade:

»Du får fan ta mej inte gå ifrån mej!»

»Blir nog bra med det, kära Mathias!» svarade Kamrarrådet lugnt i det han klappade Lars Eriks skuldra med ena handen, och räddade en gammal gul pikéväst för skrynkling med den andra.

---

Augustiaftonen var utomordentligt skön. De båda bröderna hade jemte Ingrid gjort en liten promenad i Rödvalas tjusande omgifningar och sutto nu hvilande på bänkarna utanför förstugubyggningen.

»Ja, i morgon är jag — om Gud vill — på väg till Stockholm,» sade Kamrarrådet med en lätt suck, »och får inte återse er förrän i slutet af September. Hvad skulle lilla Ingrid säga om en liten promenad efter théet på tu man hand med gamla farbror. Vi ska göra en tur nedåt parken till grottan vid »örnberget» och sitta och svärma lite i månskenet.»

»Mycket mycket gerna går jag med, bara inte aftonluften retar Farbrors stygga hosta?»

»Bah, ett hyfveltag mer eller mindre på min likkista gör ingenting, tvertom, hon blir så mycket finare.»

---

Väldiga hängbjörkar öfverskuggade gångstigen upp till grottan vid »örnberget» — så kalladt derföre, att i fordna tider åtskilliga örnar haft sina bon högst uppe i klippremorna. Ett litet jernstaket hindrade från fall den nyfikne som ville från klippkanten blicka ned på den förbiilande djupa ån, hvilken inträngd mellan tvenne bergväggar vidgade sig längre fram der brukshammaren med sin basstämna

predikade flit och idoghet. En liten jernbro af lätt och vacker konstruktion sammanband de båda tvärbranta stränderna, hvars stenväggas doldes af en yppig grönska och lummiga löfträd, uppvuxna öfverallt i springorna mellan klippblocken. Om förgrunden var vild och dyster i den sköna tafla, som upprullades från grottan, så var bakgrunden så mycket mildare, ty leende ängar och beteshagar kantade ån på ena sidan, medan Rödvalle park med sina slingrande gångar, sina små broar, tempel och bersåer, och längst bort den vackra halmgula byggnaden i Italiensk stil och med hvita ornament, gånge åt den motsatta sidan en prägel af trefnad och frid, som ännu mera framkallades af kontrasten med förgrunden.

Kammarrådet och Ingrid hade flyttat ett par af stolarna i grottan längre fram på platån derutanför och så nära jernstaketet att de hade en öfverblick öfver hela det sköna landskapet. Månen hade gömt sig i ett dok af lätta skyar och dragit för några minuter ett skymningens flor öfver alla föremål, så att anblicken af det hela föreföll något hemsk och drömlik.

»Om inte hammaren och forsen dernere störde den fullkomliga tystnaden, så vore detta just en stund för bergets andar att komma fram och hålla oss sällskap, eller hur lilla farbror?»

»Nej, kära barn, jag vill helst vara på tu man hand med dig en stund, och här ska ingen störa oss.»

»Nå, hvad kan farbror då ha att säga mig, som behöfver så mystiska förberedelser?»

»Jo, min flicka, du ska få höra en galenskap. Visst kunde jag resa härifrån, visst kunde jag dö, utan att omtala den, men — jag har någonting att ge dig, en gåfva, som skulle synas alltför ädelmodig, om du ej kände gifvarens bevekelsegrunder. Jag vill inte vara bättre än jag synes,

och hur det är, så har ändå Mathias rätt, egoismen regerar världen.»

»Nå, hur går det med galenskapen?»

»Jo, rakt på saken, fram med bigten, mitt hjerta ska bli lättare derefter och mitt bröst behöfver allt den minskningen i sin tyngd. Jo, ser du barn, du kan inte begripa det der, — men — jag är kär i dig, kär på fullt allvar, kär som en förälskad, månskenssvärmande tjuguarig pilt. Nej, dra inte på munnen, du, det är ingenting att skratta åt.»

Ingrid kunde inte tro sina egna öron, hon ville slå bort hela samtalet med skämt, men i farbrodrens sista ord låg så mycken innerlighet, så mycken ångest och smärta, att hon ej hade hjerta att le.

»Men hur skall jag kunna tro på en sådan obeständighet hos min aktningsvärde farbror,» började hon försigtigt. »Genom pappa vet jag att farbror hyste för min salig mor den mest platoniska tillgifvenhet, och att hon dog, utan att ha en aning om den mäktiga lidelse hon uppväckt. Farbror hade till och med älskat och känt henne långt före min far, fastän vid upptäckten af hvem som var den lycklige rivalen, kärleken fick ge vika för den broderliga ömheten. Den som varit mäktig af en så upphöjd känsla, som en sådan kärlek, hur kan han nånsin glömma det föremål, som kostat så många dyrköpta offer?»

*Har* aldrig glömt Emilia heller, tänker aldrig glömma henne. Men ser du barn, du har vuxit upp som en ros på hennes graf, du har närt dig af hennes hjertblod, uppfångat i din kalk fläkten af hennes ande. Ja, jag talar som en galning, men jag skall ju få min tid jag också. Mathias har så länge haft sin. — Jag har börjat tro på själavandringen eller på fortplantningen af hela vårt jordiska väsende i en annan form. Du är en gengångare af din mor, Ingrid, du är hennes fullkomliga afbild, jag kan icke säga dig någon större komplimang, ty din mor var den ädlaste qvinna Gud

skapat. — I stället för att i mina aftonböner bedja himlen om en salig hädanfärd, såsom det anstår en man af mina år, har jag ofta ertappat mina läppar i språng med tankarnas ärender och jag har bedt om ungdom, hälsa och om mina flydda fem och tjuu år.

Vår herre, som vet hvad som är oss bäst och nyttigast, har emellertid gifvit mig en hackhosta, som, likt urets knäppningar, säger mig hvad tiden lider. Var lugn min flicka, jag tänker inte fria till dig, jag vill inte ha dig, jag vill bara älska dig till min sista lifspust och be dig om en liten vrå i dina minnens skräprum. — Se här nu min gåfva, var rädd om detta lilla paket, det kan komma dig till nytta en gång, och du behöfver det inte förrän efter min död. Ser du, Ingrid, enligt våra föräldrars testamente, öfvergår hela min förmögenhet till Mathias, om jag dör ogift. Jag har derföre sparat lite hvarje år för att af mina räntor kunna samla dig ett kapital, som betryggar din framtid, i händelse olyckan skulle hemsöka din far. Jag fruktar allt af hans oroliga lynne, han kan inte sköta pengar, och när jag dör har hans hushållsvagn mistat sin stämsko i utförsbackarna. Denna min lilla gåfva till dig, ett depositionsbevis, som he-tryggar ditt kapital och förskaffar dig en säker årsränta, låt den bli en hemlighet mellan dig och mig, det är allt hvad jag begär, och då man på min döda mull skall tissla om min snålhet, så vet ändå *du* hvart mina pengar tagit vägen.

Och nu, flicka, kan du ge mig en kyss, den första och den sista jag begär som din älskare. Du skall väl göra något för femti tusen Riksdaler.»

Ingrid kastade sina armar om farbrodrens hals, och kysste honom så som hon ifrån sin barndom varit van att göra det. En kärlek, så ren, så upphöjd, så full af försakelse, som farbrodrens, den födde ingen förlägenhetens rod-nad på hennes kind, den skulle ej misstyda ett ynnestbevis, som hade sin grund i den högsta beundran.

»Det är då därför, som farbror så tåligt fördragit alla sarkasmer om sin alltför stora hushållsaktighet, allt skämt om de gammalmodiga västarna, och de så väl förvarade halsdukarna? Aek, hur många ädla drag af farbrors frikostighet i det tysta har jag icke redan spejat ut; det mest stortade af dem alla skulle då gälla mig sjelf? Tack för gåfvan, jag är egennyttig nog att mottaga den utan tvekan, men jag skall förvalta den i gifvarens namn, och ännu långt efter hans död — om jag öfverlefver min ädle älskare, skall jag låta de armas tacksamhetstårar fukta den graf, som gömmer ett människohjerta i praktexemplar..

»Hå hå, ja! ja!» suckade Kammarrådet, i det han sökte skämta bort sin egen vekhet — »artigheter det stryker hon mig nog om munnen med, det förstås; sirar sin korg med blommor. Stackars Lars Erik! Hvarföre fick du ett hjerta, som törstat lik en svamp efter kärlek, på samma gång du fick en näsa så lång, att Amor alltid skrattande åkt kälkbacke utföre den?»

Ingrid betraktade honom med den innerligaste ömhet, medan månan öfvergjöt med ett nästan poetiskt skimmer det milda, bleka ansigtet. Hon tänkte på de båda så olika kärleksförklaringarne hon inom så kort tid mottagit, och hon önskade i sitt hjerta att hon aldrig sett denne Rolf, som nu ställde sig som ett åskmoln framför den arme farbrodren, hvars maka hon kanske icke annars vägrat att blifva, ty för Ingrid syntes intet mål så skönt som det att kunna trösta, styrka och lyckliggöra en lidande.

»Men hvem är det, som går dernere af och an på jernbron? Är det icke en qvinnofigur, Ingrid?»

»Jo, det är det, någon vän af ensamheten liksom vi, men mera orolig, som det tycks. Hon bär någonting på armen. Ser farbror? Ja, nu skiner månen klart både på henne och bördan, det ser ut som ett litet barn. Tyst lite, ja, det är ett barn, som qvider. Låt oss närma oss

skuggan af björkarna, jag blir ängslig för den der oroliga vandrerskan.»

De närmade sig några steg och befunno sig snart på en klippafsats knappt femtio alnar från jernbron.

»Om jag inte tar felt,» hviskade Kammarrådet, »så är det Mjölнар-Karins vackra Anna. Tyst, hvad talar hon till barnet?»

»Vyss, vyss, lillan! Gråt inte, det blir snart bra! Far har rest till främmande land, långt bort, att köpa oss gull och gröna skogar. Gud förlåte honom, så visst! Vi ska resa efter vi, men först ska vi lägga oss dernere på silfverbolsterna att sussa! vyss, vyss! Jesus Christus anamma våra andar!»

Med ett språng var Anna med barnet öfver barrieren, ännu hördes ett »Herre Jesus!» som trängde till merg och ben och nästa ögonblick försvann den olyckliga modren med sin börda i böljorna.

Ingrid var nära att störta till jorden af fasa, men hennes förskräckelse ökades af en ny, som sporrade hela hennes varelse till stegrad lifskraft. Kammarrådet kastade sig hufvudstupa från klippan, som hängde en fem eller sex alnar ofvan vattnet ned i ån, i det han ropade till Ingrid: »lossa ekan nere vid bryggan och ro oss till hjälp.»

Lars Erik var en skicklig simmare, men huruvida han skulle upphinna de sjunkande, som stundtals syntes ofvan vågorna, innan strömmen förde dem ned i fallet vid stångjernshammaren, detta var en fråga så hemsk, att Ingrid lyckligtvis inte hade tid att länge grubbla öfver den.

Med en hinds snabbhet hade Ingrid ilat ned till båten; lyckligtvis var den blott bunden med ett tåg, och snart följde hon med raska årtag silfverstrimman efter den djerfve simmaren. Ingrids genomträngande nödrop besvarades af strändernas echo, men ännu syntes ingen mensklig varelse på stranden.



Kammarrådet hade upphunnit de drunknande, men förgäfvos använde han alla simkonstens hemligheter, för att söka hålla både moder och barn ofvan vattnet. Båten närmade sig alltmer och han sökte nu slita den lilla ur Annas armar för att rädda en i sender af de olyckliga eller åtminstone bevara ett af offren åt lifvet. Den såsom det kan tyckas grymma åtgärden lyckades till en del, han fick sin ena arm emellan modrens bröst och barnet, med den andra fattade han nu den räddande båtkanten.

Ingrid släppte årorna, fick händerna om den lilla, lossade med halft våld modrens krampaktigt omslutna arm och lade den mot båtkanten, men Anna, som till hälften sanslös, kände sin arm i annan ställning, fattade nu våldsamt Kammarrådet om lifvet, och ropade med en röst så som blott en moder kan ropa: »Rolf, Rolf, tag inte från mig barnet!» I döds kampen lutade hon sitt hufvud mot Kammarrådets skuldra, och månen belyste med full glans den arma qvinnans ansigte, skönt ännu under fasan af den hemska scenen.

Kammarrådet gjorde öfvermenskliga ansträngningar, för att hålla sig uppe med den dubbla tyngden, och Ingrid, som lagt barnet på botten af båten, lossade tågändan ur fören, för att kasta den kring de båda sjunkandes lif.

Plötsligen sprang en stråle af det ädlaste blod, som nånsin flutit i menniskoådror, fram öfver Kammarrådets läppar, ett blodkärl hade brustit, hans ögon förlorade sin feberglans, hans läppar stammade ett sakta: Tack, Ingrid! Tack, *min* Ingrid! Armen mistade sin kraft, de krampaktigt i akterbrädet fastklämda fingrarne veknade, och trots Ingrids våldsamma ansträngningar, gled de båda olyckliga sakta ned i djupet, den ena fullt medveten, den andra i salig yra, men båda hviskande namnen, som voro dem kärast på jorden.

Ingrid slog under ett förtvifflans ångestrop samman sina händer, som varit så vanmäktiga, och nedsjönk tillintetgjord på botten af ekan; hon stirrade lik en vansinnig ned i vattnet, liksom ville hon ännu med sina blickar uppleta och upphemta de försvunna. Gälla rop från stranden: »Ro, ro! i Guds namn!» och ett sakta qvidande från barnet väckte henne hastigt till sans. Faran var öfverhängande, båten hade närmat sig fallen. Ingrid störtade åter till årorna och ehuru hon för egen del önskade sig döden, anklagade dock den gråtande lilla henne för det dubbla mordet, erinrande henne om det dubbla ansvaret.

Ingrid anlände efter energiska ansträngningar till stranden just i samma stund, som några brukssmeder lyckats sönderbryta det bastanta låset till herrgårdsslupen.

Man hjälpte henne under jubelrop i land, men nu, sedan all fara var öfverstånden, tog naturen ut sin rätt. Den behjertade qvinnan sjönk ned till marken, föll i en våldsam gråt, och tryckte derunder den qvidande lilla till sitt hjerta.

Fem minuter hade ödelagt hela hennes jordiska paradys, hade tagit ifrån henne hennes ädlaste vän och afslöjat det förrådiska djupet i den själ, vid hvilken hon för evigt fäst sin egen. Hon tryckte till sitt hjerta vittnet om Rolfs dubbla svek. Den *dygdige* älskaren hade gifvit sitt lif, för att rädda de arma, som öfvergifvits af den lastfulle. Ännu tyckte hon sig se farbrodrens milda drag, liksom förklarade i månens sken, ännu tyckte hon sig höra hans vänliga stämma: »tack min Ingrid.»

»Ja, du ädle!» suckade hon sakta, »jag skall blifva *din*. I de saligas boningar, der finnes ingen skillnad i år, der skall du bli ung och skön. Bed Gud för mig, att jag må vandra så, att jag en gång der blir dig en värdig brud. — »Och du lilla öfvergifna,» hviskade hon smekande, i det hon svepte det afklädda barnet i sin varma shawl, »du har en-

dast ombytt moder; annat bröst, men samma värma, annat hjerta, men samma kärlek.»

Förstod den lilla hennes ömhets kyss? Hvem vet? Men Rolfs dotter slutade att gråta och somnade sött vid Ingrids jungfruliga barm.

#### 4.

##### »Une noce.»

Rolf trufdes förträffligt i Paris, och arbetade en hel månads tid på att bli en »bra målare» och en »bra man», såsom han hade lofvat Ingrid. Men — han gjorde glada bekantskaper bland artisterna till höger och venster, och snart lyckades man häfva alla hans skrupler rörande den enda sanna methoden att lära sig franska språket komplett. Rolf öfvertalades att skaffa sig en — en dictionnaire? — Nej! En språklärare? Nej! — En språklärlarinna? Ja!

Men som nu hans lefnadslustiga umgängesbröder ansågo grisetterna såsom de bästa språklärlarinnor i Frankrike, så skaffade sig Rolf en — grisett. — Vi hoppas att våra lärlarinnor inte förstå den der benämningen, men förstå de den, så är det så mycket sämre — för Rolf.

Man firade just nu i en rymlig atelier hos en af hans vänner under glada sånger, smällande champagnekorkar och ett raketregn af qvickheter en af dessa fester, som inom artist- och studentverlden benämnas »Une noce», då brefbärlaren lemnade Rolf ett bref från Sverige med svart sigill. Rolf igenkände Ingrids stil och bleknade. En ung Parisare, hvars sista tafra blifvit prisbelönt på expositionen, och som nu i glädjen satte alla sina små olater på exposition, sökte

rycka »la nouvelle fatale» ur brudgummens händer. Ett allmänt bravorop tillkännagaf församlingens fasta beslut att icke låta sin munterhet af någonting störas, och under glädtiga fransyska sånger bars Rolf i sin med band och blommor smyckade brudgumsstol ett par hvarf kring rummet.

En stund, då sorlet och skrattet döfvade allas öron och tårade allas ögon, smög dagens hjelte sig dock ut i förstugan, för att i en obemärkt vrå läsa Ingrids bref. Innan han öppnade det, öfverhöljde han dock den kära handstilen med sina kyssar. Visserligen framkallade hans bättre natur en sorts blygselsrodnad på hans kind, vid tanken på den fest, som firades derinne, men han hade redan gjort sig förtrolig med alla de sofismer, genom hvilka pariser-artisterna söka gifva sitt lättsinniga lif en så vacker belysning som möjligt. »Man *tillber* sitt ideal, sin fästmö, sin trolofvade,» heter det bland dem, »men man värderar sin grisette.» Man ger sitt lif för den ena, man ger ingenting för den andra; medan vidriga öden låta oss vänta på vår *husfru*, få vi nöja oss med en *hushållerska*. Men våra sympathier för dem båda äro skiljda som själ och kropp, som koloriten och sjelfva färgsubstansen, som poesien och prösan, som originalet och kopian, som himmelens sol och fyrverkarens.

Sedan Rolf tagit sig en dugtig styrkedryck ur denna parisarnes narkotiska sedetinctur, öppnade han med darrande hand sitt bref.

Han läste Ingrids lifliga beskrifning om Kammarrådets och Annas fasansfulla död, och om sitt barns räddning; han läste Ingrids milda förebråelse för det grymma sveket mot mjölnar-Karins dotter och för den lögn, hvarigenom han sökt rentvå sig i Ingrids ögon; och slutligen läste han Ingrids högtidliga förklaring, att *alltid* bli en mor för hans barn, men att *aldrig* tillhöra Rolf som hustru.

Tusende olika känslor genomstormade på några ögonblick Rolfs bröst; — sorg, ånger, förtviflan, blygsel, harm

och sjelfförakt. Än lyftade han upp sin panna med fräckhet och hånlog åt Ingridis »trångbröstade åsigtter,» hennes »fadda qvinliga blygsamhet,» som inte kunde fatta kärlekens natur, inte sätta sig in i en lidelsefull ung mans många frestelser, utan ville af den inskränkta vuen från hennes lilla nunnecell bedömma världens utseende. Än sjönk han samman som en förkrossad brottsling och ansåg sig ej värd att kyssa fällen af Ingridis klädning.

Sorlet och munterheten derinne i ateliern hade inte mera några gränсор; från pianots strängar ljud en apell till dans, som från vals och galopp öfvergick till »Cancan», denna dans, i hvilken »man dansar sig upp till himmelriket raka vägen genom — helvetet,» såsom en af Rolf's vänner hade beskrifvit den. Han fattade i dörrlåset, tonerna och glädjeropen lockade honom med sirenstämma; han behöfde störta sig från den svindlande höjden af sorg och smärta hufvudstupa ned i glädjens — afgrund.

Hans sinnen omtöcknades, champagnen jagade undan bloden i hans ådror; derinne skallade »brudens» glada skratt; han vred om nyckeln; då tyckte han sig se ett moln sänka sig ned mellan honom och dörren, och ur molnet framträdde madonnan med Jesusbarnet; men madonnan tog småningom Ingridis drag och Frälsarens gloria tycktes sväfva kring hennes lilla fosterdotters hufvud.

Rolf störtade som en vausinnig och utan hufvudbonad utför trapporna, uppnådde sitt hem, packade in sina saker och befann sig om ett par timmar som hyresgäst i ett »maison meublée» på den aflägsna »rue du petit moine.»

Två dagar derefter hade han lyckats, utan att upptäckas af sina umgängesvänner, smyga sig bort från Paris, och målet för hans resa blef nu Rom.

Vi veta icke om »bruden» lade denna »brytning» midt under sjelfva brölloppsfesten särdeles mycket på hjertat; vi

veta blott att hon följande afton valsade på »Mabille» med Rolfs pariservän, den prisbelönte artisten.

---

Brukspatron Mathias kunde icke längre trivas på Röd-valla efter sin brors död. Hvarenda plats i trakten framkallade minnet af den bittra förlusten. Bruket såldes, och Mathias, som behöfde förströ sin sörjande själ, kastade sig, likt en förtviflad spelare, på en gång in i affärlifvet. Lyckan gynnade honom i början och han vann en betydlig summa på en större egendomshandel. Förgäfves vågade dock Ingrid sig fram med en och annan varning. Fadrens slumrande misstänksamhet retades slutligen, och han frågade en dag med omild stämma, om Ingrid fruktade för sitt modernearf. Han ville då placera det så att dottrens och hans egen förmögenhet skulle vara skiljda till säng och säte. Ingrid bad honom under smekningar att icke missförstå henne, och lofvade att aldrig mera blanda sig i affärsfrågorna. För sin egen del var hon emellertid fast besluten att såsom förestånderska öfvertaga en ansedd läroanstalt för unga flickor i Stockholm, ty hon trängtade efter sjelfständighet och en verksamhet efter hennes sinne. — Efter mångfaldiga och ganska hårda strider med sin far lyckades hon dock småningom besegra alla hans svårigheter, och far och dotter bosatte sig sålunda i Stockholm i hvar sin våning men med gemensamt hushåll.

»Du blir gammal i förtid, ingen skall tro en skolmam-sell vara blott på sitt adertonde år. Man ska anse dig som tjuguatta, och alla friare skola sky dig som pesten,» puttrade brukspatronen.

»Jag tänker *aldrig* gifta mig,» hviskade Ingrid mildt. »Jag vill lefva blott för min far och för de många små,

hvilkas hjertan Gud skall hjälpa mig att dana till kärlek för det ädla och rena.»

»Sliddersladder, romangriller! min stackars flicka!»

På öfver ett halft år hade ingenting hörts af Rolf. Han vistades i Rom och ville ej ha några pengar förrän han särskildt skref derom; det var det korta innehållet af hans sista skrifvelse. Då kom en dag ett bref, fullt af bitter sorg och grämelse öfver det hopplösa lif han tillbringade, fullt af glödande kärlek för henne, hvars tillgifvenhet han för alltid förverkat och hvars bild blef honom skönare och heligare med hvarje dag han sjelf sjönk djupare och djupare i den lastens dy, från hvilken han aldrig kunde frigöra sig. I sin förtviflan förbannade han den moder, som kastat honom lik en varulf in i menniskolifvet, och förebrådde i stränga allvarliga ord sin fosterfar, som blott tagit vara på hans kropp, men spillt bort hans själ, och som genom sin klemiga kärlek låtit »hyänans» unge växa och frodas utan jernfjettrar.

Brukspatronen sprang opp från soffan och hans ögon gnistrade. »Är pojken rent af galen? Skyller han på mig sin onda blod, sina dåraktiga bedrifter? Den otacksamme! Har jag då fostrat en orm vid min egen barm?»

»Han har dock ej så alldeles orätt,» suckade Ingrid, i det hon torkade bort från brefvet den tår, som föll från hennes öga. »En karaktär som Rolfs kräfde kärlek, kärlek framförallt, men en kärlek parad med rättvisa och stränghet. Pappa föraktade alla farbror Lars Eriks varningar, den obegränsade friheten urartade till sjelfsvåld, och den svage, som aldrig känt några tyglar förbannar nu under förviljelserna sin egen viljas vanmakt. Du önskade dig en levande afbild af din egen varelse, min far, för att på ålderdomens dagar spegla dig i och fröjdas åt din egen ungdom. Skaparen hämnade sig på den som ville fuska i hans höga handverk, och du fick till dotter ett — träbeläte, till fo-

sterson en — vilde, som anar Gud, böjer *knä* för det sköna och ädla, men böjer slafviskt sitt *hufvud* för alla sina egna lidelser.»

Brukspatronen nedslog sina ögon inför »träbelädet.»

Man skrifer med nålstygn det, som skall läsas af den blinde. Ja, med tusende nålstygn stod det skrivvet denna stund i Mathias' hjerta: »O, hvad du gjort orätt! o, hvad du varit blind!» Men öfver hans läppar flödade hans vrede i utropen: »Den otacksamme! Den hjertlöse!» — »Jag skall skicka honom en vaxel på 10,000 francs, och sedan vill jag aldrig återse honom. Det skall bli det enda sätt hvar på jag hämnas oförrätterna i detta infama bref.»

»Då vet jag ett bättre sätt, min far.»

»Nå, så säg, min flicka.»

Sköterskan bar i detta ögonblick Rolfs lilla dotter genom rummet. Barnet sträckte armarna mot Ingrid, och Ingrid lade den späda vid sitt bröst.

Vi ska söka uppfostra lilla Elin till en ädel och from qvinna; vi ska lära henne att bedja för sin olycklige far, och vi ska aldrig låta henne glömma, att hon skapades till *Guds* men ej till *människors* beläte.»

## 5.

Tre år derefter.

Ångaren »Bore» närmade sig skeppsbrostranden i Stockholm. Bland passagerarne ådrog sig en ung man med ovanligt vackra drag, en blekhet som icke kunde maskeras af solbrännan, ett skägg, som antydde artisten och ett ögonpar glödande som sydländningens, men drömmande som nordbons, företrädesvis allas uppmärksamhet.



»Der ha vi honom, der ha vi Rolf!» ljöd det i chorus från en tropp unga eleganter, på hvilkas rodnande kinder och pannor minnet af en glad frukost strålade som en aftonsol. »Fan, hvad han ser bra ut, ser ut som en Romare!»

»Han har allt blifvit gammal,» menade ordföranden i sällskapet »Botten opp.» Låt mig se, han har varit borta nu i tre år, han är således bara tjugutre år, men nog fan ser han ut att vara tjugufått, likavisst som jag ser ut att vara trettio.»

»Italiens varma klimat gör en gammal i förtid,» anmärkte klubbmästaren Skoglar.

»Och Italienskornas kärlek bleker äfven de rosenrödaste kinder,» tillade ryttmästaren P. med en min af reseerfarenhet.

»Välkommen, Rolf, välkommen storrymmare! välkommen Romare! välkommen Rafael, Murillo, Correggio!»

Man omslöt Rolf på alla sidor, kramade hans händer och klappade hans axlar.

»Ser du!» utropade baron Uno med en storartad gest. »Bottenopparne äro trogne i lif och död. Så fort jag nämnde om din återkomst samlades vi alla till frukost, och nu väntar oss middagsbordet ute på »Hasselbacken.» Händelsen gjorde att sex af dina trogne voro som resande sammanförde i Stockholm.»

»Kanske du är bjuden till middag hos brukspatron Elgensvärd; då kan jag säga dig hans adress?» — Det var Skoglar, som gjorde denna satiriska fråga. Han kände alltför väl till brytningen mellan Rolf och fosterfadren.

»Hur lefver världen med det gamla tjurhufvudet?» frågade Rolf med dyster blick. »Alltsedan han skickade mig för två år sedan sin grandiosa allmosa på tiotusen francs, och förklarade alla band oss emellan upplösta för evigt, så har jag inte hört af honom. Jag sände honom naturligtvis pengarna tillbaka och har sedan dess lefvat på min talang, eländigt ibland, furstligt ibland, men alltid fri och oberoende.

»Nå, Rafael, din Fornarina är kvar i la bella Italia?» frågade baron Uno.

»Fråga snarare efter hans *Fornarinor*,» inföll ryttmästaren; »ty i bref från en landsman har jag hört Rolf beskrivas som en äkta Don Juan och alla unga Romarinnors hjertan klappade för »il Suedese bello.»

»Men svara ni först på min fråga,» afbröt Rolf undvikande. »Hur är det med gubben Elgenvärd?»

»Jag har ju redan skrivit till dig om den saken,» gentog Uno.

»Gubben är ruinerad och existerar numera bara på återstoden af dotterns möderne och på den donation, hon fått af salig kammarrådet. De bo tillsammans, och den häftige, eldfängde gubben tycks numera vara spakaste barnet i hennes skola. Sedan han — såsom man påstår, för att hopa alla fel och laster på dig — i sorgen öfver ditt så kallade lättsinne och din otacksamhet, kastat sig in i ett riktigt spekulationsraseri, blef han slutligen medlem af ett amerikanskt bolag för blygrufvor i — i — vete fan — Mesopotamien tror jag. Äfventyrarne narrade honom af med hela hans egen förmögenhet och en stor del af dotterns, och nu mera lefver den stelte brukspatronen, som skröt af att kunna tillfredsställa alla sina galna nycker, likt ett nådehjon i dotterns hus. Ingrid ser sträng och högtidlig ut som en qväkerska, men lär ha mycket förtroende som lärarinna. — Nej, kära Rolf, gratulera du dig till att vara qvitt den der förbindelsen. Hade skolmamsellen fått makt med dig, så hade du slutat din artistbana med att göra teckningar till bibliska historien och copiera broderimönster på fönsterrutorna. — Men nog med det kapitlet. Hyrkuskar! kören fram! — Anderson! tag reda på herr Findlings reseffekter, han bor hos mig. — Till Hasselbacken! Men kör oss kungligt, jag vill åka fort som Gustaf den tredje.»

Middagen hade varit lucullisk, — Hasselbacken hade dukat opp sina läckraste rätter och sina yppersta viner. På det nästan alltför högljudda stojet i vagnarne kunde man höra att Septetten varit belåten med sin dag; det hände ungherrarne till och med ett och annat äfventyr med hattarne, som icke förstodo att lämpa sig efter alla krumbugterna hos deras svigtande egare, och hyrkuskarna måste åtskilliga gånger uppfiska de hufvudbonader som föllo öfver bord. Man stannade vid Gustaf Adolfs torg. Klockan slog elfva i Jakobs kyrkotorn. Septembermånen dolde sig i en flors hufva nästan lika bastant som Bottenopparnes, men tack vare gaslågorna fanns det dock ljus tillräckligt för en fotpromenad.

»Mina herrar!» utropade baron Uno, något »valhändt» om läpparna. »Hvad dje—e—velen ska vi hitta på för pikanta saker att roa vår Roare — Romare med i qväll. Det är för tidigt och för brack—rack—back—brackigt att gå och lägga sig så här dags. Hvad sägs? Ska vi göra en visit hos Sibyllan och presentera Rolf för lilla Adalgisa? De kunde bli ett par rypp—pypp—ypperliga modeller för honom begge två.»

»Topp! Vi presentera honom hos Sibyllan!» ljöd det i chorus.

Man promenerade under en skärmytsling af infall, eder och qvickheter, riktade mot Stockholms gatulägningsbestyrrelse på de smala trottoarerna framåt Regeringsgatan. Skoglar tog| Rolf under armen.

»Victoria, mina herrar! Jag känner på Rolfs kryssningar att vi inte förgätit våra pligter som värdar. Han är mig en riktig slingerbult. Stopp lite! — Vi ska stanna här ett ögonblick och presentera vår ärade gäst om inte i så åtminstone *för* brukspatron Elgensvärds hus. Deruppe två trappor opp bor gubben och gumman, jag säger gumman, ty hon har alltid förefallit mig särdeles gummaktig.»

Molnen på himlen hade något delat sig och månan speglade sig i fönsterrutorna. Rolf ansträngde sina af champagneruset något dimmiga blickar för att skåda dit upp. Han tyckte sig märka en qvinnofigur i fönstret. Minnet af det flydda strök med kyligt finger sitt korstecken öfver hans brännande panna, förståndet morgnade sig ur sin dvala, och Rolf nyktrade till för några ögonblick. Ur den mörka skuggan af husraderna, der den spejande gruppen stannat, försökte han fåfängt reda till en tydlig bild den dunkla qvinnofiguren deuppe. Då inträdde någon med ljus i rummet och i skuggspelet mot rutan tyckte sig Rolf nu igenkänna Ingrids höga vackra gestalt. Men hon stod ej der ensam: hon hade lyftat ett litet barn upp på fönsterbrädet, och krökte sin arm kring barnets lif.

»Ta mig fan tror jag inte det är Ingrid sjelf i egen hög fullkomlighet», läspade Uno, »hon håller på att lära någon af sina små elever gastro — astromoni — nomi. Det är löjligt med mig. Jag blir alltid först kladd-addig i tungsnibben.»

Men qvinnofiguren och barnet försvunno plötsligen; kanske hade de observerat de profana blickar, som bespejade deras lilla tête-à-tête i månskenet.

Den flyktiga uppenbarelsen var dock tillräckligt lång för att måla tvenne bjert kontrasterande tafior för Rolf. På den ena såg han Ingrid med en moders hela ömhet omhuldande hans barn, och vägvisande den spädas tankar mellan stjerneverldarne upp till alla verdars ursprung; — på den andra såg han sig sjelf, en ung man, i blomman af sin ålder, redan öfvermått på lifvets alla oädla nöjen, och sjelf rusig bland rusiga dryckesbröder på väg till en — Sibylla.

Känslan af hans förnedring tände eld i alla hans ådror; ännu en gång förbannade han mellan de sammanbitna tännderna sitt öde, sin moder, sin klemmande fosterfader, dessa minörer, som gräft svalget mellan honom och hans goda

engel; han glömde att förbanna dem, som tagit de djupaste spadtagen; han glömde sin egen föraktliga svaghet, sitt usla lättsinne.

»Framåt kamrater», röt han i vildt öfvermod, i det han höll på att med sin följeslagare som slagträd skuffa omkull hela den spejande gruppen. »Inte passar det oss att egna vår hyllning åt madonnan med barnet; nej, framåt till — Sibyllan!»

## 6.

### ”Sibyllan”.

Med tillhjälp af de blossande cigarrerna såsom facklor letade man sig väg uppför de trenne mörka trapporna, som ledde till Sibyllans »tempel».

»Ljus, ljus!» ropade Uno med en röst, som tycktes van vid lydriad på detta hemlighetsfulla ställe. »Ljus! här komma vandrane riddare! Upp, prestinnor! tagen på er edra mest tjusande smålöjen och hållen champagnen i ordning. Ni ha väl något kvar af laddningen jag sände er i går?»

Tvenne dörrar öppnades nästan samtidigt och de vandrane riddarne mottogos af tvenne unga qvinnor i dräkter så lätta som våra damers modernaste balkostymer.

»God afton Sancta Rosalia! God afton tjusande Adalgisa!»

»Sancta Rosalia» tycktes vara en qvinna om tjugu år, utan andra behag än ett näpet ansigte och en vacker figur. Adalgisa deremot var en bländande skönhet, men hvilkens aderton år man icke igenkände på deras följeslagare, oskuld och blyghet. Hon kastade en triumferande blick på Rolf, hennes unge och okände beundrare, och bad med ett leende

som var oemotståndligt de stojande gästerna att träda in i salongen.

»Corpo del diavolo!» utbrast Rolf och gnuggade sina nästan bländade ögon, »hon är skön, skön som en målares saligaste dröm, skön som en af Neapels döttrar!

»Elle est ma fiancée», hviskade baron Skoglar med en min af segerglädje och svartsjuka, »sluka henne då inte så der med dina glupska ögon!»

Skola vi beskrifva »salongen», mitt herrskap? Nej, man skulle behöfva ett helt kapitel, om man ville granska hvarje detalj i detta rum och dess karakteristiska betydelse för egarinnorna. Vare det nog sagdt, att sinnet för smak hade få representanter bland dessa förgyllda emmor, dessa något frivola gravyrer och dessa tusen så kallade »konstsaker», hvarmed atheniennerna voro öfverfyllda. Aublicken af det hela sade en genast, att i denna bostad eländet hade klädt sig i en skrud af paljetter.

»Men hvar är Sibyllan?» frågade Uno, »hon skall göra tjänst i afton; bed henne anordna sitt tempel; hon skall förtälja en ung romare om hans blifvande öden. Adalgisa slipper spå; hon skall vara vår värdinna.»

Sancta Rosalia skyndade att verkställa Unos befallningar och Adalgisa gjorde nu ensam »les honneurs». Med fyndighet och qvickhet, men med en oblyghet, som tycktes vara henne ett behöfligt vapen, besvarade hon ungherrarnes närgångna frågor och anmärkningar. Man betraktade gravyrerna på väggarna; slutligen kom man in i Adalgisas eget lilla rum och till en taffla, öfvertäckt med ett grönt förhänge, igenfästadt omsorgsfullt med knappnålar. Allas nyfikenhet retades och Skoglar uppfordrade Adalgisa med af svartsjuka gnistrande blickar, att genast afslöja denna taffla, som var honom alldeles obekant. Den unga flickan hoppade upp på en stol och förklarade i kraftfulla ordalag, att förr skulle de få slita henne sjelf i stycken, än hon skulle af-

taga förhänget. Hon berättade att hon tagit ed af sin moder och af Rosalie, att inte röra taflan och att hon så noga kände alla nålarnes placering att hon genast skulle upptäcka löftesbrottet. Hon hade hotat dem, i händelse af svek, att för alltid rymma från deras gemensamma hem, hvars ekonomiska existens de visste till största delen bero af hennes skönhet och hennes spådomskonster.

Men hennes böner voro förgäfves. Skoglar lyftade den lätta bördan från stolen. Adalgisa slet sig med ursinnighet lös och skyndade, medan hennes ögon fylldes af den vanmäktiga vredens tårar, till Rolf, för att be honom om hjälp och skydd, men i samma ögonblick hade Uno redan börjat frånslita den lilla gröna gardinen. Man hade nyfiket med armljusstakarna i händerna placerat sig kring den hemlighetstulla taflan och förberedde sig nu på någon teckning, hvars obscena innehåll skulle gifva ungherrarna nya kastvapen mot deras sköna värdinna. Adalgisa vred sina händer, stampade i golvet och utropade gång på gång: »det är nedrigt, det är ovärdigt!»

Taflan var blottad och det blef en dödstystnad i rummet; man hörde endast den unga flickans snyftningar.

»Ett karlansigte!» vrålade Skoglar i raseri. »En rival!» Han gnuggade sina af ruset skummiga ögon och stirrade ännu en gång på taflan.

Ja, det var bilden af en ung man, med skönhetens högsta uppenbarelse i sina ädla drag, hans blickar voro riktade mot höjden, tålmodet och undergifvenheten strålade som en helgongloria på hans kinder, på hans skuldror tyngde korset och på hans hjessa tryckte törnekronan. Det var en Kristusbild af Ary Scheffer, en af de herrligaste skapelser, som nånsin genom en utmärkt gravyr blifvit skänkt åt den konstälskande allmänheten.

Det var tyst några ögonblick i rummet. Den himmelska ljusglimten bördade sin rätt till plats de förhärdades hjertan.

Men några sekunder förflöto. Uno vände gravyren inåt väggen, hoppade ned från stolen, skyndade till ett skåp med spegelglas i dörrarne, tog fram en champagnebutelj och glas, och bröt förstämningen med en skål för »den botfärdiga Magdalena».

Men Magdalena hade försvunnit, hon hade sprungit in i sin lilla kammare innanför salongen, hon reglade nu dörren och förklarade att hon inte skulle visa sig för någon dödlig.

Rolf drog en djup suck, hans hjerta förbrödrade sig med den arma flickans; hela hennes fräcka hållning hade fallit af henne som en maskradkostym och han såg i henne numera blott en ande, beslägtad med hans egen, och försjunken så djupt i syndens dy, att den blygdes för sin egen kamp efter räddning.

Men också han arbetade bort sin förstämning och snart skummade champagnen kring hans läppar. Rusets andar flögo segerglada kring hans panna, de hade ånyo eröfrat terrängen, som de voro nära att förlora.

»Seså, Rolf!» ropade Uno, »följ nu med oss tvärs öfver förstugan till Sibyllans håla. Bäfva icke, framtiden skall öppna sina portar för dina nyfikna blickar!»

Man raglade in i en liten kammare, hvars väggar voro behängde med mörka tygstycken, på hvilka stjernor af guld-papper voro fastklistrade. En liten lampa i taket spridde en mystisk skymning öfver rummet och i fonden stod ett bord, med tvenne otända ljus och ett par kortlekar. En pappersknif af stål låg tillreds för att öppna de obegagnade korten, ty för hvarje främling ansågs nya tolkare af nöden. Sibyllan förstod att ge sin orakelsen ett visst utseende af elegans, för att kunna göra entrébiljetten för den nyfikne så mycket dyrare.

Fondgardinerna öppnades under djup tystnad. Bottenopparnes lille kohort tycktes vara invigd i mysterierna och



spelade med, för att imponera på Rolf, som med ett satiriskt löje betraktade anordningen af det hela. En kvinna mellan fyrtio och femtio år, och i hvars ansigte ännu gömdes många spår af försvunnen skönhet, inträdde, klädd i en fantastisk ziguenarkostym, med nakna armar och med en, af en tjock bronzkedja smyckad, hals, hvars plastiska rundning ännu köpslog om åskådarnes beundran och vittnade om behag, dem tiden hittills helt och hållet tycktes ha skonat. Hon tände de båda stearinljusen och öppnade högtidligt kortlekarna med den eleganta pappersknifven. Slutligen kastade hon en spanande blick kring samlingsen; den stannade hos Rolf. Det låg en nästan infernalisk glöd i strålarne från dessa stora, bruna ögon, och i deras skimmer fick hela ansigtet ett återsken af ungdomlighet och skönhet. Man kunde tydligt igenkänna modren till den tjugande Adalgisa.

»Ni önskar känna era kommande öden, min herre?» började hon med en ton af högtidlighet, som föreföll något teatralisk.

»Ja, min ädla dame,» svarade Rolf med en ton af likgiltighet, som var ämnad att tillintetgöra sierskans imponerande hållning.

»Dessa herrar kunna vittna om min konst och om kraften i mina kortlekar.»

»Vi vittna alla!» hviskade församlingen.

»Men Rolf stod der som förstened, hans kinder bleknade, hans läppar skälde.

»Hvad går åt dig, Rolf?» frågade alla med deltagande.

»Ge mig bara ett glas vatten, jag qväfs, jag blir galen!»

Man skyndade ut efter vatten. Rolf slukade den kylande drycken; han tycktes återfå sin sansning.

»Sibyllans under!» ropade man skrattande. Hon slog den klentrogne med fasa och förskräckelse. Han bäfvar nu för sina öden!»

»Låt mig vara *ensam* — några minuter — med denna Pythia. Jag vill *ensam* höra framtidens domslut.»

Det låg någonting så feberaktigt i Rolfs ord, hans ögon strålade i öfvernaturlig glans, man visste ej hur man skulle tyda hans begäran.

»Han har blifvit betagen i hexan!» skrattade Uno.

»Gå, gå!» ropade Rolf nästan bönfällande.

»Vi ska väl foga oss efter svärmarens önskningsar,» utbrast Skoglar, »annars komma vi ingenstans med det brus-hufvudet. Kom go' vänner och hjälp mej att gå genom lyckta dörrar, jag måste in till min sköna Magdalena.»

Man följde, under skrattsalfvor och gratulationer till Sibyllan öfver hennes nya eröfring, Skoglar in till Adalgisa. Rolf reglade dörren efter den stojande skaran.

Han gick med korslagda armar och med beslutsamma blickar fram mot ziguenerskan.

»Känner ni inte igen mig; är det ingenting i mina drag som erinrar om en gammal bekant?» — Rolf fixerade henne skarpt.

»Nej, min bästa herre, jag minnes mig aldrig ha sett er förr.»

»Jag begär inte att ni skall lyssna till *naturens* röst, lyssna endast till *minnets*. Har ni glömt den lille gossen Rolf?»

En hastig blekhet flög öfver den tillfrågades ansigte, men den var om ett ögonblick spårlöst försvunnen.

»Nej, min unga herre, jag har aldrig känt någon med det namnet.»

Rolf sökte samla alla sina af ruset förströdda tankar i en enda brännpunkt.

»Säg mig, nyttjar ni ännu smink, min nådiga?»

Återigen flög ett moln af oro öfver qvinnans ansigte.

»Min hy har aldrig behöft några hjälptrupper», svarade hon spötskt.

Men Rolf hade oförmärkt doppat snibben af sin näsduk i vattenglasen; han närmade sig bordet och kortlekarna och tvingade sig till ett småleende.

»Så börja då med era profetior, jag har gjort ett misstag.»

Pythian lade ut korten. Rolf begagnade detta ögonblick att med näsduken plötsligen öfverfara hennes venstra kind. Tätt under ögat visade sig ett eldmärke stort som en hasselnöt. Prestinnan i ödets tempel forförskräckt upp från sin stol. Rolf reste sig från sin, och stod der midtemot henne. Tusende olika känslor kämpade i hans bröst, hans ögon voro liksom tvenne vulkaner, de sprutade eld och lågor mot hans offer, som skälfvande af ångest sökte närma sig dörren. Rolf fattade kraftigt hennes arm och tvang henne att åter sätta sig.

»Och ni eländiga, ni usla, förhärdade qvinna, ni är då den moder jag sökt med kärlekens hunger och hatets törst i så många år. Sök inte att undgå mig genom en lögn, ty barndomsårens minnen lysa i denna stund som facklor i min själ. Jag har sett er många gånger öfversminka det der eldmärket innan ni som en kringströfvande tiggerska besökte herrgårdarna. Jag känner igen era ögon, er stämma. De sista kärleksorden jag hörde från era moderliga läppar var hotelsen att få halsen afskuren, om jag snyftade för högt i halmladan vid Rödvalla bruk. Ni spritter till vid det namnet, ni fasar för detta fasans minne. Ja, jag undrar inte derpå. Er son står för er, han fordrar räakenskap af er för sitt förspilda lif, sin förspilda själ. Vid randen af afgrunden spørjer han er, hvarför ni ryckt honom ned från himlen.»

»Ni har druckit för mycket, min herre och berättar mig romaner.» — Sibyllan gjorde allt för att dölja sin oro. — »Det finns väl mer än en person, som kan vilja dölja ett vanställande födelsemärke.»

Men Rolf reste sig upp i hela sin längd, hans blickar ljungade ett hot, hvarför den fräcka lögnerskan kände sig darra.

»Tala *sanning*, qvinna, hviskade Rolf med dämpadt raseri, förneka icke längre naturens röst. Det är icke om kärlek jag tigger en hyäna till moder, jag vill blott höra *sanning*, eller vid den hämnande Guden, jag ändar min lastfulla bana med ett brott, värdigt sonen af en moder sådan som du.»

»Näväl», stammade Sibyllan, »efter vi åter en gång skulle råkas i verlden. Jag var för fattig att kunna lifnära tvenne barn, jag lemnade det äldsta åt slumpen, och slumpen tycks ha dragit bättre försorg om min son än jag sjelf kunde göra.»

»Och hvem är min far?» frågade Rolf med dyster stämma.

»Besynnerlig fråga och svår att besvara», gentog Sibyllan fräckt. Jag var vid den tiden värdshusflicka i Götheborg. »Jag borde dessutom få medalj af patriotiska sällskapet, ty jag har bidragit att betydligt öka folkennummern i mitt fosterland.»

Rolf såg upp på den oblyga skämterskan. Han kände att harmens rodnad glödgade hans panna, men den vrede som ej bröt ut, den kokade hvarje blodsdroppa i hans ådror.

»Och dessa barn, känner ni deras öde lika litet som ni kände mitt?»

Nej, de ha gått all verldens väg — nå, de hade också inte här att göra — jag har bara Adalgisa kvar och den flickan har jag heder af, — hon är den vackraste flickan i Stockholm.»

Rolf hade under sin själsskakning alldeles glömt bort Adalgisa. Hennes bild stod nu dubbelt lefvande framför honom.

»Adalgisa! det är sannt, hon är då min syster, hon är kanske den lilla späda, som trängde ut mig ur ert hjerta, den lilla, för hvars skuld jag lemnades åt hungrens och dödsångestens alla fasor? Är Adalgisa min syster?» frågade Rolf med ängslan.

»Åtminstone *halfsystem*», skämtade modren fräckt, »det öfriga kan man icke så noga specificera.»

»Och detta barn har ni uppfostrat till lockbete på er usla födkrok, ammat henne upp till lastarbet och sedeförderf? Också *hennes* själ har ni förspillt?» — Rolf's ögon gnistrade.

»Man ska väl på något sätt skaffa födan åt sej och de sina. Är ni läsareprest, så vet jag inte hvad ni hade här att göra; jag har visat många sådana på dörrn förut.»

Rolf fällde sina händer ned af förvåning. Under många skepnader hade han drömt sig möjligheten af att återse sin mor, men att i denna hjertlösa, eländiga, fräcka qvinna skåda sina dagars upphof, detta föreföll honom som höjden af all mensklig olycka. Att på detta helleberg utså frön till ånger och bättring insåg han att ingen jordisk varelse var vuxen. Med ett uttryck af utsäglig smärta och förakt stirrade han på denna blottade modersbarm, som bländande hvit gaf sig till pris åt hvarje vällustings blickar, men under hvars snöyta hvarje blomfrö af qvinlighet, blygsamhet och dygd för evigt förfrusit.

Ett skri från Adalgisas rum väckte honom till besinning, men innan han fick tid att lyssna efter ljudets betydelse, hade redan Sibyllan vridit nyckeln ur låset och fått dörren stängd.

»Hvad är det för rop derinne?» frågade Rolf, i det han förgäfvets uttömde sin kraft på att öppna dörren.

Ett häftigare rop af hjälp trängde ända ned till djupet af Rolf's hjerta. — »Ge mig nyckeln!» röt han till modren, som barrikaderade vägen till sin dotters räddning.

»Blanda er inte i andras affärer», hänskrattade den hjertlösa. — »Låt ungdomen rasa, ungherrarna ä' för artiga att ta lifvet af flickan.» Hon kan behöfva sig en lexa, den hallstarriga.»

Ett åskmoln af raseri omtöcknade Rolfs förnuft. Att höra nödroppen från den arma flickan, af sin egen moder under hånskratt lemnad att skändas af några rusiga sällar; att tänka den olyckliga fallna systemen hånas för sin trängtan efter räddning, sin kärlek för Frälsarens heliga bild, och att sjelf ej kunna ta ett steg till hennes hjälp, — Rolf kunde ej fördraga allt detta. Med jernfingrar grep han modren i armen. »Hvar är nyckeln!» röt han med thordönsstämma.

Men Sibyllan, som fruktade en våldsamt scen, kastade nyckeln ut genom fönstret, hvilket stod på glänt bakom den stjernbetäckta gardinen.

»På grannens gård!» gäckades hon, »vi få väl reda på den om en stund.»

Ännu en gång kastade sig Rolf med ursinnighet mot dörren, men denne, af gammaldags fast konstruktion, trotsade alla hans ansträngningar.

»Seså, Rolf, min gosse, stäffa ditt vilda sinne, du har väl inte kommit hit för att jaga mina hyggliga kunder på porten?»

Det förtroliga duordet — en moders rättighet, men begagnad just nu och under flinet öfver sonens vanmakt — de förnyade ropen på hjälp från systemen och det fräcka lugn, hvarmed de åhördes af modren, champagneruset, som ännu icke uttömt sina krafter, förtviflan öfver att känna sig född till verlden af den uslaste qvinna han hittills lärt känna; allt förenade sig för att förvilla Rolfs förnuft. Han störtade fram till Sibyllan, grep fast i den massiva förgyllda broncedjan kring hennes hals och frågade med en röst, som darrade af vrede:

»Men har du då aldrig fruktat för *Guds* hämnd?»

»Känner inte till den herrn, tids nog gör man så led samma bekantskaper.» — Sibyllan sökte lösgöra Rolfs hand från halskedjan.

»Så lär då känna honom genom mig, genom den son du lemnade till pris åt dödsångest, den son, som vill hämnas förlusten af sin systers och sin egen ära. På knä, eländiga qvinna, och gör din bön till den Allsmäktige, ty om du lär din son att *hüda*, så vill han lära dig att *bedja*.»

Kedjan spände sig vid hvarje ord af Rolf allt tätare och tätare kring halsen på Sibyllan, ansigtet rodnade, ögonen vidgades, men hennes knän böjde sig icke till bön, hon sjönk ned på stolen bredvid bordet, handen trefvade efter något föremål, som låg derpå, och nästa sekund flög en klar blodstråle ur Rolfs hals, purprade hans skjorta och stänkte flera droppar öfver Sibyllans bländande barm. Pappersknifven af stål hade trängt tumsdjupt in bland hämnarens ädlaste ådror, och med ett utrop: »Herre Jesus förlåt henne!» sjönk han till golvet, dragande med sig i fallet sitt offer, hvars halskedja under den dödligt sårades krampaktiga vridningar allt hårdare och hårdare tillknöts om livvets luftrör.

Det var en ljudlös kamp, en scen så fasansfull, att nattens stjernor gömde sig i moln, för att slippa åse den, men de förgyllda pappersstjernorna på draperierna i Sibyllans »tempel» tycktes liksom med fåniga blickar skåda ned på ställets herskarinna, och korten, som dragits ned från bordet, hade fallit som ett täckelse öfver deras prestinnas förvridna anletsdrag.

Den första som upptäckte den liflösa gruppen var »Sancta Rosalia», som varit borta efter mera champagne, och nu lastad med fyra buteljer inträdde köksvägen bakom tempellets draperier. Med ett skri af fasa släppte hon sin förrådiska börda, störtade in till Adalgisa och ungherrarna, och underrättade dem om den hemska spöksynen, såsom hon sjelf ansåg den.

Men vi vilja icke dröja längre vid de vidriga taflor vi här nödgats upprulla för våra läsare, vi vilja icke beskrifva Adalgisas fasa och Bottenopparnes förskräckelse. Man skic-

kade efter fältskär. Rolf gaf ännu några tecken till lif, men Sibyllans blickar hade för sista gången stirrat i de kort, som nu öfverhöljde hennes ansigte.

Men hvar skulle man gömma den sanslöse Rolf för rättvisans spejande öga, ty att han qväft Adalgisas moder, derom vittnade alltför tydligt den ännu i kedjan fastklamrade handen. I ungherrarnes bostäder skulle han snart bli upptäckt; man beslöt derföre efter många öfverläggningar att i all hemlighet föra honom till fosterfadren, till brukspatron Elgensvärd, för att, om hans lif kunde räddas, derifrån skaffa honom tillfälle att fly till Amerika.

Arma Ingrid, skulle så du återse den, för hvars räddning, för hvars eviga frid du hvarje afton bad på knä vid lilla Elins säng, sedan sömnens engel kysst bort den sista bönen från barnets läppar?»

Stackars brukspatron Mathias, skulle så hårdt du straffas för din slapphet mot en älskling, din sjelfviskhet, att blott i din egen personlighet skåda urbilden för en hygglig människa?

## 7.

## Kring en dödsbädd.

»Nej, nej jag ville inte döda henne! Nåd, nåd! Jag har inte mördat min egen moder!» — Rolf fattade under feberyran Ingrids händer och kysste dem bedjande. Lilla Elin låg på knä bredvid sjuksängen och bad under strida tårar för denne far, som fostermodren så ofta sökt beskrifva för henne, men för hvars anblick hon ofta rysande gömde sig i Ingrids klädningsveck.



Rolf hade många mellanstunder af sans, men under dessa stunder talade han föga, han ville endast hålla sina båda englars, — såsom han kallade Ingrid och Elin — händer i sina och derefter hängde han med sina tårfyllda ögon oupphörligt fast vid deras oroliga ansigten.

Fyra veckor hade förlupit, men ännu gånge läkarna intet hopp. Den sjuke ville icke höra talas om någon räddning, han önskade sig blott döden. Den skräckfulla tilldragelsen hade icke kunnat hemlighållas, och man afbadade blott patientens förbättring för att börja en laglig undersökning.

Men Ingrid vakade tåligt vid hans bädd och lilla Elin lärde sig småningom älska denne fader, för hvilken hon i början hyste sådan fruktan. Brukspatronen delade troget Ingrids alla ömma omsorger, det syntes liksom han i hvarje den minsta handling ville godtgöra hvad han af kärlek och svaghet förbrutit mot fostersonen. Också var allting godt dem emellan, och tusende gånger bad Rolf sin trogne vårdare förlåta hans bitterhet och otacksamhet.

Det var en afton i femte veckan efter den tragiska tilldragelsen. Doktorn hade nyss aflägsnat sig, och brukspatronen, Ingrid och lilla Elin hade grupperat sig kring lampan nära den sjukes säng. Ingrid läste högt ur bibeln, såsom hon brukade, så ofta Rolfs krafter tillät honom att lyssna till hennes ord.

»Nej, Ingrid,» hviskade Rolf, »min själ kan icke frälsas, jag har brutit för mycket.. Hörde du ej hvad Paulus sade nyss: »Afund, mord, dryckenskap, fräseri och sådant mer, — de som sådana göra skola icke ärfva Guds rike.»

Men Ingrid svarade honom ej med sina egna ord, hon läste blott vidare i den heliga boken och i hennes milda stämma gjöt den innerligaste tro och öfvertygelse sin himmelska balsam för den lidande. Hon läste Pauli bift om sig sjelf: »Jag som tillföre var en försmädare och en för-

följare och en våldsverkare, men mig är barmhertighet vederfaren, ty jag hafver det gjort ovetandes, i otro.»

Den sjukas ansigte klarnade allt mer och mer, en morgonrodnad, en skymt af nådens sol, af salighetens dag låg utbredd öfver det sköna bleka anletet.

»Seså, barn, tala då inte så mycket om döden och domen,» afbröt brukspatronen med ängslan, »vi ska ännu hoppas på Rolfs räddning; vi fly med honom till Amerika, vi ha — tack vare Ingrids kloka hushållning — ännu pengar nog, för att der kunna köpa oss en liten vrå, ett hörn af paradiset, der vi i kärlek och frid kunna framlefva ännu många år, för att försona hvad vi brutit.»

Men ett förnyadt anfall af sanslöshet hos Rolf tystade brukspatronens tunga. När den sjuke åter uppslog ögonen, bad han med matt stämma att få tala några ord allena med Ingrid. Brukspatronen smög sig bort på tå, lilla Elin hade somnat i fostermodrens knä.

»Jag vill icke lefva», hviskade Rolf, »jag vill känna mina plågor mångdubblade, jag vill *marteras* till döden, för att köpa mig hoppet om barmhertighet, jag vill kråla som en mask fram till den Allsmäktiges thron och vid hans fötter tigga om frälsning för min moder, som jag dödade midt under bördan af hennes stora syndaskuld. Ack, jag ville tvinga den arma till bön och jag förstummade i stället hennes läppar. O, jag är en gräslig missdådare!»

Men Ingrid strök med sin lena hand kallsvetten från hans panna, medan hennes läppar uttalade en sakta bön.

»Och Adalgisa! Hur skall det väl sluta med den beklagansvärda?» suckade Rolf.

»Hon trives bra hos pastorn vid Rödvalle, och hennes fosterföräldrar inge mig de bästa förhoppningar om den stackars flickan», hviskade Ingrid.

Men Rolf, som icke under sin ofta påfallande sinnesförvirring tillförene uppfattat Ingrids berättelse om Adalgisa,

trodde sig nu höra denna nyhet för första gången. Han hade inga ord för sin tacksamhet, han bara såg opp på Ingrid med en strålande blick och hviskade till henne ett sakta: »engel!»

»Men hvad hade du att säga mig i enrum?» frågade Ingrid.

»Jo, minns du vårt samtal den sälla stund jag mottog hoppet om din kärlek, den stund du invigde mig åt drömmarne om ett lif af sällhet för priset af en dygdig vandel, du lofvade mig då den första kyssen, när vi åter skulle råkaskas, och när jag förtjenat den. Jag vet att jag förspillt min rätt, men Ingrid — lös min själ från all stoftets uselhet med detta insegel på din kärlek; öppna förgårdarna till himmelen med denna helsning från en jordisk engel till hennes systrar ofvan stjernorna. Gif mig afskedskysen från allt det sköna, det himmelska i lifvet, den första och den sista, min brudgumsgåfva vid randen af grafven.»

Rolf betraktade henne med en blick så bedjande, så full af ängslan och förtviflan för ett nej, att han för Ingrid syntes som en drunknande, hvilken sträckte handen efter räddning.

Men för hennes tankar visade sig farbrodren, med det i dödsstunden af månen bestrålade ansigtet, och i hennes minnes öron hviskades de högtidliga ord, genom hvilka hon då trolofvade sin ande med hans: »Ja, du ädle, jag skall blifva *din*.»

Dock — det var ingen *jordisk* kärlek, som låg der tiggande om gensvar, det var allt det ädla i Rolfs varelse, som bönföll om stöd och hjälp, om vingar till den sista färden. Ingrid lutade sig stilla ned och tryckte sin kyss på den bedjandes skälfvande läppar.

»Gud välsigne dig, Ingrid!» stammade Rolf. »Lyft nu hit mitt barn!»

Och Ingrid lade den sofvande lilla till fadrens bröst, han kysste under strida tårar de späda läpparne, och hans

hufvud sjönk tillbaka på örngottskudden, hans ögon tillslöto sig, och från hans bröst hördes några djupa suckar. Ingrid skyndade ut i yttre rummet för att hemta vatten, ty karaffinen på bordet var tömd. När hon återkom mottog hon Rolfs sista blick, det bristande ögat vände sig ännu i döden åt henne. Så söker blomman i sin domnande kalk att fånga sista skymten af aftonsolen.

De sofvo båda, far och dotter, Elins lockar blandade sig med Rolfs, så nära lutade den lilla sitt hufvud mot fadrens. Bådas sömn var så stilla och lugn, att man icke kunde förnimma ett ljud af andetagen, men — ack, de skulle vakna till olika syner.

Dock — kan saligheten bjuda på skönare syner, än lifvet och solen och dagen bjuda den oskuldsfulla lilla, som vaknar och helsar med ett leende Guds herrliga skapelse?

Ingrid sjönk ned på sina knän vid de båda sofvandes bädd, hennes hjerta brast icke, hon dånade inte ens, men i hennes bröst tog smärtan ut sin fullaste rätt att mejsla själen till en brud för himmelens brölloppssalar.

Åren gingo för glädjen sin bevingade, för sorgen sin snäckgång, men Ingrid tynade icke bort, hon skötte sina pligter, hon lefde fram sitt lif med en sorg efter Guds sinne. Tidt och ofta vandrade hon, följd af sin grånade far och sin lefnadsglada lilla fosterdotter, till en graf på nya kyrkogården, putsad, omhuldad och fin, såsom blott kärlekens händer kunna städa kring den dödes bostad. På grafstenen lästes blott de enkla orden: »Han hvilar här.»

Om sommaren tillbringade den lilla familjen sitt lif på pastorsbostället vid Rödvalle för att få vara »närmare Kammarrådet», som det hette, och der firade de tvenne år efter Rolfs död Adalgisas bröllopp med en ung hederlig kommini-

ster i trakten. Den unge mannen kände hvarje den minsta detalj om sin bruds föregående öden, men han var en hjeltemodig man, han föraktade de tysta hviskningärne, och han blottade sitt bröst för smädelsens alla uddar. Kanske hade också aldrig någon brudgum blifvit älskad så som han; det var icke en ung flicka han räddat från öfverblifna kartan, det var en frälsad själ, som gömde sig i skuggan af hans andes kraftiga vingar.

Ingrid arbetade flitigt i sin pensions-anstalt och åtnjöt allmän aktning för det utmärkta sätt, hvarpå hon skötte sitt viktiga kall, men ett par gamla fruar, som bodde midt emot henne, tisslade ett och annat om lilla Elin, eller också suckade de med en svärmisk blick mot höjden: »Ack, den som ändå fått lefva sitt lif så fritt från stormar och frestelser, som den der bleka beskedliga skolmamsellen här midt emot!»

»Bevars Agatha lilla, hon är ju fröken.»

»En fröken, som håller skola, förefaller mig ändå alltid precis som en skolmamsell.»

Men »skolmamsellen» kysste sin gamle far på pannan och smekte fosterdottrens lockiga hufvud. Hon var lycklig på sitt vis, hon strödde glädjens och fridens blommor kring sig på jorden, men hennes ande öfvade sig dagligen i flygt, för att icke svindla, utan *jubla* vid tanken på grafven.



## Finska Arméens Hedersskänk till Runeberg.



Hvem känner icke *Runeberg* och hans dikter? När Nordmannaharpan föll ur Tegnér's händer, blef hon upptagen af en skald, i stånd att häfda hennes ära. I Svenska toner sjunger nu ingen så som *Runeberg*, och lika som »*Frithiofs Saga*» fordom helsades med förtjusning af hela Norden, likaså hafva »*Fänrik Ståls Sägner*» nu blifvit en gemensam egendom för alla, som tala på *Norräna-tungor*. Så

erkännes skalden af sina stamförvandter inom det stora Skandinaviska fäderneslandet; men äfven det land, hvars bragder han besjungit, har egnat honom en särskild hyllning. Finska arméens veteraner och deras ättlingar tillställde, som bekant, år 1854 skalden en utmärkt vacker, dyrbar och konstrikt arbetad *silfverkanna*, som ett bevis

af tacksamhet för de härliga och odödliga sånger, med hvilka han förevigat Finska vapnens ära. »Svenska Tidningen», som i Sverige först meddelade underrättelsen härom, yttrade med anledning deraf: »i de strider, hvilka han så skönt har besjungit, stodo Svenska krigare trofast vid sina Finska vapenbröders sida; i hans sånger äro Finska och Svenska hjeltenamn flätade uti hvarandra till en oförgänglig krans, och han har valt Svenska språket till omklädnad för de höga hjertesångerna. Huru skulle då en Svensk kunna vara likgiltig för ett tecken af beundran och tacksamhet, egnadt den ädla Finska skalden af hans landsmän? Huru skulle ett Svenskt hjerta kunna förblifva kallt för någonting, som rör Finnlands ära och lycka?»

På kannans framsida läses i en krönt sköld, omgifven af utslagna fanor och med två korslagda kanoner inunder: »*J. L. Runeberg tillegnad af Finska arméens veteraner och deras ättlingar. MDCCCLIV.*» Längre ned står: »*Tiden förändrar allt; men det brödraband, som knutits under strider, faror, blod och död, upplöses aldrig.*»

På yttre sidan af locket står ordet *Finnland*, och på inre sidan uti en krans namnen på de märkligaste affärerna i Finska kriget samt på anföraren i hvarje drabbning, nämligen: *Siikajoki. C. Adlercreutz. v. Hertz. — Pulkkila. Sandels. — Lappo Storby. C. Adlercreutz. v. Döbeln. G. Aminoff. — Kauhajoki. v. Döbeln. — Esteri. G. Ehrnrooth. — Numijärwi. C. v. Otter. — Ruomu. C. Adlercreutz. H. H. Gripenberg. H. Reuterskjöld. — Wirta Bro. Sandels. — Kronoby H. H. Gripenberg. — Jutas. v. Döbeln. — Lappfjerd. v. Vegesach. — Wirdois. A. F. Palmfelt. — Ruovesi. Roth. — Perho. O. v. Fieandt. — Revolaks. J. A. Cronstedt.*

Inne i kransen läses:

»Jag såg ett folk, som kunde allt,  
Blott ej sin ära svika;

Jag såg en här, som frös och svalt,  
Och segrade tillika.»

Längre ned står:

»Bard! din härliga sång  
Om det Finska Lejonets kamp  
Skall genom seklers natt  
Ljuda för kommande släkten.»

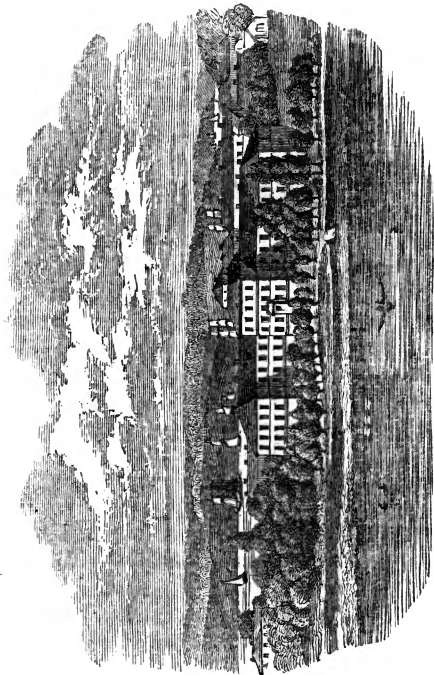
## Serafimer-Ordens-Lazarettet.

Den, som vandrar fram öfver den långa bro, hvilken från Röda Bodarne och Tegelbacken leder till Kungsholmen, kan icke undgå att, äfven om han ofta färdats denna väg, fästa sina blickar på den stora, hvita byggnad, hvilken något till höger i fonden utbreder sin vackra façad liksom till fot åt Kungsholms kyrka. Det är Serafimer-ordens-lazarettet, af hvilket här lemnas en afbildning.

Icke utmärkt genom något storartadt i proportionerna och utan alla ornament, drager denna byggnad dock till sig blickarna genom det regelbundna i sin utbredning öfver kullen, hvarifrån hon reser sig, genom harmonien i det hela och genom den gröna, prydligt trädklädda mattan, hvilken med ett visst utseende af landtlighet ligger utbredd framför.

Men för Stockholmsbon och för den, som känner denna byggnads ändamål, hvad som föregår derinom, är utseendet det minst betydelsefulla: ändamålet, sjukvården, tränger sig strax fram för betraktarens tankar. De många derinom höjda sorgernas, plågornas och dödens suckar stämma betraktarens sinne till allvar, och de ännu talrikare till Guds lof höjda suckarne af tacksamhet för återvunnen helsa, för





Serafimer-Ordens-Lazarettet.



räddade lif, hviska om barmhertighet i stor skala, om tålamod och ihärdigt arbete i mensklighetens tjänst, om snillets triumfer äfven i striden med döden.

Huru bekant än det yttre är oss alla, så finnes dock mycket derinom obekant, hvilket är väl värdt att kännas. Låtom oss, fastän friska, tillbringa en dag derinne och se huru der tillgår, höra något om den stora sjukvårdsanstaltens dagliga tilldragelser, om dess inre anordningar, m. m.

Vi äro bittida ute, klockan är blott fem, och vi skulle icke slippa in, om vi ej vore i sällskap med en af lazarettets läkare, som återkommer från ett sjukbesök i staden. Allt är ännu tyst och mörkt. Nej, uppe på operationssalen skimrar matt ett ljus. Sent i natt bultade det på lazarettporten; en karl, buren på en sängbotten, väntade der utanföre; det magiska ordet »olyckshändelse» förmådde den eljest vid denna tid motsträfviga portvakten att öppna stora porten, väckte vaktmästare, sköterskor och läkare. Det var ett betänkligt fall; underkirurg och amanuens ansågo operation böra göras genast och skickade bud på öfverkirurgen, under det att instrumenter och bandager framtogos och iordninglades. Öfverkirurgen hade, trött af sitt dagsarbete, nyss gått till hvila; men hvila får läkaren ej taga den tid han vill, den måste han stjåla sig till. Inom kort var derföre den kallade uppe på lazarettet, amputerade det skadade benet, förband de blödande kärlen; men på djupet sprutade dock ännu en liten oåtkomlig pulsåder sin varma purpurström. Blodstillande medel inlades i såret, och den jourhavande läkaren sattes att vaka hos den skadade, ty han fordrade ständig och pålitlig tillsyn. Det är derföre ljuset skimrar deruppe; vid dess sken går den unge läkaren och efterser såret, tröstar den lidande och förer alltemellanåt vin och vatten till hans torra feberheta läppar. De längta begge efter dagern; den sjuke önskar ombyte, och det mörka stora

rummet, med Arels spöklika bildstod för fönstret, med medaljongerna och de instrumentfyllda skåpen kring väggarna, har länge ökat wirrwarret i hans drömmar; läkaren längtar efter dagen, ty de 5—6 timmar han tillbragt deruppe hafva pröfvat ej blott kroppens, utan i ännu högre grad själens krafter, han önskar aflösning och hvila.

Vi sade att allt var tyst, men i rummet n:o 53 har det just nyss blifvit så. Der har nemligen för en kort stund insomnat en åkardräng, som lidit af fyllerigalenskap (delirium tremens). Vilda fantasier hafva hållit honom vakna hela natten; han har tyckt sig vara nere vid Blasieholmen och kört ved. Bevingade vedträd med tänder och klor hafva hotat att slå ned i hans hufvud; den utmerglade, orkeslösa hästen, hvilken han i verkligheten ofta fått hjälpa med lasset, har i fantasien synts honom göra de djerfvaste kaprioler, dem han förgäfves sökt styra med ständigt bristande tömmar. Råttor utan svansar, men med enorma öron utan hår, men med långa röda band om halsarna, hafva bitit honom i händerna då han velat lägga vedträden på lasset. Norsarne i strömmen hafva vuxit till de mest gigantiska proportioner, sprungit upp ur vattnet och hotat att sluka honom, som hvalfisken fordom Jonas; han har måst försvara sig med örngottskudden, i hans föreställning en stor spak, den han fått låna på vedskutan af sin vän, skepparen, med hvilken titel han hedrat sjukvaktaren. När fienderna så under flera timmar omhvärfvt honom på alla håll, har han nu slutligen lyssnat till sin väns, den tituläre skepparens råd att gå ned i kajutan (d. v. s. har låtit lägga på sig lakan och filt), sedan han likväl först fått en riktigt god och stark sup, d. v. s. medikamenter. Han har nu somnat in, för att frampå förmiddagen vakna redig, tillfriskna, snart gå ut från sjukhuset, supas sig till ett nytt delirium och kanske dö i nästa anfall af fyllerigalenskap,

måhända den ohyggligaste af de många ohyggligheter, hvar till läkaren tvingas att vara vittne.

Det är ännu tyst. Men tystnaden varar icke länge. Tjenstepersonalen börjar sin verksamhet. Sopning, städning, vädring af rummen, tvättning och påklädning af patienterne, upp- och ombäddning af sängarne, äro snart i full fart, ty kl. 8 skola rummen på afdelningen för invärtes sjuka vara i ordning och frukosten utdelad. Strax före kl. 8 göra underläkaren och amanuensen föronden, hvar på sin afdelning, dels för att tillse att ordning råder, dels att samla materialier för sina rapporter till de kl. 8 kommande öfverläkarne.

Fram emot den tiden komma ock, ensamme eller i spridda grupper, de s. k. praktikanterne, det vill säga de medicine eller kirurgie kandidater och licentiater, hvilka för afslutande af sin medicinska kurs äro förbundne att en viss tid bevista ronder och föreläsningar på lazarettet\*). De samlas i ett visst rum, sedan hvar för sig efterhört de honom anförtrodda sjukas tillstånd under föregående natt eller dygn, och afvakta der öfverläkaren.

Kl. 8 kommer denne och rondens begynnes. Från säng till säng går han kring sin afdelning; till hvarje sjuk har han ett vänligt ord, ett uppmuntrande, ett lugnande eller ett tröstande. Hvarje praktikant gör reda för sina sjuka; hans uppgifter kontrolleras, hans uppfattning gillas eller rättas; behandlingen bestämmes eller ändras efter stundens kraf; det lärorika hos hvarje patient framhålls af öfverläkaren; flera af samma sjukdom lidande patienter gifva anledning

---

\*) Det kan vara intressant att se huru många läkare på detta sätt vandrat genom lazarettet. Först 1790 börjades anteckningarna deröfver. Åren 1790—1837 gick antalet till 680, således omkring 14 för året. Åren 1838—1853 var antalet 258, således omkring 16 årligen. Åren 1854—1856 var antalet äfven 258, eller 86 för år, utvisande en alldeles enorm tillväxt. så framt man får antaga uppgifterna för den äldre tiden vara tillförlitliga.

till jembförelser, eller till fullständiga föreläsningar öfver de olika sjukdomarna.

På detta sätt går rondan från rum till rum till kl. 10. Öfverläkaren går då in på de åt undervisningen icke upplåtta rummen; praktikanterna examinera nyinkomna sjuka, eller aflägsna sig från sjukhuset, eller gå upp på kirurgernas rond, som börjat kl. 10.

Der är nu samma scen under två timmar, dock med några modifikationer. Der finnas förband att anlägga och ömsa, der äro sonderingar och smärre operationer för praktikanterna att förrätta; eller der verkställas större, viktigare operationer af öfverkirurgen sjelf eller hans biträde, i praktikanternas åsyn och under demonstration af anledningarna till, sätten för, och de omvexlande egenheterna vid operationerna. Kl. 12 är rondan på kirurgiska afdelningen slut. Då är middagstimman inne öfver hela lazarettet, och i korridorerna möta vi dels tillfrisknade sjuka, dels sköterskepigor med stora bärlådor, fyllda med mathemtare af tenn, hvilka på samma gång tjena till tallrikar. Portionerna komma afmätta upp från det stora köket, hvarifrån årligen serveras omkring 8,500 helpportioner och 82,000 halfportioner mat, omkring 16,000 portioner buljong, 5,000 sago- och 8,600 hafresoppor, m. m. m. m.

Den så kallade »*mottagningen*» å lazarettet är ock en egen scen. I den stora salen nere i förstugan, hvilken sal, försedd med orgel, om söndagarne gör tjenst som kyrka, har under tiden för ronderna samlats en mängd personer, hvilka dels sjelfva söka inträde på lazarettet, dels anhålla om plats för andra, för släktingar, kamrater eller dylikt, dels komma för att begära råd. De tillhöra såväl Stockholm och dess omgifvande län, som ock aflägsna landsorter, ja äfven de aflägsnaste, t. ex. Lappmarken; Åläningar och Finnar äro ingalunda ovanliga besökande. De sitta i mottagningssalen, uppradade längs tvenne af dess väggar, samt på de framför

orgeln sammanställda kyrkbänkarne, och äro stundom så talrika, att de upptaga alla sittplatserna. Kl. 10, när öfverläkaren träder in i salen, åtföljd af sin underläkare, uppstår der en allmän sensation. »Hur många platser finnas lediga?» — »Fem qvinnoplatser, 8 mansplatser», svarar den tillfrågade vaktmästaren, och rondan kring salen börjas. — »Du har ondt i bröstet?» — »Ja.» — »Har du hostat blod?» — »Ja, flera gånger. — »Ett stethoskop!» — Paus. Öfverläkaren hör på den sjukas bröst. (Afsides till underläkaren): »Lungsot med stora kaverner, stackare! Hon har betyg att hon är utfattig, utan hem. Vi få väl taga in henne; vi kunna väl göra henne bättre ännu en gång.» — »Hur länge har du varit sjuk?» — »Sex dagar. — (Känner på pulsen.) »Räck ut tungan!» — »Nervfeber; lägges på kliniken.» — (Ett betyg visas.) »Jaså, har diu man delirium nu igen? För hit honom! lägges i n:o 53!» — »Hvad går åt den flickan?» — »Jag har så grufligt ondt under bröstet och så'n ryslig värk i hela kroppen.» — »Jaså; har du kräkt blod?» — »Nej, men surt vatten.» — »Cardialgi! Vi kunna icke taga in dig; men du skall få hjälp ändå; vill doktorn skriva åt henne» — — och här följa några latinska termer, ordres till underläkaren. — »Hvad fattas den karlen?» — »Jag har skadat min arm; jag har visst brutit den.» — »Vänta till kl. 12, då komma doktorerna för utvärtens åkommor.» — Så der går det hela raden om, fort men bestämdt. Vid dessa mottagningar finner man hvad vanan att se sjuka gör till lättnad af uppfattningen om de sjukdomar, hvaraf sjuka lida, ty oftast behöfvas blott ett par frågor, stundom blott en blick för att bestämma sjukdomen, ja till och med förutsäga kurens utgång.

Kl. 12 samma scen, men med öfverkirurgen såsom dirigent. Dessutom är vid den tiden två dagar i veckan poliklinik, d. v. s. att dessa dagar utvärtens och ögonsjuka, hvilka icke kunna, vilja eller behöfva intagas på lazarettet,

få kostnadsfritt läkarevård och hjälp derstädes. Denna poliklinik skötes af biträdande öfverkirurgen, som dervid undervisar de tjänstgörande.

Men icke alla, som söka inträde på lazarettet och som behöfde intagas, kunna komma in; långt derifrån. Dagligen måste personer afvisas, och under loppet af år 1856 måste på detta sätt vägras inträde för 863 sjuka ensamt från Stockholm, derjemte flere från landsorten. Professor Huss säger i sin årsberättelse för lazarettet 1856: »Denna afvisning af sjuka, hvilka ofta äro i stort behof af hjälp, utgör den tyngsta af de pligter, som åligga lazarettets öfverläkare och öfverkirurg. Båda följa, vid denna pligts uppfyllande, den åsigt, att de med fattigbevis försedde, således mest hjälplöse, intagas framföre dem, som kunna erlægga den stadgade afgiften.»

Vissa dagar i veckan gå praktikanterna, efter den kirurgiska rondens slut, upp på obduktionssalen, för att derstädes verkställa eller öfvervara förefallande liköppningar, hvarvid professoren i pathologisk anatomi vid Carolinska Institutet redogör för de inom den döda kroppen påträffande förändringarna, jemför dem med de under lifvet iakttagna och antecknade symptomerna och der således äfven den döde är vetenskapen till upplysning, följaktligen menskligheten till gagn.

Kl. 5—6 eftermiddagen gå underläkare, underkirurg och amanuenser sin rond genom sjukhuset, undersöka och gifva första behandlingen åt de under tiden inkomna sjuka, efterse att gifna föreskrifter blifvit verkställda, ändra behandlingen af förut intagna patienter allt efter sig företeende förhållanden m. m. Derefter göra de anteckningar i journalerna, afgifva requisitioner för morgondagen, och hafva så slutat sitt dagsarbete, med undantag deraf att en och annan patient ännu en gång behöfver efterses sednare på qvällen, eller att någon häftigt sjuk, ett förgiftnings- eller kolerafall, en olycks-händelse, kommer in att störa friden i sjukhuset.



Kl. 7 utdelas qvällsvarden; den ena patienten efter den andra går till sängs, de som kunna, somna in och tystnaden och mörkret råda ånyo i det stora sjukvårdspalatset, der vi nu tillbringat en dag.

Ett palats kan Serafimer-Lazarettet med allt skäl kallas. Men så har det icke länge varit. Uppkomsten och utvecklingen af detta sjukhus äro väl värda att med några ord omtalas.

Flera röster hade höjt sig för behofvet af en större sjukvårdsinrättning i Stockholm under den på stora och gagnande idéer så rika »frihetstiden.» Rikets Ständer, dertill föranledde så väl af dess Sundhetskommissions yrkande som ock af en Lieutenant S. Stjernelds enskilda motion, beslöto 1739, att till ett sådant sjukhus skulle fond beredas, dels genom stamböckers kringvändande kring hela riket, dels genom viss procent från ett lotteri, dels genom afgift af en (sedermera 6) daler smt. för hvarje »comedia» som spelades i hufvudstaden, dels afgift för intagna sjuka, dels slutligen betalning för tillåtelse att bevista de vid det blifvande sjukhuset skeende liköppningar. År 1741 anslogos derjemte: tvungna afgifter af dem som gingo in i handtverk i hufvudstaden, frivilliga vid burskaps vinnande, vid anställande i embetsverk, vid bröllop och barndop samt viss procent af fattigpenningarne i Stockholm, hvilken sedermera (1743) utbyttes mot 2 styfver för hvarje kortlek, som inom riket tillverkades. Men inkomsten från alla dessa håll var osäker, medlen inflöto långsamt till Sundhets-kommissionen, som fått sig uppdragen deras förvaltning. Denna öfverlemnades till den 1748 åter upplifvade Serafimer-orden, hvilken följande år 1749 inköpte egendom på Kungsholmen till inrättande af ett sjukhus, hvilket blef det nuvarande Lazarettet. Af det ursprungliga huset finnes ännu en liten del kvar, nemligen en bit af den längst från gatan (norrut) belägna ändan af

det stora huset, hvarest det Hornska vapnet ända intill sedanaste tiden syntes qvar öfver ingångsporten.

Den 30 Oktober 1752 öppnades sjukhuset med *åtta* (8) sängar! 1765 hade sängantalet småningom stigit till 44, men följande år måste det, i anseende till brist på medel, minskas till hälften, eller 22. Från sistnämnde år till 1773 hade sängantalet åter ökats till 40, men sjönk snart igen till 26, ehuru väl sjelfva lokalen då måste haft ett ganska reputerligt utseende, för att dömma af Fredmans epistel N:o 48, skrifven 1769, och i hvilken det heter:

»Vakna, Movitz! Ser du ej  
Lazari palats — så säj?»

Från år 1781 började anstalten åter florera; en tid ökades den med 2 nya sängar hvar halfår; 1790 hade den 54 sängar, 1800 hade antalet stigit till 88, år 1805 till 100, år 1823 till 140. Den betydligaste utvidgningen vann lazarettet genom den 1829 påbörjade och 1832 fullbordade om- och tillbyggnad, hvarigenom sjukhuset fick sitt närvarande utseende och sistnämnde år kunde mottaga 200 sjuke. Detta antal ökades småningom så att det år 1837 uppgick till 295. Sedan dess hafva ytterligare 13 platser tillkommit, så att Lazarettet i närvarande stund kan på en gång intaga 308 sjuka.

Så många intagas dock icke, ty några platser måste alltid hållas lediga för häftiga sjukdomsfall och olyckshändelser; den dagliga sjuknummern utgör i medeltal 270—275. Under åren 1752—1856 hafva på lazarettet vårdats 112,539 sjuka, således i medeltal årligen 1,082. Om man afräknar de första 50 åren, då sängantalet var litet och vexlande, och då förtroendet för lazarettet i allmänhet var särdeles ringa, så blir medeltalet vida högre; numera kan man antaga medeltalet årligen inskrifne till öfver 2,800, vårdade till öfver 3,000. Af ofvannämnde 112,539 vårdade hafva 12,480 aflidit, utgörande vid pass 11 procent. Af de återstående 89

procenten hafva de flesta utskrifvits friska eller förbättrade, en del naturligtvis äfven oförbättrade.

Lazarettet har således lemnat hjälp åt ett ganska betydligt antal sjuka; men med den vexande befolkningen i hufvudstaden och lazarettets kring hela landet alltmera stadgade anseende är det numera otillräckligt; ett nytt sjukhus, fullt lika stort som Serafimer-lazarettet, behöfs för hufvudstaden, hvilket lämpligt kunde förläggas i en annan del af staden; det enklaste vore en utvidgning och förbättring af det s. k. provisoriska sjukhuset. Men äfven om ett sådant större sjukhus i hufvudstaden anläggas, så behöfver dock lazarettet en utvidgning, så att ständig vädring af rummen kan ske under hela årets lopp; det behöfver ny badanstalt, och nytt kök; kortligen: 300 sängar inom dess murar är ett lagom stort antal, hvilket ej bör ökas, men sjukhusets inre bör förbättras, ty derigenom vinner sjukvården.

Såsom nyss nämndes vårdas inom lazarettet dagligen öfver 270 sjuka, och hvarje sjuk qvarligger i medeltal en månad; några bland dessa komma in döende, andra qvarligga året om. Underhållsdagarne gå för hela vårdanstalten till omkring 100,000 hvarje år; hvarje dag kostar underhållet af en säng vid pass 90 öre, för hela året omkring 330 R:dr Riksmünt; för hela lazarettet gå årliga utgifterna till omkring 90,000 R:dr R:mt.

Det är en betydlig summa; men det är ock ett stort hushåll som lefver derpå. Om vi granska några af de särskilta conti, skola vi finna att intet enskildt hushåll kan berömma sig af sådan sparsamhet.

Det drygaste contot är mathållningens. Bispisandet af 100,000 personer går till 37,000 R:dr R:mt eller vid pass 37 öre dagligen för person. För tvenne mål är detta särdeles lågt. Om ock dagligen finnas flera personer som förtära föga (vid pass 10,000 af de 100,000) eller ingen mat, så tära dock de flesta mjölk (hvaraf åtgå omkring 12,000

kannor) eller soppor (hvaraf utgå omkring 13,000 portioner), hvarjemte extra förplägning lemnas i betydliga kvantiteter till dem som ej få förtära half- eller helportioner. Utom de ofvanomtalade 16,000 portionerna buljong, kan såsom exempel på hvad som i extra portioner utdelats, anföras: 42,000 kakor bröd, 94,000 franska bröd samt en mängd andra matvaror i proportion till de omnämnda.

Medikamentskostnaden gick 1856 till öfver 10,800 R:mt, utgörande 10 öre för hvarje patient om dagen. Det är ock ganska lågt, då man besinnar att *alla* äro sjuka, och derjemte att just det året, med anledning af de svåra frossorna, den dyra kinan i stora kvantiteter användes. För den som är van att se och intaga medikamenter i små piller, eller pulver, eller matskedtals, ega de på lazarettet åtgångna kvantiteterna en viss märkvärdighet, hvilken bäst synes af en ungefärlig beräkning för några allmänt kända ämnen. Såsom t. ex. 20 kannor ricinolja, 6 lisp. laxersalt, 3 kannor opiumdroppar af flera slag, cerat 1 lisp., skabbsalfva 1 lisp., häftplåster  $1\frac{1}{2}$  lisp., basilik-salfva 2 lisp., sennathé 6 kannor, klorvatten 18 kannor, gentiana-infusion 28 kannor, torsk-lefvertran 34 kannor, blyvatten 36 kannor etc. etc.

Löner och arfvoden till tjänstemän uppgingo 1856 till 9,500 R:dr R:mt, till betjeningen 8,400, eller tillsammans 17,900, hvarmed aflönades 7 läkare, ombudsman, protokollsförande, kommissarie, 2 vaktmästare, portvakt, nattvakt, 8 sköterskor, 1 tvätterska, 19 pigor och 5 drängar, eller tillsaminans 47 personer.

Eldnings- och lysningsämnen kostade 1856 något öfver 7,000 R:dr. Våningarna äro stora, tillsammans några och femtio rum, stort kök, badrum m. m. 80 famnar björkved, 355 famnar tallved, 348 kannor lampolja, 100 lisp. talgljus, se der några item på denna titel. Nu är gaslysning införd på sjukhuset, i korridorer, allmänna sjukrum, operationssal m.

m., hvilket väl skall på längden bidraga att minska kostnaderna för lyshållningen.

Af icke ringa betydelse för lazarettshushållningen äro de så kallade förbrukningspersedlarna. Hvad dermed förstås kan man se af några ungefärliga uppgifter rörande åtgången af några bland dem för ett år. T. ex. rågmjöl till grötar 200 lisp., såpa 30 lispund, ättika 50 kannor, bränvin 100 kannor, porter 200 halfbuteljer, vin (mest portvin) 200 buteljer, senap 8 lisp., vaxduk 130 alnar, plåsterduk 300 alnar m. m. Kostnaden för förbrukningspersedlar går i rundt tal till omkring 3,700 R:dr R:mt för året.

År 1856 utgaf lazarettet i respengar, för kläder, glasögon, kryckor, bräckband, bandager etc. omkring 800 R:dr till fattiga sjuka, och medikamenter för omkring 1,000 R:dr; 1,500 R:dr åtgingo till begravningskostnader, 2,500 till diverse.

Med så stor åtgång blir den för hushållningen utgifna totalsumman stor, men å andra sidan kan på den stora massan en sträng sparsamhet användas.

---

Vi hafva nu lemnat några drag till lazarettets historia, till teckningen af det dagliga lifvet derinom, till öfversigten af dess stora hushållning. Vi hafva dervid sett huru det från början haft och fortfarande har ett dubbelt ändamål: *sjukvård* och *undervisning*. Der skola de hjälpsökande botas eller åtminstone deras plågor lindras; der skola alla Sveriges läkare uppfostras till praktisk skicklighet. Bland dem, som för närvarande der anställda, i så rikt och lyckligt mått bidraga till vinnandet af detta dubbla mål, är den äldste på stället och chefen för Serafimer-lazarettet i närvarande stand,

## Magnus Huss.

När en gång historien om svenska medicinen under medio af detta århundradet skrifves, så skall i den blifvande skildringen M. Huss intaga ett utmärkt rum. Han skall få en upphöjd plats der, icke blott för antalet, omfånget och vigten af de vetenskapliga skrifter som utgått från hans hand, huru betydande de än äro, utan äfven och ännu mera till följe af den verksamhet han såsom lärare utvecklat och för den riktning hela det medicinska studium fått i vårt land, förnämligast genom honom.

Före honom var medicinen hos oss en rent spekulativ vetenskap, hvaruti de teorier, som läto höra sig på den stora kontinentala tummelplatsen, funno ett mer eller mindre troget genljud. Enskilda lysande undantag gäfvos dock, hvilka mera lyssnade till naturens enkla röst än till det förvillande theoretiska skränet; men uppfostrade mest i skolan, föga i lifvet, eller åtminstone alltför mycket intvingande lifvets vexlande former i skolans stela, på förband uppgjorda systemer, fingo deras *lärror* både färg och form af de filosofiska lärobyggnaderna, om ock deras *handlingar* ofta buro inom sig bevisen på natur-iakttagelse. Den undervisning de gäfvo var hufvudsakligen en framställning af spekulationer öfver sjukdom och läkekonst, mera än öfver sjuka människor och dessas behandling; det var sjukdomens idé, dess abstrakta väsende, de togo till föremål för sina betraktelser; högst sällan förde de lärjungen till sjuksängen, fältet för hans blifvande verksamhet. Medicinen var filosoferande, icke naturvetenskaplig.

Det var Huss, som i detta förhållande gjorde en genomgripande förändring. Såsom adjunkt vid Carolinska medico-kirurgiska Institutet i Stockholm gjorde han åren 1837 — 38 en utrikes vetenskaplig resa. En tid efter hans återkomst till fäderneslandet beslöt Lazarettets-direktionen (den 30



Tro. et pinx. E. Westenberg lith.

Ern. H. & Co. lith. Inst.

MAGNUS HUSS.

*M. Huss.*





Mars 1839) att fördela afdelningen för invärtes sjuka vid lazarettet i tvenne, hvaraf den ena bestämdes till klinik, d. v. s. att undervisning skulle derstädes, med anledning af förekommande fall, lemnas vid sjuksängen. I Maj 1839 blef Huss biträdande öfverläkare vid lazarettet och den 1 Augusti samma år öfvertog han den kliniska afdelningen. *Denna afdelning blef den första ordnade medicinska klinik i Sverige* och har sedan dess oafbrutet skötts af samma man.

Klinisk-medicinsk undervisning hade visserligen afbruten och utan ordning tidtals lemnats, i Upsala af Rosenstein och Pehr Afzelius, i Lund vid det sedan 1812 der befintliga clinicum. Vid Barnbördshuset i Stockholm hade mera oafbrutet *obstetrisk* klinik hållits sedan på 1770-talet, och på Serafimer-lazarettet hade 1824 dåvarande adjunkten vid Carolinska Institutet, numera General-Direktören m. m. Ekströmer, infört *kirurgisk* klinik, hvilken sedan dess oafbrutet hölls af honom så länge han var kvar vid Serafimer-lazarettet och Institutet. Men i Huss fick dock den medicinska kliniken sin första egentliga, mera inflytelsrika, representant i Sverige och från öppnandet af hans klinik i Oktober 1839 daterar sig en ny æra i den svenska medicinska bildningen.

Från kathedern steg undervisningen till sjuksängen; det torra schematiska föredraget utbyttes mot den ur lifvet hemtade demonstrationen; lärjungarne, som, de fleste, förut med större eller mindre likgiltighet vandrat genom de på tillfällen till iakttagelse så rika salarna på lazarettets afdelning för invärtes sjuka, sågo nu plötsligt hvilken fond af vetande och erfarenhet som legat gömd och därför obegagnad så nära dem; en slagruta hade funnit den och de skyndade att tillägna sig densamma. Ty det är ett af medicinens vackraste drag att intet hemlighetsmakeri finnes derinom; hvad en vet det meddelar han otvunget och gerna till alla; — det kommer dymedelst menskligheten till godo.

Lika mycket som undervisningen, om ej mera, vunno de sjuka på den genom kliniken införda förändringen. Det enskilda sjukdomsfallet hade hittills till stor del gått upp i massan, behandlats efter en viss allmän norm. Med klinikkens öppnande fick den sjuke individen sin fulla betydelse, undervisningen fordrade jämförelser, flera granskare utredde klarare och fullständigare fallen, och den vetenskapliga forskningens hela ljus föll upplysande och värmande på hvarje fenomen. En ny och bättre behandlingsmethod blef följden häraf, och lazarettet, som förut i allmänhet betraktades med en viss förskräckelse, höjdes så småningom till ett stadigvarande och med hvarje dag ökadt anseende och förtroende.

»Härföraren ensam vinner icke slaget», det är sannt, och det är icke heller meningen att tillräkna Huss *ensam* äran af de omnämnda stora förändringarna. Andras krafter bidrogo och bidraga dertill. Men honom tillkommer största delen af äran: han var härföraren.

Han är, och har öfver 20 år varit, en practicus med stort förtroende i hela Norden. Han har utgifvit många skrifter inom sin vetenskap, måhända flera än någon annan svensk läkare, och dessa skrifter hafva blifvit öfversatta på Tyska, Franska och Engelska, ja för en af dem (Den kroniska alkoholssjukdomen) har Huss fått det stora Montyonska priset af l'Institut de France, (Franska Vetenskaps-Akademien), en utmärkelse, som förut ingen i Sverige vunnit. Han har deltagit i utarbetandet af vår nu gällande farmakopé, i stiftandet af Sveriges enda medicinska tidskrift, hvaruti han varit en flitig medarbetare. Han har verksamt gripit in uti ordnandet af sinnessjukvård och Allmänna barnhusets i Stockholm reorganisation, samt i flera till »bienfaisance publique» hörande ämnen, t. ex. lagstiftningen mot bränvins-öfversämningen. Han har föranledt införandet i vårt land af Barnkrubbor och stiftat den i Stockholm befintliga vårdanstalten för sjuka barn m. m. m. Allt detta

skall utan tvifvel gifva hans minne en upphöjd plats bland samtidens utmärkte personligheter, och har redan gifvit honom ett anseende bland sina landsmän, som få åtnjutit. Men detta är allmänt kända saker, hvilka vi derföre blott anteckna till minnes, hvaremot vi mera utförligt omtalat hans förtjenst om den medicinska undervisningen. Den är hittills af allmänheten föga känd, och alls icke uppskattad. Den förtjenar begge delarne, ty hans arbete i denna väg har inverkat djupt och godt på hela den uppvoxande generationen af läkare, det verkar fortfarande derigenom till hela landets väl och skall, i den gifna impulsen, verka fortfarande genom tiderna, så länge svensk vetenskap finnes och odlas.

---

M. Huss är född den 22 Oktober 1807 i Torp i Medelpad. Blef student i Upsala 1824. Filosofie magister 1830. Studerade anatomi under A. Retzius åren derefter och tog medicine kandidatexamen 1832, licentiat-examen 1834, kirurgie-magister-examen 1835 och promoverades till medicine doktor samma år. Blef underläkare vid Serafimerlazarettet 1834; adjunkt i theoretisk medicin och kirurgi vid Carol. Inst. 1839; öfverläkare vid lazarettet och e. o. professor vid Institutet 1840; ord. medicine professor derstädes 1846. Företagit utrikes vetenskapliga resor åren 1837—38, 1840, 1842, 1844, 1845, 1847, 1852—53 och 1855. Blef riddare af N. O. 1843, erhöill briljanterad stjerna 1844, Dannebrogorden 1847, kommendör af N. O. 1853, riddare af C. XIII. O. 1854. Adlades 1857. Ledamot af Svenska läkaresällskapet 1835, dess ordförande 1843—44; ledamot af Vetenskaps-akademien 1844, dess præses 1856—57; ledamot af Vet. Societeten i Upsala 1850, samt af flera in- och utländska lärda samfund.

---

Det porträtt vi gifvit härjemte är en kopia efter det af Troili i olja målade, hvilket finnes upphängdt i Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn. Det är skänkt till vårdanstalten af Direktionen och några flera Damer, såsom en gård af högaktning för den verksamhet Huss visat vid skapandet af denna sjukinrättning och hans fortfarande vård om densamma.

D.

---

## På Landet.

Är jag då här, eller är det en dröm?  
 Är jag då verkligen ute?  
 Stilla, o stilla du känslornas ström,  
 Måttligt af glädjen man njute!  
 Här på hvart blad jag ju läser blott *Gud*.  
 Smyckade jord, o, du Himmelens brud!  
 Varmt till ditt bröst du mig slute!

Vinden mig helsar från dalar och fjäll;  
 Trasten han stämmer sin cittra;  
 Högbåa ethern utbreder sin päll,  
 Vattendemanterna glittra;  
 Träden uppspanna sitt soltak, så skönt;  
 Tufvorna bjuda små pallar i grönt;  
 Arlan och siskorna qvittra.

Skön är din klädnad, o moder Natur!  
 Blommor, allt flera och flera!  
 Är du ej färdig ännu, eller hur?  
 Ämnar du pryda dig mera?  
 Allt är ju sömmadt och väfdt i ditt hem.  
 Skyar och vindar, hur lärde du dem  
 Så att din mantel brodera?

Lärka, som seglar i blånande sky!  
 Hell dig, du sångerska lilla!  
 Kunde, som du, ifrån jorden jag fly,  
 Kunde jag flyga och drilla,  
 Ofta jag sökte då himlarnes frid,  
 Högt ofvan molnen — jag skulle min tid  
 Icke i stoftet förspilla.

Fortfar, o gök, med din lifliga sång:  
 Sjung för din vingade tärna.  
 Sannt är, att visan är visst icke lång,  
 Men, man hör om den så gerna  
 Väl, att du styrde till Norden din fart!  
 Ack, men du trifs icke länge, ty snart  
 Lär du mot söder dig ärna.

Fjäril, jag känner dig nog, lilla sprätt,  
 Klädd uti sammet och siden!  
 O, hur du svingar, så ledigt och lätt!  
 Väl . . . du försummar ej tiden,  
 Dyrkar de sköna med bugning och krus . . .  
 O, ja — så njut utaf blomkalkens rus.  
 Snart är din ungdom förliden.

Doftande skog! i din svalkande famn  
 Bo ju zefirernas skara.  
 Här, när man ropar ett ord eller namn,  
 Ekon från klipporna svara.  
 Se hvilket sken öfver gräsplanen ler!  
 Här vill jag stanna och lägga mig ner,  
 Tätt invid bäcken, den klara.

Allfaders öga, du strålande sol!  
 Du, som all världen hugsvalar!  
 Du bär ju bud från Hans herrskarestol,  
 Fjerran till höjder och dalar.  
 O, att du toge min ande, en gång,  
 Höjd på din stråle vid foglarnes sång,  
 Upp till de himmelska salar.

WILHELMINA.

## Korparne.

### *Gammal Studenthistoria från Lund.*

*(Berättad af Onkel Adam.)*

På hela sex veckor hade kamrerens son, som var student i Lund, ej fått bref från hemmet och, det som var värre — inga penningar. Hans värdinna på Mårtensgatan var orolig, hans spisvärd på Gråbrödersgatan var äfven orolig, skräddaren i Käppslängaresträdet likaledes, ty alla hade att fordra; och slutligen blef kamrerens son, som skulle betala — också orolig.

Hvem kan föreställa sig hans fröjd, då han en vacker dag får se sin fars ena dräng, den hederlige Mårten, komma Bredgatan fram, lugn och välmående som vanligt. Det är klart att han skyndade till honom med ett vänligt: »goddag gamle Mårten; hur står till hemma?»

»Aj jo bra Gu ski lof — tackar som fraugar,» sade Mårten och tog af hatten.

»Gudskelof för det. Kom upp, Mårten, få vi språka.»

»Jaså, allt står väl till der hemma?» återtog kamrerens son. »Vet du ingenting nytt?»

»Nyt? — naj, inte ved ja — jo ded är sannt — di tamme korparne ä döa.»

»Äro korparne döda, begge två... det var ett par roliga djur. Nå, hur kom det sig?»

»Hor ded kom se? Ja inte ved ja, men de åd väll ihjäl se på as, kan jag formena.»

»As? Hvad kunde det vara för döda kreatur?»

»Kritter? Åaj jo, ded ble nock as då beddje (begge) vöjnshästa styba.»

»Ha min fars vagnshästar stupat? Hvilken förlust!»

»Ja Gu ha de ded.»

»Men hvad gick åt dem?»

»Hvad ded va? Jo, ded konne inte bädre gau; ded va inte ungerlit heller. Att köra sau urimligt . . .»

»Hvad var det för körande?»

»Hva ded va att köra? Jo, fast ded inte hjalp, sau körde vi hela natten i ett körande.»

»Hvad då?»

»Hva då? Jo, vann ved ja; ded ä' inte gött köra vann, tönna pau tönna.»

»Vatten, — hvartill?» frågade kamrerens son aningsfullt och skälfvande.

»Vann? Jo visst behöfde de vann, då herregauren brann ner.»

»Min Gud! har min fars gård brunnit?»

»Ja, ded är en sag ded, — rent i grong.»

»Min Gud! rent i grund, — men hur kom elden ut?»

»Åh! ded va väll nån gnista, kan ja veda, ty ded va en falig hop med lys, och hur de snappa, ha väl nått skarn kommit ner bland bomull eller såent.»

»Ljus! Hvarför hade de så många ljus nu på ljusa våren?»

»Lys? Jo, der sto väll hundra kring kamrerskans kista, när hon begrafdes.»

»Min mor är således död? Ack, jag anade olycka! — Men, Mårten, är det sannt, är hon död?»

»Ja, ded ä' en sag ded — å begrafven osse mä.»

»Var hon sjuk länge?»

»Syg? Åh nej; hun do nock å liasom en altrations-förskrättjelse, kan ja tro.»

»Af alteration, af förskräckelse — hvad säger du?»

»Jo, ded ä' en sag ded; — när kamreren hängde säj på en spig.»

»Min far! Har han tagit lifvet af sig?»

»Ja, ded ä' en sag ded.»

»Men hvarföre? Han hade ju ingenting att sörja öfver,» återtog sonen, sedan han något sansat sig.

»Inget att sörja over? Åh, ded va liasom af beskjämelse.»

»Af blygsel! — min hederlige far!»

»Ja, ded ä' en sag ded, när mamsell, herrens syster, rymde bort med Pär — stalldrängen.»

»Rymde min syster?»

»Ja, ded ä' en sag ded; för si Pär blef värfvader till Tulleriet i Kreschansta — å så for hon mä.»

Nu visste kamrerens son allt. Egendomen hade brunnit, fadren och modren voro döda, systemen hade rymt, hästarne hade stupat, de tama korparne, hans barndoms nöje, voro döda — allt var borta, och ändå måste han tacka Märten, som meddelat honom nyheterna dropptals.

Märten handlade omedvetet, som så kallade »ömma väner» handla — med föresats. I stället för att gifva en olycklig underrättelse på en gång: en hel matsked och dermed slut — fördela de den bittra sanningen i droppar — af endast skonsamhet.





## Karl Kullberg.

Det var den 6 Nov. 1832. Sverige firade som en man den tvåhundraårsdagen af sin största sons död. Templen öppnades, ljusen strålade, sången ljöd högtidligt i den dunkla vinterqvällen och allt hvad vi egde ypperst af värtalighet skyndade att nedlägga sina kransar vid cypresserna på den store konungens graf.

Den rikt upplysta kungsalen i Kalmar slott var ända till trängsel fylld af åhörare. Gymnasiungdomen utförde sina skönaste sånger, festen inleddes af en ädel veteran i vettets sold, af biskopen öfver Kalmar stift, med några varma, herrliga, fosterländska ord, till hvilka man lyssnade med klappande hjertan. Vid ett tillfälle, sådant som detta, vika småsinnets äfanden, de hemliga bestyren, hvardagslivets prosa. Äfven de rääste, och i andligt hänseende torftigaste, kände sig för ett ögonblick gripna af minnenas allmagt och stodo vördnadsfulla vid ljudet af ett namn, hvars glans icke sek-lerna mäktat försvaga.

Man väntade den egentliga minnestalarens uppträdande och det var med oro och deltagande, som de församlade åhörarna sågo en skön, smärt, knappast nittonårig yngling med klappande hjerta, med nedsänkta blickar och en hög rodnad på kinderna beträda talarestolen.

»Ah, det är biskopens son, det är Karl Kullberg,» hviskade man.

Det blef tyst i salen, ty ynglingen med den höga hvita pannan, de klara blixtrande ögonen upphöjde sin stämman, i början darrande men småningom allt säkrare ju mer han lifvades af sitt ämne.

Och till formen ren, till tanken högstämd, flöt versen från hans läppar:

»Det gamla minnets tempelportar skrida  
Högtidligt upp, vid helga sångers ljud,  
Och gråa vålnader från fordomtida  
Sig resa, skimrande, i vapenskrud.  
Går Torstensson utur sin graf att strida?  
Vill Horn än dyrka äran som sin brud?  
Vill Banér tolka oss sitt ryktes anor,  
Dem vinden sjunger mellan segerfanor?

Nej, minnets herrliga ur dunkla griften  
Vid Gustaf Adolfs fest gå nu igen.  
De lefva om i firade bedriften,  
På Lützens dag slår brystna hjertat än.  
Och hög. som segern ibland vapenskiten,  
Som bragdens tjusningskraft hos riddaren,  
Står känslan nu i skuggors bleka sinnen,  
Likt Roma öfver grusbetäckta minnen.»

Man lyssnade, ty det var klang i dessa verser. Och småningom öfvergående från den bundna till den obundna formen, fortsatte den unge talaren sin framställning. Han talade så, som ynglingen tänker och drömmer, innan ännu hans lågande själ blifvit vidrörd af tviflets, egoismens, passionernas gift. Han talade med det unga hjertat, stormande af den fosterlandskärlek, som aldrig kunde utplånas ur hans själ, om också lifvets bittra erfarenheter eller den moderna filosofien — kosmopolithmens philosophie — sedan stundom förmått att grumla densamma. Han gaf i detta ögonblick ett uttryck åt den oförställda vördnad för det stora, det heliga, som klappar i den oförderfvade ungdomens barm. Och man lyssnade med stigande intresse, ty talet flöt i ett språk, värdigt det höga ämnet. Det var barnets oskuld, —

barnets, hvars framtidshimmel ännu hänger full med gyllene stjerner — som lånade sin adel åt orden och sällsamt parades med den brådmognade ynglingens vidsträckta insigter och klara lätt flytande framställning, öfvergjuten af denna medfödda, rika, allt betvingande poesi, som endast åt få dödliga blef skänkt till en tröstande genie, med nektarbägarn svalkande, hugsvalande i lifvets strider, på öknens stråt!

Och denna genie följde den unge talaren hans korta, oroliga, ofta törnbeströdda bana igenom, — hon lade sin hand på hans feberheta panna, hon läskade hans brännande läppar med dryck ur gyllene bägare, hon slöt den ensamme vandraren till sitt hjerta, hon gjöt sitt milda sken i hans bröst, då sorgens och dödens skuggor närmades och hon står ännu med facklan upp- och nedvänd, lutad vid hans nyss öppnade graf!

Men *då* i den skimrande kungasalen på Kalmar slott, stod hon bredvid sin älskling för att bevittna hans seger. Hon lade allt i rosenrödt framför hans blickar. Lifvet, framtiden var ingenting annat än en skön, olympisk vädjoban, med sina mödor, försakelser — det är sannt — men ock med sina vunna segerpris, sin lager, sina kronor. Och öfver denna grekiskt tänkta täflingsban hvälfde sig en nordisk himmel, der den blågula svenska fanan svajade för vinden, ty *svensk* framför allt var ynglingen i denna stund då han utbrast:

»Likasom Hella's inföding, den prisade Alfeus, under hafvet döljer sina vågor, men snart åter framqväller på Siciliens strand, likaså skall Gustaf Adolfs rykte ständigt uppgå med ofördunklad glans. Det lefver ännu årtusenden härefter. Helt nära för detsamma ligger nästa sekularfest, ty evigheten räknar med solår. Då vagga träden öfver våra grafvar sina kronor i höstvinden — ett annat slägte, kanske bättre, kanske sämre, är då samladt här, — men det är samladt för samma ändamål, som vi i dag, att fira Gustaf Adolfs minne.

En väldigare stämman skall då utan tvifvel tolka den före-  
vigades lof, men intet hjerta skall då klappa varmare, in-  
gens känsla eldigare låga för hjeltekonungen och Sverige än  
*dens*, som i dag lade ett ringa offer på den stores altare!

Ty än från polens is omgjutna Lappar  
Till Öresundets fria bölja hän  
För fosterlandet hvarje hjerta klappar,  
Vi be till Gud för det med böjda knän,  
Det är den första bön, sem barnet stammar,  
På den förblödde krigarns läpp hon flamar.

Och hvälfva vreda gudar slumpens terning,  
Smides ödets blixtnad vid mörka magters härd,  
Om, som den siste Romarn, stor i gerning,  
Den siste Svensken faller på sitt svärd  
Lik denna riddarborg, uti ruiner,  
Hans storhet än i sjelfva fallet skiner.

Sådan var Karl Kullbergs lärospån såsom talare. Men  
det torde vara skäl, innan vi gå vidare, att efter denna mera  
utförligt tecknade episod ur skaldens lefnad, lemna några  
korta underrättelser om hans barndom och tidigare öden.

Karl August af Kullberg — ty så hette han rätteligen  
— var född i Stockholm år 1813 d. 23 Augusti. Han sak-  
nade icke poetiska anor på fädernesidan, ty hans fader var  
den såsom skald på sin tid ganska utmärkte statssekreter-  
aren, slutligen biskopen öfver Kalmar stift Anders Carlson af  
Kullberg, hvilken år 1802 vann Svenska Akademiens stora  
pris samt sedermera sjelf invaldes till ledamot af densamma.

Redan tidigt röjde den unge Karl de mest förvånande  
anlag. Hans yngre efterlevande broder har berättat oss,  
huruledes han redan i sin första barndom sammansatte långa  
berättelser, dem han om aftnarne förtäljde för syskonen fram-  
för vinterbrasan. — Vi längtade ordentligt efter dessa aftnar  
— yttrade denne broder — och vi fängslades af de under-  
bara sagor och äfventyr, som uppsprungo ur vår äldsta bro-

ders lågande inbillningskraft. Senare egnade sig skolgossen i Klara åt det dramatiska gebitet. Han författade hela pjäser, med svenska historiens hjeltar till hufvudpersoner, och dessa pjäser spelades af honom sjelf, hans syskon och några kamrater i dåvarande kanslirådets (fadrens) hus, till dennes både glädje och förvåning. Slägt och vänner applåderade de unga skådespelarne och tidigt insöp Karl Kullberg sålunda den kärlek till vittra idrotter, som sedermera aldrig öfvergaf honom.

År 1831 vann den adertonårige ynglingen Svenska Akademiens pris för skaldestycket *Leopold*. Detta var på den tiden en stor utmärkelse och torde icke litet hafva bidragit till den ära, som vederfors honom, då han året derpå utvaldes till minnestalare vid Gustaf Adolphsfesten i Kalmar.

TVå år efter denna minnesfest finna vi signaturen K. K—g på ett par historiska noveller, af hvilka den ena, kallad: "*Maximilian, eller en sammansvärjning under konung Erik den fjortondes regering*", synnerligen tilldrog sig den då läsande allmänhetens uppmärksamhet och bifall. Händelsen är förlagd till Gripsholm. Det är i dess salar, under Johans fångenskap, som Karin Månsdotters förskjutne älskare jemte åtskilliga andra af Eriks fiender stämpla mot den olycklige konungens lif och krona. Men Maximilian är en ädlare natur än de öfrige. Hämnden kan icke få fullt insteg i hans bröst. Han hejdar sig vid branten af afgrunden och stupar leende och nöjd för den konung, som han velat krossa. I teckningen af denna ädla, hängifna, mot onda makter kämpande själ, visade Karl Kullberg redan tidigt hvad han en gång skulle förmå som karakters-målare. Handlingen utvecklar sig enkelt och naturligt, och den förnämsta förebråelse, som kan riktas mot arbetet, är densamma, som med skäl kan uttalas mot hvarje ung nybörjare på det historiskt-romantiska området. Att der röja sig brister i skildringen af tiden och de lokala förhållandena är ju helt

naturligt. Det fordras djupa historiska studier, länge fortsatta, för att lyckas teckna ett aflägsset historiskt tidehvarf med dess vexlande passioner, dess framstående karakterer. Detta blef aldrig heller Karl Kullbergs egentliga uppgift. Hans blick røjde en större skärpa i psykologiskt hänseende, då den riktades på samtiden och de honom omgifvande föremålen. Derom vittna hans skizzer, teckningar, berättelser och utkast, hvilka förråda den finaste observationsförmåga, parad med en stil, som i ton och elegans ansluter sig till den fordna gustavianska.

Såsom dramatisk författare — en bana hvilken Karl Kullberg sedermera sökte beträda — var han icke lycklig. Hans komedi »Svartsjuka botad genom inqvartering» hade dock någon framgång, men hans stora, på kongl. teatern uppförda sorgespel, *Svenskarne i Neapel*, tillintetgjordes af den stockholmska kritiken, och det i trots af sina många obestriddiga förtjenster. Må det tillåtas oss att här erinra om detta skådespels och dess författares öde vid detta tillfälle.

Karl Kullberg hade nyss bosatt sig i hufvudstaden. Ung, behaglig, med ett öfverlägset hufvud, upptagen i de förnämsta kretsar och gerna sedd inom la haute volées salonger, ännu nästan ett barn uppmuntrad med ovanligt bifall såsom författare, stolt öfver sin framgång och kanhända på denna tid något förnäm i sin hållning mot hufvudstadens liberala tidningsskrifvare — hvad var naturligare än att många afundsmän, många fiender skulle uppressa sig mot hans gryende lycka. Dertill kom att han på denna tid med ungdomlig svaghet omfattade hofvets och aristokratiens sak, njutande i rikt mått af förnämna relationer och trygghande i någon mån äfven sin litterära existens på deras flygsandsfält. Af alla dessa skäl var den litterata kammarjunkaren just ingen *grata persona* bland pressens koryfээр. Han sökte icke heller deras ynnest, och deras vrede drab-

bade honom också i rikligt mått då hans pjes första gången gått öfver tiljorna.

Och likväl — efter ett noggrannt genomläsande af det sorgespel, som med den dåvarande uppsättningen — m:lle Höggvist, Almlöf, Hyckert m. fl. — utan tvifvel blifvit förträffligt återgifvet på vår scen, tro vi oss utan betänkande kunna påstå, att tjojtals ut- och inländska dramer på våra teatrar blifvit uppförda och af pressen utpuffade, utan att ega ens fjerdedelen af detta styckes både lyriska och dramatiska förtjenster. Karl Kullberg har, trotsande skränet, ofentliggjort sitt sorgspel och i en kort, ganska anspråkslöst skrifven inledning, yttrar han följande vackra och tänkvärda ord — tänkvärda äfven i våra dagar:

»Jag har vågat detta försök, utan att tilltro mig någon bestämdare kallelse till dramatisk författare och jag nekar ej att jag skrifvit det med beräkning mera på åskådaren än på läsaren. Men fältet för den dramatiska litteraturen är inom vårt fädernesland nästan en *terra incognita* och det obetydliga jag kunde äfventyra om jag gick miste i mitt sträfvande att med någon framgång beträda det, uppvägdas mer än tillräckligt af den tanken, att ett misslyckadt försök ofta från annan hand framkallat ett lyckadt. Jag kunde således medelbarligen, ehuru genom en otjenst mot mig sjelf, göra mitt fäderneslands litteratur en tjenst. Detta är allt hvad en dilettant kan ha' att hoppas af sin underordnade verksamhet.»

Handlingen i stycket förflyttar oss till Neapel i medlet af fjortonde seklet. Stadd på en pilgrimsresa till Rom besöker den heliga Brigitta med sina båda söner, Carl och Birger, den sköna drottning Johanna af Neapel. Denna förälskar sig i Carl och förskjuter sin förra tillbedjare, Hertigen af Salerno, likasom Carl å sin sida för den yppiga söderländska skönheten, förgäter sin bleka, nordiska brud, åt hvilken han förut svurit evig trohet. Men äfven drottningens

hofdam, den mäktiga prinsessan af Castel Franco, brinner för den sköne nordiske ynglingen, och då han icke besvarar hennes böjelse, så förenar hon sig med Johannas förskjutne älskare, hertigen af Salerno, för att hämnas. De beväpnas sina vasaller och storma slottet i Neapel, men Carl försvarar sin brud och drifver segrande fienderna tillbaka. Salerno, ursinnig, smyger sig in i drottningens sängkammare, der äfven Carl efter segern infinner sig. Efter en lång, i lyriskt hänseende serdeles förtjenstfull scen, mellan drottningen och Carl, störtar Salerno, ursinnig af svartsjuka, fram, drager sitt svärd och anfaller rivalen. Denne försvarar sig, men faller slutligen, hvarefter segraren flyr, gripen af ångerns qual, och Johanna sjelf, förkrossad af sorg, innesluter sig i ett kloster.

Sådane äro i korthet handlingens hufvudmoment. Den ena scenen utvecklar sig enkelt och naturligt ur den andra, om man undantager den stora brådska, hvarmed sammansvärjningen både beslutas och utföres, hvilken visserligen förefaller något onaturlig. Men den unge kammarjunkaren synes med envishet hafva hängt fast vid den gamla klassiska regeln om tjugofyra timmar, ty jemnt så lång tid upptager hela dramat. Der fattas sålunda icke enhet i tid och rum, ty hela handlingen föregår på slottet i Neapel. Men derigenom har, som sagdt, den olägenheten uppstått, att händelserna rusa alldeles för häftigt på hvarandra, hvaraf följer att sjelfva det dramatiska machineriet oupphörligen måste arbeta. Om detta är ett fel — hvilket det utan tvifvel är — så hade det bordt anmärkas, men med skonsamhet och välvilja.

Hvad språket beträffar, så torde rättvisligen böra erkännas, att få af våra versifierade dramer ega ett skönare, renare, högstämdare. Hvar och en skall med nöje läsa detta arbete, i hvilket man på många ställen skall finna en in-



spiration, värdig ett bättre öde än att sönderslitas af partihatet eller afunden.

Karaktererna äro djerft tänkta och till största delen väl genomförda, om man undantager den heliga Brigittas, hvilken är temligen misslyckad. Carl, hennes son, har svurit trohet åt en annan qvinna, en af nordens döttrar, som längtande bidar hans återkomst. Hans förräderi mot henne är ett tillräckligt motiv till den tragiska skuld han ådrager sig och för hvilken han slutligen faller. Men Brigitta, hans moder, den stränga heliga qvinnan, fördömer väl hans nya böjelse och uttalar sin sorg öfver hans mened — och likväl tvekar hon icke att slutligen välsigna de båda älskande. Detta är ett stort misstag, men hade varit lätt hjälpt om förf. låtit Brigitta väl icke förbanna, men dock förskjuta sin son, hvarvid den heligas vrede blifvit ett ytterligare motiv till nedkallande af hämnens åskor öfver hans hufvud.

Men vare huru som heldst — man må döma hårdare eller mildare — så mycket står fast, att den unge författarens första dramatiska skapeise på det bittraste och orättvisaste förföljdes af den offentliga kritiken. Vi våga dock påstå att »Svenskarne i Neapel», efter en partiel omarbetning, ännu i dag skulle kunna med framgång gifvas på vår scen, — synnerligast om vi ännu hade en m:lle Högqvist för Johannas, en Hyckert för Carls och en Almlöf, i sina unga dagar, för en Salernos karakterer.

Karl Kullbergs motgång, såsom dramatisk författare, — i fall den ens kan kallas för motgång — var långt ifrån att nedslå hans mod. Men han egnade hädanefter sin rika fantasi åt ett annat håll, för hvilhet han utan tvifvel egde en mera afgjord fallenhet — åt novellen och romanen. Emedlertid rönte han äfven på detta fält ett ganska bittert bedömande af den tidens kritikaster, hvilka icke kunde försona sig med den litteräre kammarjunkarens omgifning och aristokratiska sympathier. Detta oaktadt hafva Karl Kull-

bergs prosaiska skrifter oemotståndligt banat sig en väg till den läsande publiken. En orättvis kritik — en kritik, som icke förmår skilja *person* ifrån *sak*, uträttar i det hela taget ganska ringa. Den vinner måhända ögonblickets triumph, men sanningen tager dock förr eller sednare ut sin rätt, likasom icke heller det väldigaste utpuffande af dåligt eller medelmåttigt kram någonsin förmått skänka en varaktig glans åt något namn.

Men en framtid, och ganska lång, är otvifvelaktigt beskärmd åt många af Karl Kullbergs skapelser. Vi vilja icke tala om *En ung mans memoirer* eller *En dansös' bekännelser*, hvilkas något tvetydiga innehåll förråda den unge, lekande, sinnligt målände eleganten. Men några år förflöto — och lifvets allvar trängde sig alltmera in på den förut så njutningslystne ynglingen, för hvilken nöjets retelser snart nog förlorade sin öfvervägande trollkraft. Han lemnade Stockholms lysande salonger, soiréerna hos Brahe, promenaderna och kaféerna på Djurgården, teatrarne hvimmel, dansösernas budoirer . . . Han insåg snart det tomma, ihåliga, andefattiga i det lif, åt hvilket han med ungdomlig hänförelse öfverlemnade sig. Han skyndade till Upsala, för att afsluta sina juridiska studier och egnade sig sedan med allvarlig ifver åt sitt kall såsom tillförordnad domare i landsorten. Under denna tid hvilade dock icke hans penna och han skänkte oss: *Gustaf den 3:dje och hans hof* (1839), *Domaren* (1842), *Genremålningar af en plankstrykare* s. å. *Den sista människan*, skaldestycke (1843.)

Bland dessa arbeten utmärker sig *Gustaf d. 3:dje och hans hof* i främsta rummet genom en stil och en framställning, i elegans täflande med de litterära koryféernas under sjelfva det skildrade tidehvarfvat. — *Domaren* är en roman, som i alla afseenden förtjenar namnet *svensk* och i hvilken författaren med säkra drag tecknar karakterer och situationer ur det svenska folklivet på landsbygden. I *Domaren* har

han nedlagt hela sin själ, blottat sitt hjertas ädla föresatser under den tid, som föregick början af hans sjuklighet. Den unge Domaren med sitt allvar, sin rättvisa, sitt skarpsinne och sitt ädelmod är ingen annan än författaren sjelf i detta skifte af sin lefnad. Tyvärr ville icke himlen förutna honom kraft och helsa att fortsätta detta viktiga och ansvarsfulla kall, för hvilket han dock syntes danad af naturen och till hvilket både böjelse och anlag förde honom. Den friska färgen på hans kinder försvann alltmer, gestalten blef lutande, ögat förlorade af sin eld . . . En inre sjuklighet undergräde småningom hans krafter och tärde på lifstråden.

Det var måhända under inflytandet af denna begynnande sjuklighet, som det i flera fall märkvärdiga skaldestycket "*Den sista Menniskan*" diktades.

Det är en dyster fantasi, som genomgår detta sistnämnda stycke. Samma ämne som Lidner behandlat i "*Yttersta Domen*", ligger till grund för den Kullbergiska dikten. Framställningen är dock olika. Verldsklotet springer icke här sönder under förstörelsens slag — det är endast människoslägtet, som så småningom försvinner, skördadt af härjarens lia. Materialismen, lättsinnet, lasten, gudlösheten ha nått sin höjd. Det är som i Noachs tider, men det finnes ingen enda förtjent att skonas. Öfverallt — öfverallt ljuder läran:

»Bjud bågarn gosse, bjud den festligt bräddad,  
 Må skummet stänka trotsande mot skyn!  
 I lifvets ungdomsvår på rosor bäddad  
 Jag dyrkar ögonblicket, som försyn.  
 Mät himlens höjd och havvets djup med tankan,  
 Snillrike dåre! — hjelte vinn en verld!  
 En verld för mig jag trollar fram med rankan,  
 Och bågarns djup är ock en forskning värd.  
 Kom, ljufva tärna, slingra elfenarmen  
 Omkring min hals! I yra lekars ras  
 Vid mina kyssar festligt rodne barmen —  
 Ha! ser du der vår bild i vattnets glas?

Vänd ej bort ögat, knyt ej hårets fläta!  
 Ty menskan, till sin sällhet är dock dömd  
 Att någon lycklig gång sig sjelf förgäta,  
 Och pligtens tjensthjonsstadga, sammandrömd  
 Af vise män, blir af de kloke glömd.»

Så målar skalden det i rikedomens och njutningens yppiga sköte drömmande människoslägtet. Men stormen bryter löst, hämnaren nalkas och — döden blir slutet på visan. I jättegrafvar myllas jordens barn ned af en spöklik trupp, som lefver qvar ännu, för att skördas i sin ordning:

Och han, som fordom furstars afund väckt,  
 Som krig och fred med sina skatter stiftat,  
 Kring verlden krämardynastier skiftat,  
 Vid tiggarns nakna fötter ligger sträckt.  
 Och glädjeflickan, än i nöjets drägt,  
 På syskonbädd med menlös oskuld hvilar,  
 Och, ett gemensamt rof för dödens pilar,  
 Bredvid den hvite, negern återtar  
 Den rang, som lifvet honom nekat har.»

Till slut — *en* menska blott finns qvar — en enda af de tusentals millioner, som äflats, syndat, lidit och njutit härnere. Tänk dig i hafvet *en* droppe qvar, på himlahvalfvet *en* stjärna — och droppen försvinner och stjernan skall störta sig i afgrunden att följa sina bröder. Men menskan? Nej! Ensam bland spillrorna håller hon sig ännu fast med krampaktig ansträngning, kämpande mot förstörelsen, gripande ännu bland högar af lik, på den öde oceanen efter det förstörda människoslägtet, efter jordens fröjder. Och hoppet närmar sig och hviskar i den sista människans öra om leende parker, bebodda af yppiga tärnor, der rankan slingrar sig bland stammarne och källorna sorla melodiskt. Och han vandrar framåt öfver den öde jorden, sökande öfverallt och finnande intet — intet annat än — döden. De rika städer ligga der som Palmyra i sin öcken, i de praktfulla landtsloften kalasas — af korpar och i kojorna sofver

den trötte dagsverkaren den eviga sömnen. Men ändock — vandrar den ensamt öfverblifne framåt, prisande himlen, som unnat honom lifvet, och ständigt dårad af nya villor. Men förgäfves. — Ingen dödlig täflar med honom om arvet:

Och jorden all, så långt dess fjällar brinna  
 I aftonrodnans stilla purpurglans,  
 Så vidt som dalar sjunka, floder rinna,  
 Är genom arfsrätt för everldligt hans.  
 Det mål, som icke Alexander hunnit,  
 För hvilket Cæsar sjönk, fast gudastark,  
 Är nu af honom utan svärds slag vunnet,  
 Han står der som — universalmonark.»

Och likväl — så ensam, så öfvergifven — är dock hans enda tanke: Jag vill lefva — lefva bland öknens vilddjur, bland skogarnes skygga åbor:

»Af lefnadslust hans döds kamps suckar glöda,  
 Om nåd han ropar jord och himmel an,  
 Till sist ett lik bland hoparne af döda  
 Till stoft blir åter sista människan.»

Det är en verklig verldsironi, som genomgår detta dystra, fantastiska stycke. Sällan hafva vi sett med så hjerta färger målad, så i sina yttersta konsekvenser framhållen, människans törtviflade äflan efter jordelivets fröjder, efter ett qvardröjande i det längsta på den planet, der hon dock blifvit kastad, endast för att genomgå — en skola. Vi kunna lätt föreställa oss den sinnesstämning, : hvilken en ung, njutningslysten, äregirig, men med dödens frö i sitt hjerta kämpande skald kunnat skrifva ett qvæde, som detta Måhända kände redan han, ehuru på afstånd, flägten af dödsengelns vinge, kände huru livets fröjder, detta oaktadt, lockade hans själ, fastband hans varelse. Passionen är det sista, som öfvergifver oss — passionen och hoppet.

Emellertid nödgades Karl Kullberg efter några års förlopp öfvergifva den så lyckligt betrådade embetsmannabanan. Han ströfvade snart omkring på kontinenten, sökande i ett

mildare luftstreck den helsa, som öfvergifvit honom i den kalla norden. Han återfann den icke, — han fann endast en ny sjukdom — hemsjukan. Hans resor blefvo därför korta och företogos i serskilda omgångar. Mest tjusade honom Frankrike och det är synnerligen från detta land, som han hemsändt sina "*Bref och anteckningar från utlandet*".

Om Kullberg sålunda icke lyckades återfinna den fysiska helsa, som han sökte, så fann han deremot under sina vidsträckta resor en vidgad andlig synkrets, en rikare fond af mennisko- och världskännedom. Naturens yppiga skönhet, konstens beundransvärda och sekler trotsande verk, människornas egenheter, dårskaper, passioner, — allt fann i honom en liflig och passionerad betraktare, en uppmärksam och tänkande iakttagare. Den franska nationen frapperade honom genom sina många beröringar med den svenska, och sjelf bevisade han i Paris sanningen af det gamla påståendet: »Svenskarne äro nordens fransmän».

Med sitt omfattande snille, sin beundransvärda iakttagelseförmåga förstod Karl Kullberg snart att tillegna sig, icke allenast den franska bildningen, utan snart sagdt den franska andan. Litteraturen och politiken, teatrarna och journalistiken, sällskapslifvets egenheter och de mångfaldigt vexlande nöjena — allt skildrade han med en infödd fransmans hela liflighet och elegans. Man finner tydligen att författaren helt snart funnit sig hemmastadd i modernas och lyxens hufvudstad, — i det stormande, oroliga, vällustiga, yppiga, på brädden af en vulkan ständigt yrande Paris.

Hemkommen från sin sednaste resa beredde Kullberg sina landsmän en synnerlig öfverraskning. År 1847 utkom en bok, kallad "*Minnen från en vistelse i Stockholm åren 1844—45, af François Rouel. Öfversättning af A. O.*" Det var en fullständig mystification. Ingen människa visste sig hafva sett någon fransman med namnet Rouel i Stockholm, och likväl skildrade han på ett lätt och lekande sätt,

med verklig fransysk »abandon», vår svenska hufvudstad, dess förnämsta offentliga personligheter, dess journaler, teatrar, dess lynnen och egenheter. Man undrade — och m:r Rouel och hans arbete blefvo föremål för en liflig tidningspolemik. Hvem var han? hvem hade sett honom? Ingen visste det.

Några år förut hade den berömde följetonisten Jules Janin i Frankrikes hufvudstad utgifvit ett arbete, kalladt *En vinter i Paris*, öfversatt, enligt en uppgift i förordet, »från en mycket noggrann och mycket sanningsälskande berättelse, som kommit öfversättaren tillhanda från Coopers och Washington Irvings land.» Från Nordamerika skulle således denna bok förskrifva sig, som med så mycken skärpa, så mycken ironi gisslar de parisiska dårskaperna, så lifligt målar deputerade kammarens, teatrarne, journalernes, advokatbänkarnes och sjelfva kyrkornas mest ryktbara personligheter. Men parisarne läto icke mystifiera sig. De insågo genast att ingalunda »någon af de blonda, kalla, stela sönerna från den stora republiken af anglosachsiskt ursprung» kunde vara författare till denna passionerade, lifliga, hänförande teckning, der entusiasmen lågade, qvickheten gnistrade, ironien spelade i hvarje rad. De funno mer än väl, att denna »Vinter i Paris» icke blifvit skildrad af en nordamerikanare, utan af en parisare.

Jules Janin förmådde sålunda icke låna åt sin stil den lugna hållning, den förståndiga beräkning, den stundom trötande vidlyftighet, som utmärker de amerikanska skriftstäl-larne. Detta borde dock ha varit hans uppgift, i fall han önskat blifva trodd. Parisarne smålogo och de hårdt medfarna namnens egare visste nog hvem de skulle söka med sin vrede, visste nog att Atlanten ingalunda låg emellan dem och den författare, som så sköningslöst blottat deras svagheter.

Men *våra* artister, litteratörer och statsmän kunde omöjligen föreställa sig annat än att m:r Fr. Rouel verkligen vore den, för hvilken han utgifvit sig. Så ända till illusion hade han bibehållit den fransyska andan i sin bok. Man ser här en ung turist med föga djup, men rik intelligens, ett ypperligt hufvud, en fin observationsförmåga, en fransysk frivolitet, en beundransvärd elegans i stil och framställning, — med ett ord: allt hvad man är van att finna hos dessa franska turister, som genomströfva kontinenten, för att bese allt, smaka på allt och slutligen beskrifva allt, både det de sett och icke sett. Emellertid innehöll boken en mängd träffande anmärkningar öfver svenska förhållanden, en intressant jämförelse mellan Frankrikes och våra seder och bruk, en liflig framställning af nationallynnen och nationallyten. Stundom misstager sig den föregifne författaren, och den föregifne öfversättaren gör sig då mödan att korrigera honom i vidfogade noter. Det hela erbjuder en trefflig och angenäm läsning. Först ett par år sednare kom man under fund med mystifikationen. Det var ingen fransman, det var Karl Kullberg, som roat sig och sina landsmän med nedskrifvandet af dessa »Minnen»-

Samma år — 1847 — lemnade äfven hans "*Stycken, på Vers*" pressen. Det är en diktkrans, ej utan förtjenst ehuru visserligen kritiken deremot kan hafva mycket att anmärka. »Men ett arbete, ett konstverk är ju till för sina förtjenster, icke för sina fel», heter det. Sannt, men välförståendes om förtjensterna äro betydligt öfvervägande och med i alla fall af kritiken bibehållen rättighet att välvilligt, men utan konsiderationer påpeka felen. Oaktadt sin lifliga fantasi synes dock Kullbergs snille mindre egnadt åt det lyriska gebitet. Hans poesi är ofta nog ojemn och knagglig, ehuru det visserligen icke kan nekas att emellanåt ganska sköna ställen möta oss. Det minst lyckade synes oss vara det af svenska akademien belönta poemet Leopold.



Hade han, i stället för detta, inskickat ett annat af sina stycken, benämndt *Kalmar Stott*, så skulle han otvifvelaktigt med skäl kunnat göra anspråk på akademiens högsta belöning. Vi vilja härmed icke ha påstått att den sistnämnda dikten är något fulländadt mästerstycke. Men den är det bästa han i bunden stil författat, utmärkt genom tankens adel och språkets klang, förrådande en liflig känsla för fosterlandets stora minnen och minst af alla hans poemer lidande af den ofvan anmärkta ojemnheten i formen.

Att Karl Kullberg för öfrigt icke egde resurser nog att blifva någon utmärkt *skald* — i detta ords vidsträcktare betydelse — det synes han sjelf bäst hafva funnit, ty högst få äro de poemer, som han offentliggjort. I romansen, hvaruti han visserligen försökt sig, saknade han förmågan af en klart framställd karakteristik, så väsendtligen svår att åstadkomma inom den trånga ramen af denna versform. Hans dikt förlorar sig sålunda i en beskrifvande eller berättande framställning, som icke uttömmar sitt ämne eller tager den sin tillflykt till monologen, hvilket är nästan ännu vanskligare. *Den döende Byron* till exempel är ett stycke, som föga anstår den store demoniske lorden, hvars sista uttrycksfulla ord endast lära ha varit: »Jag vill sofva, jag vill gå till hvila».

Det sista arbete, af betydligare omfång, hvarmed Karl Kullberg riktat vår litteratur, är hans 1849 utgifna *Samlade smärre berättelser och skizzer*, tre delar. Här befinna sig på sitt rätta område, ehuru väl man måste medgifva att han stundom går nog långt i karrikering. Lekande humorist, skarp gisslare af de menckliga dårskaperna, utan att förfalla till bitterhet i tonen, förstod han alltid att komiskt bestraffa villfarelserna och den lumpna egennyttan. Hans stil eger här samma behag, antingen han lekande skämtar med en *»Landtlig kärlek»*, lycklar öfver småstads-intrigerna vid *»Riksdagsmannavalet»*, eller med de

renaste, ljufvaste färger tecknar den unga ädla, förträffliga "*Frun ur hopen*".

I en liten qvick novell, kallad den *Myndiga fröken*, uppträder Kullberg med en skarp satir öfver qvinnans myndighet. Berättelsen slutar nemligen så, att den såsom borgen anlitate 25åriga fästmon nödgas åka till söder, just som hennes bedräglige älskare skämtande åker ut till Blåporten. I det sednaste skiftet af sin lefnad synes Kullberg hafva ändrat åsigter i detta fall. Åtminstone ha' vi nyligen sett i Aftonbladet flera artiklar af hans hand, som förordade det nu framställda myndighetsförslaget.

Man må bedöma detta författarskap huru som heldst, så var det i alla fall med verklig glädje man i Aftonbladet emellanåt återfann den lifliga och eleganta penna, som vi under flera år saknat på det litterära fältet.

Men denna penna är nu för alltid nedlagd. Det långsamt smygande sjukdomsfröet hann slutligen sin mognad och den ännu unge, men lutande mannen, hvars intelligens och snille ända till de sista dagarne bibehöllo sitt herravälde, har gått att i en skönare verld utveckla sin andes alla rika anlag.

Ty hvarför skulle vi icke tro på en sådan utveckling både i det goda, sköna och sanna.

Frid öfver hans graf, deröfver nordens korta sommar väfver sin förgängliga grönska. Om också ingen marmor utmärker hans hvilorum, skall dock hans minne länge öfverleva honom.

*Biografiska notiser:* Karl Kullberg föddes d. 23 Aug. 1813 Genomgick Clara skola och Stockholms gymnasium. Utn. kammarjunkare 1835. Genomgick jurid. examen i Upsala 1838. Tillförordnad domare i landsorten 1840. Öfvergaf tjänstemannabanan och företog vidsträckt utländska resor under åren 1842—1845. Flyttade till Kalmar, hvarest han bodde till slutet af år 1856. Dog i Stockholm d. 29 Juni 1857.

H. B—n.





Ed. W. Roberts art.

En. B. og. n. n. 4. 1. 1. 1. 1.

## FILSKAN MED APELSINEN.

Generalb at Arabia Händelen.

Originaltallen finnes i Kgl. Museet i Stockholm.

## Flickan med apelsinen. \*)

Fröjda dig du lilla åt din gåfva,  
Låt ditt öga skimra af din fröjd . . .  
Några år förgå och jag vill lofva,  
Ej du njuter sådan lyckas höjd.

Glädjen flygtar från de ögonhimlar,  
Der den nu med barnets oskuld ler . . .  
Hela verlden af bekymmer hvimlar,  
Fridens tou, den tystnar mer och mer.

Njut du af din fröjd då än den varar;  
Snart din blick ej strålar klar som nu . . .  
Många år dig ödet icke sparar,  
Af dess armar gripes äfven du.

Gläd dig åt den gyldne frukten gerna —  
I en framtid händer ofta dig,  
Att du ser ett *skal* — men någon kärna  
Under ytan gömmer icke sig.

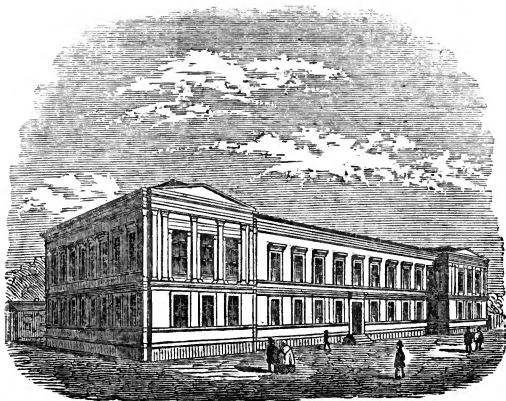
Du ej känner ännu hur det händer  
Menskobarnet likt den resenär,  
Som besöker *Döda Hafvets* stränder  
Tjust utaf den frukt som glöder der;

Lockad att sin heta törst få släcka  
Skyndar han att gripa frukten rar —  
Ej dess saft kan till förfriskning räcka!  
Inom granna ytan *aska* var.

Så det går med allt hvad hoppet målar —  
Då förvandlas barnets glada min . . .  
Snart är slut den tiden då den strålar  
Utaf fröjd för blott — en *apelsin*.

## II.

\*) Originalen till bifogade planch är en liten ypperlig tafva af konstnärinnan Amalia Lindegren och utgör en af de vackraste perlor i Kongl. Museen i Stockholm, som skyndat att tillägna sig densamma.



## Det nya Läroverkshuset i Westerås

är säkerligen det rymligaste och vackraste inom vårt fädernesland. Byggnadsstilen, i hvilken det blifvit uppfördt, enkel och allvarlig, såsom det höfves ett hus egnadt åt så allvarsamma ändamål, är tillika högst prydlig; det sköna och rigtiga förhållandet emellan alla dimensioner och alla, äfven de minsta partier låter äfven den i arkitekturens hemligheter oinvidge betraktaren erfara den känsla af välbehag, som ordning, harmoni och reda aldrig förfela att ingifva. Detta omdöme gäller icke blott om byggnadens yttre, utan i lika hög grad om inredningen, åt hvilken byggmästaren förstått gifva en egen prägel af solidité och allvar, på det lyckligaste sätt parad med prydlighet och smak. Verket prisar sin mästare.

Striden emellan den s. k. Gamla och Nya skolan har icke varit utan inflytande på detta byggnadsföretag. Det nppsköts nemligen länge, medan man tvistade om, huruvida det nya huset skulle beräknas för klass-system eller för ämnes-läsning. Slutligen lyckades man att förena sig om ett förslag, som tillfredsställde båda partierna och Oscarsdagen d. 1 Dec. 1852 lades grundstenen till det nya huset. Vår utmärkte arkitekt H:r P. J. Ekman, som uppgjort alla planer och ritningar dertill, ledde äfven byggnads-arbetet med den fart, att redan vid vårterminens början 1855 föreläsningarne kunde hållas deruti, hvarefter den högtidliga invigningen skedde vid prestmötet 1856. Byggnaden står på en norr om kyrkan belägen plan, hvilken förut intogs af ett par boställsgårdar och vänder sin façade, på hvars midt hufvudingången är placerad, mot det majestätiska templet med dess höga, Tessinska tornspira. Platsen beskuggas af några åldriga träd. Den består af en hufvuddel med tvenne flyglar, hvilka utsträcka sig åt baksidan i rät vinkel mot hufvuddelen och lindrigt framspringa öfver façaden; en anordning, som gör, att byggnaden, från vissa sidor sedd, presenterar en imponant massa och synes långt större och ansenligare, än den verkligen är. Genom den stora dörren inkommer man i en rymlig förstuga, på hvars båda sidor äro korridorer, försedda med eldstäder och beräknade att inrymma ungdomens öfverplagg. Dessa korridorer leda in till klassrum, fyra på ena och tre på den andra sidan; — ljusa, glada och luftiga rum med ekfärgade panelningar och väggarne målade i en för ögonen välgörande grönaktig färgton. Nedra våningen upptages dessutom af bostad för vaktmästare och rum för läroverkets materiel. En bred stentrappa, förlaggd i en utbyggnad, ungefär som på Bibliothekshuset i Upsala, och kringgårdad med en massiv ekbalustrad, förer upp till öfre våningen, der man mötes af en annan mindre förstuga, äfven med korridorer å ömse sidor. Innanför korridoren till höger, som likaledes är uppvärmd

och tjenar till kapprum, ligger den stora sollennitets- och lektionssalen, i hvilken femte, sjette, sjunde och åttonde klasserna undervisas gemensamt efter den nya Elementarskolans method. Det präktiga rummet, som har icke mindre än fjorton fönsterluster med fyra rutor i höjden, intager hela öfre etagen af vestra flygeln och är 40 alnar långt, 20 alnar bredt, samt 10 alnar högt. Breda pilastrar upptaga mellanrummen emellan fönsterluster och bilda väggen å gafflarne och den yttre långsidan; å den inre deremot är väggen slät; fönsterlusterernas sidor utgöras äfven af smärre pilastrar med kapiteler i blandad jonisk och corinthisk stil. Alla väggarne, ofvantill garnerade med friser och listverk af gips, äro målade med olja till imitation af stuccatur, likaså panelerne; det casetterade taket, dörrarne jemte de ovanligt breda och massiva fodren äro ekfärgade; midtpå den yttre långsidan står en catheder af massiv ek. Så väl denna sal, som klassrummen upplysas under den mörka årstiden af från taket nedhängande moderatör-lampor. I samma korridor, som leder till salen, äro äfven ingångar till ett förhørs-rum, samt lärare-collegii sessions-rum, hvarifrån man ytterligare inkommer i andra rum, som intaga byggnadens hufvuddel, men för närvarande icke begagnas. Den östra flygelns öfre etage intages af rummen för biblioteket och läroverkets samlingar, utanför hvilka ligga tvenne kamrar, som äro upplåtna till bostad åt bibliotekarien. Sådan är inredningen af denna palatslika lokal, i hvilken det åldriga läroverket nu blifvit inrymdt, sedan det under århundraden dvalts i en af dessa dystra, fängselika boningar, hvilka man i de gamla dagar ansåg goda nog, för att begagnas till dylika kulturens verkstäder.

Det gamla skole- och gymnasiihuset, af hvilket nu intet är öfrigt mera än platsen, der det stått, kunde anses såsom en bland typerna för detta bedröfliga slags byggnader, hvilka, nu till större delen försvunna, alla temligen liknade hvar-



andra. Den kalla, fuktiga förstugan; den långa, mörka gån-  
gen med sina dörrar på sidan, hvilka ledde in till de små  
källarlika klass-cellerna, hvarest ferlan och den latinska gram-  
matikan förde ett oinskränkt regimente; de djupt liggande  
fönstren med deras små rutor; de kala, ojemna väggarne be-  
täckta med hundraårigt damm och väfnaderna efter lika  
många spindel-generationer; det mossbelupna taket, torn-  
kuren derå med dess rostiga väderflöjel och spruckna klocka,  
som kallade ungdomen till morgonbönen; — allt var nästan  
lika i dessa otrefliga nästen, hvarest förgångna släkten in-  
hentade en bildning, visserligen flärdfri och på sitt sätt grund-  
lig, men kärf och ensidig och trots sin formalism alldeles  
urstånd att hos ungdomen utveckla sinnet för det sköna och  
harmoniska. Medeltiden dröjde länge qvar inom dessa väg-  
gar. Läroverkens inflyttning uti ljusa, glada och rymliga  
lokaler betecknar, såsom biskop Fahlcrantz vid ett tillfälle  
uttryckte sig, i mera än ett hänseende »en öfvergång från  
det gamla till det nya»; ty dermed följde äfven införandet  
af en humanare disciplin, en bättre läromethod, samt med-  
delandet af en mångsidigare och innehållsrikare bildning.

Westerås läroverk är ett bland de äldsta i riket och  
sträcker sina anor djupt ned i den catholska medeltiden.  
Under denna period bestriddes en betydande del af undervis-  
ningen utaf canonici vid domkyrkorne, och sådane canonici  
funnos i Westerås redan på 1200talet. Den förste scholasticus,  
som man till namnet känner, är emedlertid »Skolemesteren»  
Arvidus», som omnämnes i ett K. Gustaf 1:stes bref  
af d. 9 Juli 1536. Efter denna tid utvidgade sig lärover-  
ket beständigt. »Skolemesteren» blef snart ej längre ensam;  
han erhöll biträde af »colleger», och slutligen tillsattes af  
Carl IX på Riksdagen i Norrköping 1604 en theologie-lector  
och en konrektor »Scholemesteren till hiälp» vid de »Schole-  
stufver, som vid Domkyrkione ehr». — Anno 1619 vid Mor-  
messo-tiden tillträdde slutligen biskop Johannes Rudbeck

Westerås stift och dermed börjades en ny æra för läroverket. Hans rastlösa bemödanden för institutionens framgång utverkade det konungabref af den 25 mars 1623, som är känt under namn af »Vesterås Gymnasii fundationsbref», och genom hvilket läroverket fick ungefärligen den utsträckning, det för närvarande eger. I detta erinras, hurusom konungen redan tillförene »serdeles bref deropå gifvet och weelat — att Domkyrkian, den Konungslige Schole *eller* Gymnasium, samt Hospitalet her i Vesterås skole wäll hållas och wedh macht blifva»; hvarefter kyrkotionde-anslag bestämmes såväl för domkyrkan och biskopen, som för fem lectores och »Kyrkioherden i Vesterås», hvilken sistnämnde ock skulle vara förbunden »hålla en läxa i Scholen». Ett annat bref af d. 17 Dec. 1624, hållet i samma naiva, klara och bestämda stil, gör veterligt att konungen funnit för godt »ödeläggja de små scholar, som tillförene uthi städerne kringhom Rijkett hafva varidt uthi bruuk», och i stället inrätta »några förnembliche Scholor eller Konungslige Gymnasier, deruthinnan ungdommen uthi alla Scientiis och Artibus fullkomligen kan instrueradt och öfvadt warda». Erinrande att en sådan Schole blifvit i Vesterås inrättad, anbefalles tillsättningen af en *Lector Politices et Juris Patrii seu Suetici*. Det är den store Gustaf Adolf som talar; denna tanke var hans och den gör honom stor ära, visande, att han var en konung, som icke fruktade att låta sitt folk göra bekantskap både med rättigheter och skyldigheter. Vår tids store lagstiftare för skolverken, som icke tyckas hafva någon idé om, att flertalet af ynglingar icke besöka akademien, och att kunskapen om landets samhällsförhållanden och författning alltså måste anses, som en bland de viktigaste delarne af den elementära undervisningen, kunde hafva gått i skola hos denna tidens lagstiftare, ehuru dessa äro ett par sekler äldre. Några år derefter tillsattes äfven en *Lector Linguæ Hebr.* — Ända till 1628 voro alla läroverkets klasser, nio till antalet, förenade

under en styresman och hela Läroverket kallades då Gymnasium. Vid denna tid blefvo de åtskilda så, att de trenne öfversta, kallade *Ethica*, *Physica*, *Mathematica*, fingo namnet Gymnasium, och de sex lägre, benämnda *Logica*, *Rethorica*, *Prosodica*, *Syntactica*, *Ethymologica* och *Ortografica*, bildade den s. k. Trivialskolan. De båda afdelningarne af läroverket undervisades i tvenne lärohus, nemligen det egentliga skole- och gymnasiihuset, hvarom vi ofvanföre sökt gifva en föreställning, samt det s. k. Collegium eloquentiæ, nordost om kyrkan, afbrunnet 1714 och sedermera ej åter uppbyggdt. Men utom det stora läroverket fanns på biskop Rudbecks tid äfven ett mindre, kalladt »Pedagogium» eller »schola pietatis», som hade sitt eget hus. Det tyckes hafva varit en realskola och i sig hafva inrymt lärjungar af de mest olika åldrar från 5 och till 20 år. Det blef sedermera förenadt med det stora läroverket och blef förmodligen ursprunget till dess apologist-afdelning. Med Juni månad 1649 upphöra namnen på gymnasii-klasserne, hvilka då blefvo fyra och numererades; och i drottning Christinas skolordning fastställdes äfven skolklasserna till fyra, jemte en *Classis Scribarum*. Sedan denna tid har läroverket ej undergått några minnesvärda förändringar, tills på grund af Kongl. Cirkuläret af den 6 Juli 1849 gymnasium, samt lärdoms- och apologistskolan efter en nära tvåhundra-årig skiljsmessa åter förenades, och fri ämnesflyttning efter nya elementarskolans method infördes i de öfre klasserna.

Den nya skolordningen botar nu att rubba en organisation, som redan vunnit stadga och förtroende. Detta är hårdt nog i och för sig sjelf; men kännes ännu hårdare derigenom, att rubbningen måste ske till åttlydnad af en författning, hvars beskaffenhet tydligen visar, att inga hufvuden styrt de händer, som skrifvit den. Här är icke stället att criticera densamma; må det derföre vara nog att uttrycka

den önskan, att en snar revision deraf måtte förebygga läroverkens skada, för att icke säga ruin.

Bibliotheket, som numera inrymmes i samma byggnad, innefattar i närvarande stund omkring 13000 volymer och är således ganska betydligt. Der finnas många värderika, gamla handskrifter. Det har vuxit till detta omfång hufvudsakligen genom gåfvor och testamenten af enskilda samlingar; sådane som den Hülpherska, Murbeckska, Benzelstjernska o. s. v. För närvarande tillvexer det mest genom gåfvor ifrån de magra bibliotekerna i stiftspresternas sterbhus; ty medel till inköp af nyare värderika verk saknas nästan alldeles. Den betydliga samlingen har derföre i det hela mera värde för en »Jonathan Oldbuck», än för en ung lärd, som i dylika allmänna inrättningar söker de medel att fortsätta sina studier, hvilka inskränktheten af hans egna tillgångar hindra honom att förskaffa sig.

Omkostnaderne för det nya läroverks husets byggnad, hvilka uppgå till omkring 150,000 R:dr R:mt, hafva utan tillskott af staten blifvit bestridda utur tvenne kassor, hvilka bildats af inkomster, som under åtskilliga titlar ingå från stiftets pastorater.

I. I. B.



### Fyllnadsgods.

Man torde komma ihåg, att världen skulle förgås d. 13 Juni 1857. Ett par månader förut sade en barberare i högsta ångest till en af sina kunder: „Jaha, det försäkras på det trovärdigaste, att saken har sin rättighet: först dö alla kreatur d. 10 Juni; d. 12 dö alla människor.“ — Den nyss intvålade kunden inföll: „Det var .grigt rasande; hvem skall jag då få, som rakar mig den elfte?“

Lycklig är lyckan, som är blind; hon skulle förtvifla, om hon plötsligen finge ögonen öppna för sina gänstlingar.

Öfva dig med att också mundtligen afslå det, som du icke kan eller bör lofva; hvilken narr som helst kan gifva ett skriftligt afslag.

## Till gubben Carl

vid de första byxornas invigning.

*Impromptu af Gudmund Silfverstolpe.*

Kära barn, hvad tager du dig för?  
Hvartill denna oerhörda lyxen?  
Kan du redan göra full honnör  
i och åt den primitiva byxen?

Nå välkommen, ämne till en man!  
tag blott icke vatten på din hjessa,  
Du får svara dyrt och högt, minsann  
för hvar handling du begår i dessa.

Vet i dessa plagg besticker sig  
allt ditt himlaburna menskovärde,  
och den dag, som de beröfvas dig,  
dra ock tro och heder sina färde.

Och i dessa du en kung skall bli  
öfver Nederlandens regioner;  
må du aldrig skämmas för och i  
dina konungsliga permissioner!

Framgå stolt i dem på livvets stig,  
glad och lugn i farorna och nöden;  
ingen tage byxorna från dig,  
ej en gång din maka — endast döden

Om vår lefnads längd och slut  
må de lärda herrar gerna tvista:  
Mannens lif kan endast räknas ut  
från hans första byxor till hans sista.

Då du far en gång all verdens väg  
och då döden står med lian färdig,  
lös på hängslorna och le och säg:  
»jag har lefvat mina byxor värdig».

## Upsala Trädgårdar och Anläggningar \*).

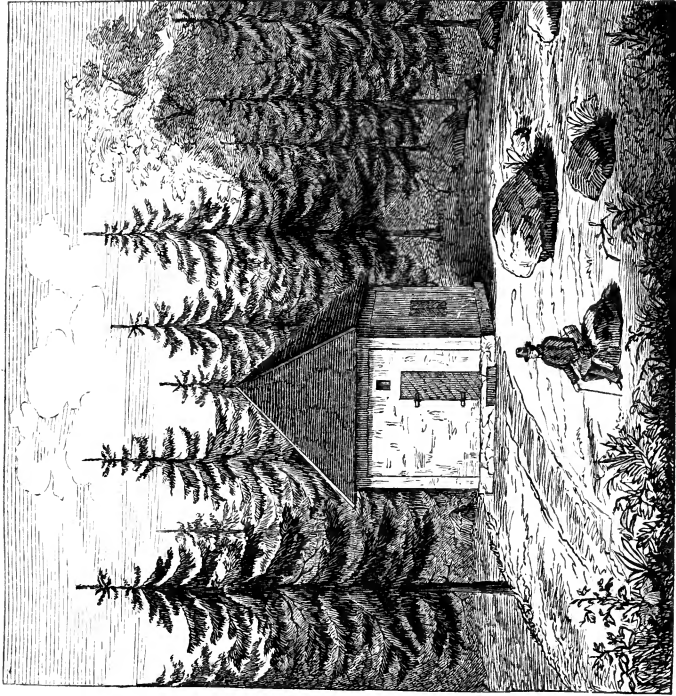
### 1) De gamla Linneanska trädgårdarne.

I allmänhet tror man, att Upsala Akademis Botaniska trädgård anlades af Linné, eller att densamma åtminstone stått under hans vård. Detta är likväl icke förhållandet, ty den nuvarande botaniska trädgården inrättades flera år efter hans död, under Thunbergs tid.

Den trädgård, i hvilken Linné tillbragte största delen af sitt för vetenskapen verksamma och gagnande lif, anlades år 1657 af O. Rudbeck den äldre vid stadens nordöstra sida uti ett något sankt och kallt läge. Den var akademiens första botaniska trädgård och efter den tidens fordran rik på växtarter. Men efter den stora eldsvåda, som hem-sökte Upsala år 1701, låg denna trädgård öde till dess 1741 Linné tog densamma under sin vård. Han omhögade trädgårdslanden med häckar af gran och siberiska ärtträd, till skydd mot de kalla vindarne, byggde ett växthus af cirka 100 alnars längd, (midt uti växthuset inrättades hans auditorium), förskaffade sedan växtarter ifrån alla verdens delar och var i de första åren mycket belåten med sin trädgård.

---

\*) Denna uppsats af den allt för tidigt bortgångne *Daniel Müller*, bär, likasom åtskilliga andra uppsatser af hans hand i »Svea», ett ädelt vittnesbörd om den varma kärlek, hvarmed han omfattade sin sköna konst, likasom om hans mindre vanliga skriftställaretalang. — Den som önskar göra närmare bekantskap med den hädangångnes lif och verksamhet, hänvisa vi till hans nekrolog på ett annat ställe i denna kalender.



Linnés Museum vid Hammarby.





Men det sankta och kalla läget gjorde, att han sjelf åtminstone till en del, öfvergaf trädgården och anlade på sin egen dom, Hammarby, belägen  $1\frac{1}{4}$  mil söder om staden, en särskild botanisk trädgård, hvars växter han under sommarferierna begagnade vid sina privata föreläsningar.

För det sankta och kalla lägets skull öfvergaf Upsala Akademi detta i hög grad klassiska ställe. Nu är den förr så berömda trädgården gräsbeväxt. De granhäckar, hvilka omgäfvat kvarteren, hade ett förväxt och fult utseende och borttogos för ett par år sedan, då nya sattes i de gamlas ställe. Endast några stora träd återstå, om hvilka det säges, att Linné planterat dem. De gamla växthusen stå äfvenledes ännu, men äro ombyggda och begagnas till boningsrum; Linnés f. d. auditorium är nations-sal för de studerande af Östgöta nation. Det hus, i hvilket Linné lefde och dog, är ännu uti godt stånd och bebos af Akademiens Director Musices.

För det historiska intresses skull, som fäster sig vid denna trädgård, besökes densamma ännu rätt ofta af resande. Här kunde och borde vi ådagalägga, att vi hedra Linnés minne.

Äfven Linnés förut nämnda trädgård vid Hammarby är af stort intresse för botanikens historia. Dess växter begagnade han, som förut sades, vid föreläsningarna sommartiden, och i dessa föreläsningar deltog många utlänningar, hvilka sedermera återvände till sina hemland och hemförde samt utbredde Linnés »älskeliga vetenskap.»

Denna Linnés trädgård ligger sedan hans död alldeles obegagnad. De gamla träden hafva blifvit stora, och en mängd unga hafva under tiden växt upp, så att hela stället blifvit som en mindre skogslund. Uti den täta skuggan af dessa träd lefva ännu, såsom förvildade, flere afkomlingar af de växter, som Linné här odlade; företrädesvis är det *Campanula latifolia*, *Aquilegia vulgaris*, *Epimedium alpinum*, *Lilium bulbiferum*, *Lilium Martagon*, *Sempervivum Soboli-*

ferum o. fl. a., som ännu frodas här. Äfven en snigelart, *Helix pomacea*, hvars stamfäder Linné ditförde, har fortplantat sig tills dato. Af träd fortleva ännu flera, som Linné sjelf planterat, bland andra ett stort kastanieträd, i hvars skugga han ofta suttit och förnöjd rökt sin pipa. Men trädet är nedtryckt af ålder och torde icke länge mer vittna om sin fordne vårdare.

Ifrån den nu beskrifna qvarlevnan af en botanisk trädgård leder en smal gångstig uppför en granbeväxt stenbacke till Linnés museum, — en liten, anspråkslös byggnad, bestående endast af fyra väggar och tak. Tre sidor ha hvarje sitt fönster; på den fjerde sidan befinner sig dörren och öfver densamma Linnés vapen i bränd lera. Denna lilla byggnad inneslöt fordom Linnés berömda samlingar, hvilka, som man vet, efter hans död såldes till England, så att våra Botanister, när de vilja studera hans samlingar, måste resa dit. I hans museum finnas likväl ännu åtskilliga minnesmärken af den store mannen; bland annat hans reseapothek; hans positiv, på hvilket han ofta sig och andra till nöjes lär ha spelat; hans läsestol, äfvenledes till utseendet synnerligen anspråkslös, men ifrån hvilken han förkunnat sina läror.

Ännu som 64 års gubbe läste Linné här 8 timmar om dagen. Han satt då vid dörren och åhörarne utanför, ty innanför hade de icke utrymme. Äfven uti f. d. Botaniska Trädgården finnes ännu en rund, med träd omgifven plats, som ofta tjenat till auditorium.

Af icke mindre intresse än trädgården och museet är Linnés boningshus. Två rum finnas ännu här bibehållna nästan i samma skick, hvaruti han lemnade dem. Väggarne äro helt och hållet beklädda med växtplancher, med en latinsk beskrifning under hvarje. Porträtter af Linné och hans familj hänga ännu på väggarna; på bordet ligga hans doktorshatt, klädd med grönt siden, ett spanskt rör med knapp

och tofsar och en bit papper med Linnés handskrift. Soffa, säng, stolar, — allt är mycket anspråkslöst och icke efter nutidens smak.

Herr Jägmästaren Ridderbjelke, Hammarbys nuvarande egare, hafva vi att tacka derföre, att allt blifvit bibehållet i ofvan framställda skick, och han tillåter också beredvilligt hvem som helst att taga alla här ännu befintliga minnesmärken i ögonsigte. Många, både Svenskar och utlänningar, resa derföre hitut och fira härstädes Linnés minne. För ett par år sedan besöktes detta ställe af den som växtphysiolog berömda professor Unger ifrån Wien. Han förklarade sedan, att besöket på Hammarby har varit en högtid för honom och hörde till de skönaste minnena af hans resa. Kort efter sin återkomst till Wien utgaf han en beskrifning öfver Hammarby med en planch, föreställande Linnés museum.

Det är att frukta, att Hammarby med tiden skall förlora mycket af sitt intresse, om nämligen egendomen faller i annan mans hand, hvilken icke såsom herr Ridderbjelke hedrar Linnés minne. Då skola yxa och spade snart nog utplåna de sista lemningarne af Linnés trädgård; de få relikter, som återstå i rummen, säljas då kanske till engelsmän, och rummen användas till ekonomiska ändamål.

Detta en kort skildring af närvarande tillståndet hos de bägge klassiska ställen, ifrån hvilka Linnés verksamhet gått ut öfver hela den civiliserade världen, — den verksamhet, hvarigenom han förvärfvat sitt fädernesland sann och varaktig ära.

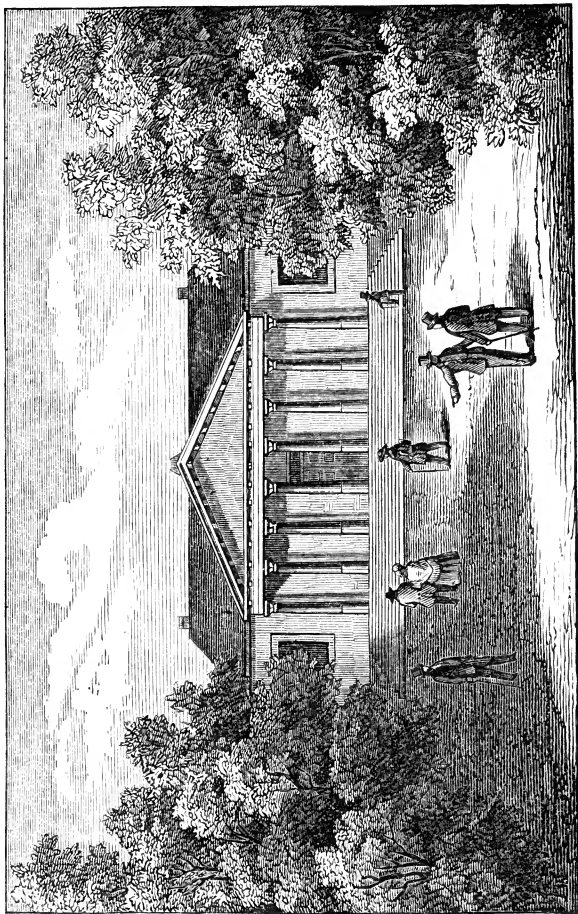
## 2) Upsala Akademis nuvarande Botaniska Trädgård.

Denna är belägen strax utom stadens södra sida, mot vestra sluttningen af en sandås eller vid slottsbergets fot. Den består af:

1) *Den yttre trädgården.* Denna är cirka 9 tunnland stor och omgifves med en stenmur. Äfven denna trädgård anlades af O. Rudbeck den Äldre på 1660-talet och var ursprungligen bestämd till lustpark, hörande till Kongl. slottet, hvarföre den här ännu allmänneligen kallas »*Kungsträdgården.*» Den tiden herrskade i trädgårdar uteslutande den franska stilen, och anlades äfven denna efter densamma med storartade alléer, höga häckar, med buxbom infattade rabatter o. s. v. Konung Gustaf III skänkte till Akademien trädgården jemte den stora, af honom för vetenskapen uppförda orangeri-byggnaden med det vilkor, att trädgården skulle bibehållas i den gamla franska stilen, hvilket också naturligtvis skett. Egna för vår tid äro de stora, 200-åriga, pyramidformigt klippta granträd, som ännu finnas här. Dessa finnas också omnämnda i nästan alla engelska reseberättelser, och många Engelmän, som besöka Upsala, vilja i Botaniska Trädgården icke se något annat än Linnés staty och dessa granar, emedan icke något annat om denna trädgård är omnämndt i deras resebok. De gå då till granarna, och tillfredsstälde anteckna de i boken, att de sett dem.

Ifrån gamla Botaniska Trädgården flyttades till den nya allt, som var transportabelt. De flesta stora träd, som här odlas i baljor och öfvervintras i stora orangeribyggnaden, såsom Lager-, Myrt-, Kirs-lager, Justitier o. a., härstamma från den första Botaniska Trädgården. De äro gamla och stora, och de sistnämnda (Justitierna) äro bestämdt de största exemplar, som af denna art finnas i Europa, och alla resande botanister förvåna sig öfver dem. Ännu blomstra de, årligen; men deras tid torde snart vara till ända.

Trädgårdens indelning kan här föga intressera, och skall jag endast nämna, att inom 6 med granhäckar omgifna kvarter odlas ett stort antal fleråriga örtstånd; ett kvarter upptager gräsarter och ett de för trädgården nyaste örtstånden, hvilka, sedan de här blommat och blifvit behörigen under-



Upsala Botaniska Trädgård.



sökta, flyttas till de andra fleråriga växterna och rangeras efter system. Ett kvarter upptages af ett-åriga växtslag. På två stenkullar odlas lappländska växter; äfven finnes här en samling af åtskilliga träd- och buskslag. På rabatterna, som efter gamla tidens sätt äro infattade med buxbom, odlas företrädesvis prydnadsväxter. Likväl spela dessa här en mycket underordnad roll.

2) Vester om »*Kungsträdgården*» ligger den så kallade »Nya Trädgården»,  $6\frac{1}{2}$  tunnland stor. Den användes endast för botaniska ändamål. Här odlas företrädesvis ett-åriga växter på 5 kvarter; ett kvarter upptager tvååriga och ett liljeartade växter; äfven finnes här en större samling träd och buskar, hvaraf trädgården äger cirka 500 arter, som alla, utan täckning, uthärda klimatet, och utplanteras årligen ännu flere arter, för att utröna, hvilka träd- och buskslag som bäst passa för vårt klimat.

Den nya trädgården upptager äfven drifbänkarna, i hvilka några tusende frösorser årligen utsås, flera timrade kaster för exotiska växter, fem mindre glashus, ett mindre förökningshus, hvilket under sommaren upptager exotiska ormbunkar.

Särskildt böra vi nämna den stora Orangeribyggnaden eller Museum, som åt vestra sidan med sin front stöter intill »Kungsträdgården». Byggnaden är 23 alnar hög och har tvänne flyglar, af hvilka den norra bebos af professorn, örtagårdsmästaren och trädgårdens arbetspersonal. Äfven befinna sig här ett auditorium och de botaniska samlingarne. Södra flygeln bildar en  $95\frac{1}{2}$  alnar lång, 13 alnar bred och  $10\frac{1}{2}$  alnar hög växtlokal, uti hvilken de stora Lager-, Cypress-, Justitia- och andra stora träd i baljor om vintern bilda en allée af 80 alnars längd, och framför dessa, åt fönstren till, placeras på hyllor flera tusende syd-amerikanska, capska, nyholländska och andra växter. Åt vestra ändan befinner sig en  $15\frac{1}{2}$  alnar lång, 13 alnar hög afdelning

för växter, som kräfva högre temperatur. Framför byggnaden, efter hela dess längd, befinner sig en fyrkantig plats, omgifven af höga häckar; der tillbringa stora orangeriets och glashusens växter den för dem alltför korta nordiska sommaren. De äro här sammanställda i grupper och så mycket ske kan, hvarje af de stora familjerna för sig. Vintern är, thyvärr, så mycket längre, och lida växterna under densamma mycket uti de icke ändamålsenligt konstruerade växtlokalerna.

Orangeribyggnadens façad presenterar sig vackert åt Kungsträdgården med sina åtta doriska, refflade pelare, som hvila på en bred gråstenstrappa och uppbära ett frontespice. Genom tvänne stora kopparbeslagna dörrar inträder man i ett af de vackraste auditorier. Midt emot dörren, uti en halfrund nisch, ser man Linnés staty i half kolossal storlek af hvit marmor; ett mästerstycke af Byström, förfärdigadt i Rom. Den store naturforskaren föreställes här sittande på en sten, skådande i en uppslagen bok. Den upplyfta högra handen och ansigtets uttryck uttala glad förvåning. Genom en i taket anbragt glaskupol faller ljus öfver statyen.

Det länder den studerande ungdomen till heder, att hon har bekostat statyn och skänkt densamma till Akademien. Statyn uppställdes år 1829.

Trädgården har under de sista åren undergått betydliga förändringar. Artantalet af växter har stigit från cirka 4,000 till 14,000, hufvudsakligen genom frötbyte med Europas betydligaste Botaniska Trädgårdar. Det var då erforderligt att få mera jord till odling; fyra kvarter, som förr varit skog, upptogos, och det förr brukliga sättet, att låta jordstycket för de ettåriga växterna hvartannat år ligga i tråde, fick upphöra. De fleråriga växterna, som stodo spridda öfver hela botaniska trädgården, bestämdes och sammanställ-på kvarteren efter Prof. Fries naturliga system m. m., och



fordrades till allt detta denna utmärkta vetenskapsmans kunskap, flit och ihärdighet.

Botaniska Trädgården, ehuru väl ämnad till vetenskapliga ändamål, tjenar äfven såsom lokal vid åtskilliga högtidligheter, som hafva sammanhang med akademien. Så hålles här uti den stora växtlokalen den middag, som är förenad med magisterpromotionen, jemte flera andra tillfällighetsfester. Ännu i ungt minne äro de glada timmarne vid sista studentmötet på den stora, 36 alnar breda sandplanen framför byggnadens façad; fyratio bord voro här dukade, lagerträd utbredde sina kronor öfver desamma. Talarestolen höjde sig ur exotiska växter och blommor, en halfrund af fanor var uppställd framför byggnaden, pelarne voro beklädda med norska, danska och svenska sköldar, och på hvarje sköld lästes ett stort namn. Porten till Museum eller Linnés Tempel stod öppen, den gamle siaren satt der uti en löfsal af växter och blommor, och en yfvigt grönskande och blommande *Linnea borealis* stod vid hans fötter. De eldiga tal, som höllos, de vänskapsband, som knötos mellan ynglingarne från de tre nordiska rikena, hafva icke endast försonat hvad en lång forntid brutit, utan skola äfven i framtiden bära rik välsignelse för brödrafolken.

Kungsträdgården begagnas äfven som promenad af Upsalaboerna, isynnerhet om söndagarna; likväl förr mera ännu, ty då hade man ännu icke de storartade parkanläggningar och alléer omkring staden, som numera här förefinnas och ännu ärligen utvidgas.

### 3) De offentliga promenaderna omkring Upsala.

Dessa påbörjades under 1830-talet, isynnerhet föranledda och bedrifna af Upsala Läns för allt godt nitiske höfding, Herr Baron R. von Kræmer. De fortsättas och underhållas af en så kallad »Planterings-kommité, hvars ordförande

Herr Baron von Kræmer är. Kommitéén har årligen från staden 500 R:dr B:ko till sin disposition.

Till en början pröfvades planterings-kommitééns tålmod mångfaldigt af Upplänningarnes obenägenhet för, ja, hat till träd; man skulle icke tro det, men ändock är det sannt, att de nysatta träden flera gånger afbrötos eller sargades, så att nya planteringar ideligen måste företagas, tilldess planterings-kommitééns tålmod och ihärdighet segrade öfver våldsverkarnes tredsighet och de lemnade träden i ro.

Utom alléerna, som sträcka sig utanför staden åt nästan alla riktningar och äfven gå längs efter stadens vestra sida, finnes en stor parkanläggning med namnet »Carolinaparken», i hvilken Carl Johans kolossala byst på en hög, smal piedestal är uppställd mellan biblioteket och den nya kemiska byggnaden, hvilka båda byggnader innesluta parken på vestra och östra, likasom kyrkogården och Botaniska Trädgården på södra och norra sidorna. Parken är anlagd i engelsk stil. En mindre parkanläggning befinner sig vid ån, der ångfartygen lägga till, och skall densamma utvidgas; en annan är under arbete vid motsatta eller stadens norra sida, äfvenledes vid ån, och hörer till en blifvande badinrättning. Ännu en annan mindre parkanläggning skall företagas vid stadens östra sida, omkring theaterhuset. Nedanföre slottet fanns en stor grop, som nu är igenfylld; äfven derstädes gjordes för ett par år sedan en liten anläggning, som står i förening med en skuggig lund. Nästan hela stora slottsberget, som består endast af skarpt grus, är planteradt med unga träd, företrädesvis af lönn, och trifvas de här ganska väl till mångens förvåning. Den förr så nakna slottsvallen blir med tiden klädd i en skogsduge.

De vackra bokträd, som finnas i Akademiens botaniska trädgård, hafva gifvit anledning att i år utplantera 1,500 unga bokträd i Upsala parkanläggningar. Hittills bestå alla planteringar företrädesvis af Lönn, Alm, Ask, Björk, Asp,

Lind, Lärkträd, Rönn och Al; man behöfver icke heller många trädslag för att göra skuggigt och vackert. Försök med ömtåliga arter höra ej hit och äro föga tacksamma. Redan den annars-mycket omtyckta pyramidpoppeln tyckes här ha sin gräns; här finnas väl ännu åtskilliga vackra exemplar, men endast i skyddade lägen; under kalla år dö dessa träd af vinterkölden.

Jag nämnde bland anläggningar och planteringar icke det allmänt kända »*Odinslund*», bestående af 4 trädrader eller 3 alléer. Denna var under flera år den enda plantering Upsala egde, och var den då ännu af högre värde för staden än numera.

Här har konung Carl Johan låtit, »i Svenska folkets namn», uppresa en obelisk till Gustaf Adolf den Stores minne; här församla sig ännu studenterna vid högtidliga tillfällen, t. ex. Gustaf Adolfs dödsdag; och Odinslund hörer ännu till stadens mest omtyckta promenadplatser.

En Professor och Domprost, Låstbom, har planterat dessa träd, och kallades anläggningen på spe »Låstboms opera omnia» (samtliga arbeten); men dylika opera äro icke att förakta och kunna uppväga mången lunta, som af ingen läses.

Resande, som besökt Upsala, hafva yttrat, att de icke funnit någon stad, som i förhållande till folkmängden eger så storartade planteringar. Men dessa behöfvas här också och borde ännu ytterligare utgrenas till landsbygden; åtminstone borde sådana sterila platser, som icke duga till någon ting annat, planteras med träd. Detta skulle, utom den stora nytta det kunde medföra genom virke, vedbrand o. d., äfven betydligt bidraga till klimatets förbättring.

#### 4) Upsala Läns Trädskolor.

För att äfven, som här ofvan yttrades, utgrena trädplanteringen till landsbygden, och för att sprida trädgårds-

odlingens nytta och trefnad äfven omkring den fattiga landtmannens stuga, påbörjades här år 1855 en Trädskola, uti hvilken företrädesvis fruktträd, bärbuskar och andra nyttiga växter uppdragas. Till denna trädskola har man anslagit fyra tunnland jord, belägna söder om Botaniska Trädgården. Hans Maj:t Konungen har förlidit år nådigast anvisat 3,000 R:dr B:ko för att bestrida arbetskostnader och inköp af träd, buskar och vildstammar under de första åren, tilldess trädskolan kan underhållas genom försäljning ur densamma; hvad då återstår af dess alster, skall gratis fördelas till folkskolelärare och obemedlade på landet. Önskligt vore likväl, om åtminstone de första tio årens statsanslag kunde fås till trädskolans underhåll, på det så snart som möjligt det vackra ändamål måtte kunna uppnås, som åsyftades med dess anläggande. Hvad som bestämdt kommer att verka fördelaktigt härtill är, att, enligt Konungens nådiga proposition, uti denna trädskola de här befintliga folkskolelärare-eleverna skola undervisas i frukt- och parkträds, bärbuskars och andra nyttiga växters uppdragning och vård, fruktträdsförädling, behandling af häckar o. s. v., för att sedermera häruti kunna undervisa ungdomen. Det är att hoppas, att de upplystare bland dem snart icke mer skola finna sig besvärade af att handtera äfven spade och kratta, att de skola lära sig begripa och värdera arbetets ära, i synnerhet om arbetet länders, såsom i närvarande fall, till allmänhetens väl.

Inalles äro planterade i trädskolan 56 st. ädla fruktträd och nära 300 bärbuskar som moderstammar samt 24,000 vildstammar till förädling (en del deraf är redan förädlad under loppet af året), förutom en mängd andra nyttiga träd, buskar och växtslag, och kan detta berättiga till framtida hopp. Trädskolan står under öfverinseende af Upsala Läns nitiska Hushållningssällskap.

Upsala 1856.

DANIEL MÜLLER.

## Den tysta kraften.

*Poem af F. Hedberg.*

En klippa reste, stolt och hög,  
 Mot himmelen sin topp.  
 Ifrån dess branter örnen flög  
 Med mod mot solen opp.  
 Och stolt hon stod i dagens sken  
 Och tyckte sig i prakt allen;  
 Fann intet uppå jordens rund  
 Så fast som hennes egen grund.

Med högmod sade hon till sig:  
 »Fritt himlens åskor må  
 Omkring min hjessa samla sig  
 För att mig nederslå;  
 Fritt rase stormens vilda hot,  
 Mitt nakna bröst tar den emot,  
 Och utan verkan studsar den  
 Vingbruten från min barm igen!

»Så skall jag stå mång tusen år  
 Och lyfta hjessans topp  
 I sommar, vinter, höst och vår  
 Mot himlahvalfvet opp,  
 Och slägten skåda, ömkansfull —  
 Nedsjunka uti glömskans mull,  
 Och trona uppå griften se'n,  
 En jätteformad bautasten.»

— En liten blygsam källa flöt  
 Vid klippans fasta fot  
 Så stilla utur jordens sköt  
 Och hörde hennes bot.  
 Men intet tal den källan höll,  
 Dess droppe bara föll — och föll —  
 Ihärdig, tyst, af ingen hörd,  
 Hon sådde frö till väldig skörd.

Ej någon brådska hade hon,  
 Och hvar minut blott såg,  
 Hur droppen föll med sakta ton  
 Och med ihärdig håg.

Men hur den föll och hur den klang,  
 Ett stycke efter annat sprang  
 Ur klippans fasta höfter ner,  
 Och då — hon yfdes icke mer!

Snart darrande uppå sin grund  
 Den fasta klippan stod,  
 Och droppen föll från stund till stund  
 Med samma tålmod. —  
 En morgon, när af solens glöd  
 Sken klippans hjessa purpurröd,  
 En rysning skakades hon af  
 Och sjönk med dån i djupets graf.

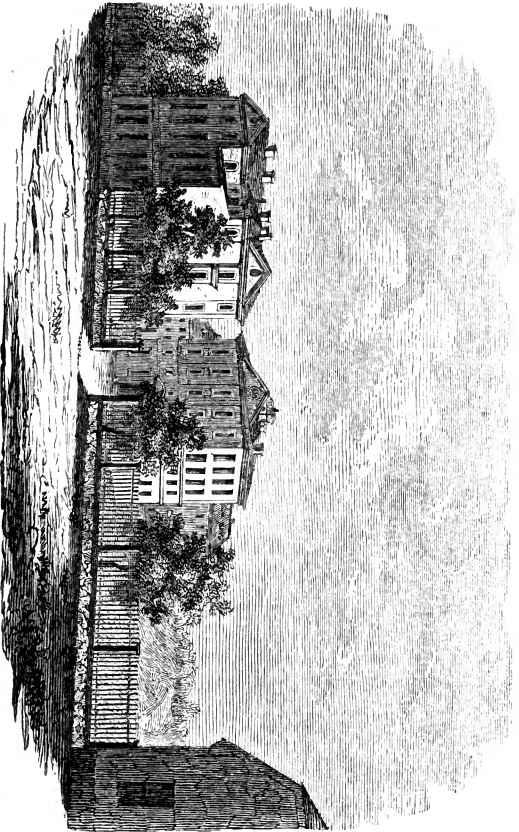
Och klippans minne sjöngs i skog  
 Af trast och näktergal;  
 Men droppen, som möt ljuset log,  
 Sig tyst i mullen stal,  
 Och obesjungen vattnade  
 Hon späda blomsterrötterne,  
 Och hvar ett hinder henne slog  
 För samma tålmod det dog! —

. . . .

O tysta kraft, som utan skryt  
 Och buller målet når,  
 En väg för ljuset mäktigt bryt!  
 Ty om än tusen år  
 Den stolta klippan trotsar dig,  
 Suart böjer likväl hjessan sig  
 Och faller för din makt till slut,  
 Fast ohörd du ditt verk fört ut!

Och hvad är världens hela makt,  
 Hvad är eröfrarns namn,  
 Som segrande, från trakt till trakt,  
 Bärs uti ryktets famn —  
 Hvad är nationers kämpasång.  
 Höjd under buller, bråk och bång,  
 Mot tålmodets *tysta* strid  
 Hos liten vattendroppa blid?





Fredrikshofs-Kasernen i Stockholm.



## Stockholms Byggnader \*).

### XXV. Fredrikshof.

Ehuru ingalunda gammalt, har Fredrikshof ändock undergått talrika omvexlingar och torde i detta hänseende vara en bland hufvudstadens märkligare byggnader. Ömsom offentlig förlustelseort, statsfängelse, tyghus, spannmålmagasin, konungaboning, säte för en enkedrottning, är det nu upplåtet till bostad åt »fäderneslandets försvarare» eller, med andra ord, förvandlad till kasern för en del af gardet, och i samma salar, der Lovisa Ulrika samlade omkring sig en krets af snillen, och der Sophia Albertina höll hof, höras nu mer sannolikt inga fina, men kanske så mycket mer »mustiga» qvickheter, och hafva gratierna blifvit efterträdda af krigsgudens mustaschprydda söner, hvilka mythen dock gör till de förras halfbröder på fädernet, så att svalget i det hela icke bör kunna anses så ofantligt. Sämre bestämelse än att bebos af soldater har ett palats fått, och vi hafva mer än en gång sett, att en kasern återigen blifvit förvandlad till fursteboning. Hvem vet, om icke samma ära väntar Fredrikshof ännu en gång?

Den tomt, på hvilken Fredrikshof är beläget, tillhörde fordom Stockholms Slotts Lådugård och donerades 1652 till den »ärliga och konstrika byggmästaren» Jean de la Vallée, som året derpå erhöll tillstånd att på denna tomt bygga vårdshus »och anställa allehanda lustspel och tidsfördrif till loflig recreation; icke allenast sådant, som här förut brukats, såsom bollhus, klot- och trycktaffel-spel, utan ock det han på främmande orter hade sett eller sjelf kunde inventera, samt upprätta bageri, gårkok, bryggeri, vinbränning och destillering» m. m. Stället kallades *Lustdal*; men det tyckes, som skulle förlustelserna icke hafva velat komma riktigt i gång derstädes. Egendomen gick öfver i andra

\*) Forts. fr. föreg. årgång af Svea.

händer, tillhörde en tid fältmarskalken greve Otto Wilhelm Königsmark samt kallades *Königsmarkshof*, men reducerades slutligen till kronan och lades åter under Ladugården.

Till denna hörde egendomen till 1723, då konung Fredrik I blef egare af densamma. Han lät här bygga ett stenhus, anlade vackra trädgårdar, kallade stället *Fredrikshof* och skänkte det sedermera åt presidenten Broman. Efter dennes död 1757 köptes Fredrikshof af riksrådet, friherre C. O. Hamilton, som der anlade ett stort orangeri. Det vill synas som skulle banken sedan hafva innehaft egendomen, — sannolikt som underpant för ett oguldet lån, — ty Gustaf III köpte densamma på banko-auktion för 120,000 daler s:mt, men afstod den mot 100,000 daler 1772, då den inköptes till vinterpalats åt enkedrottning Lovisa Ulrika. Man hade nämligen öfverenskommit, att nämnda enkedrottning skulle, i stället för Gripsholms Slott och Ladugård, till enkesäte erhålla Svartsjö Slott och Kungsgård med det villkor, att den summa, som ansågs behöflig till reparation af Gripsholm, — den utgjorde 300,000 d. s:mt — skulle användas till inköp och inredning af Fredrikshof såsom vinterpalats, i stället för de rum, drottningen innehaft på slottet. Nu byggdes Fredrikshofs s. k. slott under uppsigt af Adelcrantz, men blef aldrig färdigt till mer än två tredjedelar, emedan hela vestra delen med dess flygel aldrig blifvit ens påbörjad. Sådant det nu förefinnes, blef det färdigt 1776 och hade, inköpssumman oberäknad, kostat 4 tunnor guld.

Under Lovisa Ulrikas lifstid tjenade Fredrikshof tvenne gånger till statsfängelse. Här förvarades nämligen under 1780 års riksdag Axel v. Fersen, de Geer, Horn, Friezsky m. fl. och några år efteråt Anjalaförbundets medlemmar; åtminstone hade den division af Krigskollegium, som ransakade och dömde i detta mål, sitt säte på Fredrikshof.

Efter Lovisa Ulrikas död 1782 beboddes Fredrikshof en tid af Sophia Albertina; men sedan blef nedre våningen

i de kongl. rummen förvandlad, dels till tyghus, dels till spannmålsmagasin. — År 1793 flyttades arsenalen till Fredrikshof, men blef 1802 förd derifrån till det nu nedrifna orangerihuset vid Carl XIII:s Torg, och slottet uppläts der-  
 efter till kasern för Svea Lifgarde, som ännu innehar detsamma.

*Svea Lifgardes-regimente*, hvilket egentligen kan räkna sin första organisation från Carl XI, erhöi för sin tapperhet under 1788—1790 årens krig af Gustaf II denna benämning och utgör Svenska arméens första regimente. Dess nummerstyrka uppgår till 820 man, befälet oberäknadt, och det har sedan 1802 varit kaserneradt på Fredrikshof, der nu för regementets behof följande byggnader finnas: 1) den s. k. *officersflygeln*, 2) *stora kasernhuset*, som inrymmer 8 kompanier, 3) *musik-kasernen*, uppförd af trä och icke tillhörande Kronan, utan förhyrd af regimentet, 4) *rustkammerhuset*, 5) *skolhuset*, 6) *vakt-huset* och 7) *exercishuset*, utom tillhörande vedbodas och uthus. Derjemte har regimentet på sin bekostnad anlagt en vacker park till höger om gatan och vägen, som leder fram till Djurgårdsbron.

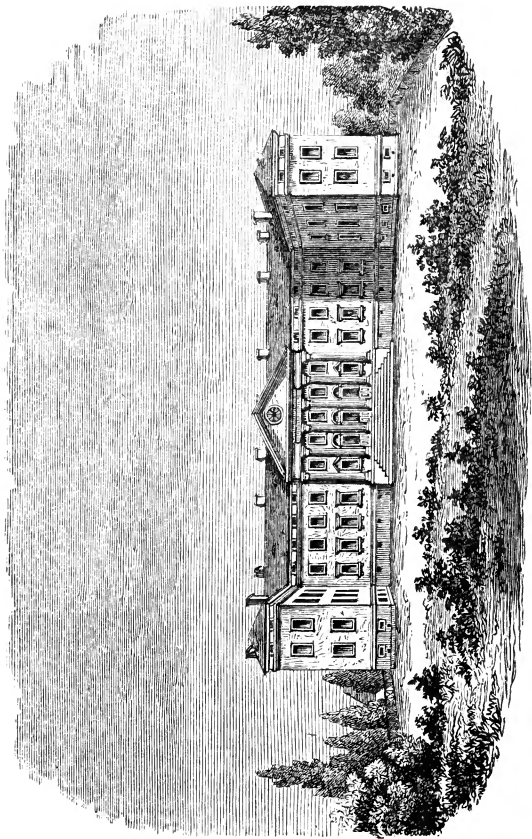
På Fredrikshofs grund ligger derjemte *Lifgardets till Häst Kasern*, hvars tomt fordom tillhört Kungsladugården, sedermera utgjort den s. k. Gref Magni Trädgård och Torstensonska egendomen, men slutligen lades under Fredrikshof. Det här uppförda kasernhuset med sina stall byggdes till största delen under konung Gustaf IV Adolfs regering, ehuru kasernens frontispice i sednare tider blifvit försedd med Carl XIV Johans namnchiffer. Regimentet (fordom kalladt Lätta Dragonerna, Lifhusarerna, Lifdragonerna) hade från 1793 sin kasern på Kungsholmen, der Garnisonssjukhuset nu står, men är sedan 1811 inrymdt i den nuvarande kasernen, hvilken anses som den sundaste och bäst inredda af Stockholms kasernbyggnader. Regimentets styrka är 400 man.

Fredrikshof är f. n. värderadt till 62,666 R:dr 32 sk. beo.

## XXVI. Allmänna Garnisons-Sjukhuset.

Detta ståtliga palats, beläget på Kungsholmen, på en höjd nära till Mälaren, samt uppfördt i ren och enkel stil, torde i afseende på läge, utrymme, inredning och äfven i åtskilliga andra punkter intaga främsta rummet bland liknande inrättningar inom riket. Byggnaden har en längd af 240 fot och omgifves med en pryddlig, trädplanterad gårdsplan, passande till promenadplats åt konvalescenter. Å denna plan ligga 5 äldre byggnader, som tillhöra sjukhuset och innehålla matinrättning, tvättanstalt, boställsrum, magasiner, konvalescentrum o. s. v. Sjelfva hufvudbyggnadens främre façad prydes med ett midtparti af 6 kolonner, hvilka upp-bära ett högt bjelkverk och derpå ett lågt röste med inskriften: *Uppfördt under Carl XIV Johans Regeringstid.* Å husets baksida finnes en trappbyggnad och vid hvardera af byggnadens gaflar korta flyglar, som sammanhänga med hufvudbyggnaden och derifrån springa ut i norr och söder. Byggnaden innehåller i källarvåningen 24 rum och 7 källrar, i första våningen 12 rum, i den andra, utom den s. k. kyrkosalen, 10 rum, och i den tredje eller halvåningen, 12 rum. Antalet af sjukrum utgör inalles 34, och i dessa kunna ända till 600 patienter vårdas, ehuru 430 är det antal, som inrym-mes efter mer vidsträckt placering. Om man inberäknar de sjukrum, som befinnas i de till inrättningen hörande bygg-naderna (en af dessa är belägen i Carthago-backe), så kunna ända till 740 sjuka der inrymmas. — Från gatan af-skiljes byggnadens gård genom ett på gråstensfot uppfördt vackert jernstaket, som fullbordades 1837.

Allmänna inseendet och kontrollen öfver garnisonssjuk-huset tillhör öfverkommendanten i Stockholm, hvilken likväl icke omedelbart deltagar i sjukhusets styrelse. Denna be-sörjes deremot af en *Direktion*, bestående af Öfverfält-läka-ren för Stockholms garnison, en civil- och 4 militär-leda-möter, af hvilka en turvis tjenstgör som *jourhavvande ma-*



Garnisons-Sjukhuset i Stockholm.



*jur*, deri biträdd af en subaltern-officer af samma regemente, som han sjelf tillhör. *Medicinalstaten* utgöres af *öfverfältläkaren*, 2 *sjukhusläkare* och 8 *underläkare* samt en *apothekare*; den förstnämnde är chef för sjukhusets administration. Öfriga tjenstemän äro en *sjukhus-kommissarie* och kassör, biträdd af en *sjukhuskrifvare*, en *sekreterare* och en *kamrerare*, hvilka befattningar dock komma att indragas. Polisen inom sjukhuset besörjes af en i egenskap af *gevaldiger* kommenderad underofficer, och en annan militär af samma grad bestrider under benämningen *jourhafvande underofficer* sjukhuskommissarien med kontrollering af proviant-utdelning o. s. v. Öfverfältläkaren och kommissarien hafva boställsvåningar inom huset, de öfriga tjenstemännen blott inqvartering. Sjukhusets förvaltningskostnader uppgå till vid pass 36,650 rdr årligen, och antalet af vid inrättningen vårdade patienter har på de sednare åren omväxlat mellan 1600—2000. Till kostnadsfri sjukvård äro endast gemenskap och korporaler af hufvudstadens garnison och fyrverkarkorpsen berättigade; för Flottans och annat manskap betalas 24 sk. bco, för underofficerare af garnison 16 sk. och för officerare af garnison eller af arméen, äfvensom för dem, hvilka begagna Mariebergs Läroverk, 32 sk. b:co om dagen.

Innan Garnisonssjukhuset uppfördes, vårdades det sjuka garnisonsmanskapet i sina hem eller i de spridda kompani-kasernerna; men kronan bestred icke mer än 16 sk. om året i sjukvård för hvarje karl, och man torde redan deraf tillräckligt inse, huru bristfällig denna vård måst vara. Redan 1746 yrkade archiater Bäck, Linnés vän, på nödvändigheten af ett garnisonshospital, assessor Odhelius upprepade detsamma 30 år sednare, likasom Schulzenheim ännu år 1779 utan någon påföljd; först den ohyggliga »landtvärnsjukan» förmådde vederbörande att taga denna fråga i allvarligt begrundande, och 1809 års ständer togo initiativet till upprättandet af så väl Garnisonssjukhuset som det se-

dermera till hög grad utbildade *Carolinska Institutet* dermed, att de begärde inrättandet af ett lasarett för garnisonen och af en undervisningsanstalt för militär-läkare. Den 24 Maj 1810 nedsattes en kommitté, som skulle afgifva betänkande häröfver. Följden blef, att första grunden lades till de begge ofvannämnda inrättningarne, och det första provisoriska militärsjukhuset om 70 sängar inrättades på »Clas på Hörnet», der Andra Lifgardet hade ett särskildt sjukhus. I Augusti 1811 anbefalldes Kgl. M:jt, att Lätta Dragonernas (numera Lifgardet till Häst) kasern å Kungsholmen skulle upplåtas och inredas till sjukhus för Stockholms garnison. Till inredningen anslogo Ständerna 8000 R:dr b:co, och sjukhuset öppnades d. 24 Dec. s. å. Dess stat upptog 31,319 R:dr (Garnisonssjukhusets närvarande stat uppgår till 35,277 R:dr b:co). Detta sjukhus var förlagdt uti icke mindre än 6 särskilda byggnader, af hvilka 4 lågo på den s. k. *inre* och en på den *yttre* sjukhusgården, medan den sjette låg på en särskild tomt vid Carthago-backe och var från sjukhuset skiljd genom öppen gata. Äfven rummen voro olämpliga, och det hela inskränkt. Med anledning häraf beviljade Ständerna efter aflåten proposition vid 1812 års riksdag, till uppförande af ett ändamålsenligare sjukhus en summa af 20,000 R:dr b:co årligen intill nästa riksdag. Det mellankommande kriget föranledde då likväl hinder för anslagets användande, och först d. 20 Juni 1815 lät Kgl. Maj:t nedsätta en kommitté för den nya sjukhusbyggnaden, hvilken förlades till platsen efter den ofvannämnda Dragonkasernen, der, efter ritning af hof-architekten Gjörwell, det nya Garnisonssjukhuset skulle uppföras. Grundstenen till detta lades d. 1 Maj 1817, och sedan några förändringar i planen vidtagits stod det med koppar täckta huset ändtligen färdigt något öfver 17 år derefter den 30 Sept. 1834. Hela byggnadskostnaden uppgick till 352,000 R:dr B:co.





## Dödsrunor.

Det finnes ett rum der sorlet af dagens strider icke störer den eviga tystnaden, — der jordens väldigaste kämpar sträcka vapen för en besegrare, mot hvilken allt motstånd är förgäfves, — ett rum dit afundens pilar ej nå, vid hvars tröskel sjelfva lättsinnigheten blir eftertänksam och antagonismen gjuter tårar. Detta rum är de dödas boningar.



**J. A. v. Hartmansdorff.**

### **Jacob August von Hartmansdorff,**

född 1792, börjar serien af de landsmän, som nedstigit dit, sedan vi förlidet år tillslöto de hädangångnes grifhvalf. Det var en man, lugn, nära nog kall, af sällsynt moralisk kraft, outtröttlig i verksamhet, okuflig i meningsfejdena, hallsstarrig i åsigt, omutlig i deras förfäktande, lika regelbunden, snörrät och torr i tankegång och konklusioner som handlings- och lefnadssätt. Ingen

poetisk fläkt, ingen gnista af fantasi, ingen blixst af snille i hans framställningar: enformiga, klara och logiska, flöto de från hans läppar eller ur hans penna med ett sammanhang och i så fulländade perioder, att de utan förändring voro fullmogna för pressen i det ögonblick de uttalades eller ut-

kastades på papperet. Han var afgjord vän af makten, från dess högsta uppenbarelse i samhällenas hierarki ända ned till myndigheternas lägsta trappsteg, men afsvuren fiende till despotism och godtycklighet, emedan för dessa ej kan regleras. Allvarlig, punktlig och nitisk i allt hvad han företog, och med en arbetsdrift, som erinrade om embetsmannayrkets gyldene dagar, behandlade han ej ens nöjet som lek och systematiserade ända till sitt hvardagslif.

Efter exemplariskt använd lärotid, både i skolan och vid universitetet, inträdde han, blott sjutton år gammal, i statens tjenst. Statshvälfningen 1809 var nyss fullbordad; dess första eftersträfvade resultat var slut på det olyckliga kriget, och med Danmark beramades en fredskongress i Jönköping. Till Plenipontentiär å svenska sidan utsågs Envoyén Adlerberg. Hos honom anmälte sig von Hartmansdorff för att erhålla plats vid beskickningens kansli; då likväl hvarken i hans utseende eller manér fanns något som talade till hans fördel, blef svaret på hans begäran ett höfligt nej. Men Hartmansdorff, ehuru yngling, lät ej det första afslaget afskräcka sig. Han visste att Adlerberg hade i landsorten en släkting och vän, som af honom högt värderades. Hos denne skaffade sig den unge supplikanten insteg, fick hans förord och blef antagen till kanslist vid svenska beskickningen i Jönköping.

Naturen hade redan i von Hartmansdorffs anlete utpreglat karakteren af den konservatism, för hvilken han ihärdigt kämpade hela lifvet igenom. Sådan man såg honom i Stockholm sexti år gammal, — sådan i det närmaste såg han ut i Jönköping vid 18 års ålder. Han kunde ej i sitt yttre blifva rätt ålderstigen, just derföre att han i detta afseende aldrig varit rätt ung: han tycktes vara född mumifierad. v. Hartmansdorff dansade på en bal med samma betänksamma uppsyn, som han höll ett tal på riddarhuset, och skydde drufvan af både smak och föresats. Den absoluta

nykterhetsregim han underkastade sig sjelf, bidrog icke osannolikt att förkorta hans lefnadsdagar, och den absoluta nykterhetsregim, han med våld ville påtvinga pressen, kostade medborgerligt blod. Doktrinären Guizots jernhårda envishet 1848 framkallade Februari-revolutionen i Paris. Det var icke doktrinären von Hartmansdorffs fel eller förtjenst — huru man behagar välja uttrycket — att icke hans jernhårda envishet förvandlade 1838 års händelser i Stockholm till en revolution, på hvars utbrott man till och med redan syntes vara beredd i landsorten.

Under fälttåget 1813—1814 åtföljde han Grefve af Wetterstedt och föredrog Pomerska ärenden och militära befordringsmål hos kronprinsen i dess högqvarter. v. Hartmansdorff var då Protokolls-Sekreterare. Äfven hos den kommission, som med Storthinget afhandlade vilkoren för Föreningen, var han anställd som kanslist, och blef två år deretter sekreterare hos riks-ståthållaren. När han med kansli-råds titel återvände till fäderneslandet och vid 1823 års riksdag började sin märkliga riksdagsbana, lågo Norrige och dess förhållanden oupphörligt v. Hartmansdorff på tungan, ända derhän att det väckte löje, så att det, småskrattande, hviskades på bänkarna i riddarhussalen hvarje gång han anmälte sig att tala: »Nu få vi höra något om Norrige igen.» Detta fortgick till dess första Justitie-ombudsmansvalet förelupit; och då han från den stunden tycktes hafva rent af glömt att ett Norrige finnes, drog man deraf den slutsats, att de föregående hänvisningarne till unionsstaten begagnats blott som en utväg att ådraga sig uppmärksamhet och vinna anhängare vid nämnde val. Sedermera uppträdde von Hartmansdorff i liberalt aristokratisk anda, och just derigenom grundlade han sitt mer och mer växande inflytande på riddarhuset, der han småningom blef partichef. Dertill bidrog uti icke ringa mån ett kotteri, som ursprungligen hvarken hade med politik eller riksdagsförhandlingar att skaffa: »Gö-

thiska Förbundet», af hvilket v. Hartmansdorff var medlem, under det inom detta samfund antagna namnet »Harald.» Tätt till honom slöto sig på riddarhuset förbundsbröderne Lagerhjelm, Stråle, Rääf, af Tannström, Lefrén, Adlerbeth, Hammarhjelm, Heijkensköld (Ludvig Detlof) samt, med någon nyansering, bröderne Spens m. fl., och denna krets vidgade sig mer och mer. Deras grundåsigt var historisk-fosterländsk, — ovedersägligen riktig och statsklok när den vid tillämpningen i det offentliga lifvet modifieras i öfverensstämmelse med dettas stigande utveckling, men hinderlig för denna och följaktligen skadlig om den stereotyperas.

När vi bland de så kallade Götherne nämnt Kanslirådet af Tannström, dåvarande Kronprinsens f. d. informator, är i och med detsamma antydt, att både de och deras sträfvanen stodo under denne Furstes synnerliga hägn. Också voro mellan honom och von Hartmansdorff sympathierna och förtroeligheten ganska länge både lifliga och ömsesidiga.

Af sitt stånd erhöll v. Hartmansdorff alla de prof på aktning och förtroende, som Adeln ägde meddela.

Han insattes till Fullmäktig först i Riksgäldskontoret och sedermera i Banken, samt antogs till Riddarhuskamrere, hvilken befattning syntes enkom skapad för hans stränga redlighet och exemplariska ordningssinne. Derifrån kallades han 1831 till Stats-sekreterare för ecklesiastika ärenden. Carl Johan hade småningom återkommit från sin obenägenhet mot v. Hartmansdorffs mindre intagande utseende och väsende och yttrade med ironiskt välbehag: »han är mera rojalist än jag sjelf».

(Vi tillåta oss inom parentes nämna en i omvänd syftning till oss personligen ställd apostrof från samma höga läppar: »Jag är mera republikan än ni».)

Konungens stigande bevågenhet, uttryckt i uppdraget att förvalta Hofkanslersemetet, var nära att bereda icke blott

v. Hartmansdorffs fall, men äfven att i detta draga med sig personligheter af helt annan vigt.

Från den stund han fick insteg i den högre förvaltningen nyanserades märkbart hans åsigter: icke så att förstå, som skulle den konservativa grundtonen försvunnit, men den förut obemängda aristokratiska färgen öfvergick mer och mer bjert i byråkratisk skiftning. Upprätthållandet af Adelns anseende, som ursprungligen legat honom företrädesvis om hjertat, blef nu underordnad hans nit för embetsmannamyndighetens interessen, och denna hållning iakttog han sedermera fortfarande till lifvets gräns.

Allestädes framhöll han således majestätets helgd som ett medusæhufvud mot inkast som gällde Konungens rådgifvare, och i sin egenskap af t. f. Hofkansler företog han, medelst idkeliga åtal och tidningsindragningar, ett korståg mot den nagelfarande pressen. Tryckfrihetskriget mellan makten och intelligensen räckte från första dagen v. Hartmansdorff fick sin hand om uppsigten öfver den offentliga yttranderätten i början af Mars 1838, till den sista, d. 2 November samma år, då — sedan det årets ryktbara händelser mellankommit — han aflägsnades från Hofkanslersbefattningen och skickades som t. f. Landshöfding till Kalmar. Det skedde på föranstaltande af Kronprinsen, hvilken befarade vådor för dynasti och thron af den förbittrade sinnesstämning, som v. Hartmansdorffs pressförföljelser framkallade öfver allt i landet.

Till President i Kammar-rätten utnämndes han 1841, och för hans noggrannhet och granskningsnit var han nu flyttad till en plats, som anstod hans lynne och fallenhet. Detta blef hans sista befordran, äfvensom den redan 1836 erhållna Nordstjerne-krachanen det sista offentliga vedermåle han åtnjöt af Kongl. nåd. Af konung Oscar hugnades han aldrig med något yttre tecken af bevägenhet eller hågkomst — i så väsendtlig mån hade omständigheterna förändrat sig!

Dertill äro likväl orsakerna icke alldeles oförklarliga: minnet af den fara, hvaruti von Hartmansdorff inledde regeringen 1838: hans öppna motstånd till den liberalt reformerande riktningen af styrelse-systemet de första åren efter Oscars uppstigande på thronen: skyggheten för den kolossala impopularitet, hvarmed v. Hartmansdorff var belastad, och som under folkrörelserna vid tvänne särskilda tidpunkter (1838 och 1848) hotat ända till hans lif och nödgat honom att fly ur sin boning: hans absoluta otillgänglighet för hvarje tanka på en genom abdikation förändrad de gamla sakernas ställning, förrän naturens ordning sjelfmant åstadkommit en ny: och ändtligen Tannströms frånfälle innan Carl Johans död, hvarigenom den förtroligaste föreningslänken brast; — allt detta bidrog att svalka nådens värma vid den nya solens uppgång.

Från det ögonblick liberala reformer blefvo ord och lösen på högsta ort, var Presidenten von Hartmansdorff sjelfskrifven chef och ledare för den konservativa majoriteten på riddarhuset, och hade kanske förblifvit det till sin död, om han ej genom sitt 1851, oaktadt sina närmare vänners bland Adeln afstyrkande, af trycket utgifna »Förslag till svenska folkrepresentationens ombildning», med berådt mod stött det rent aristokratiska elementet för hufvudet. Med hans afgörande inflytande på riddarhuset var det i och med detsamma slut, och den yngre generationen af Adelns representanter — de så kallade »junkrarne» — vände honom ryggen. Man har sedermera hos rikets första stånd saknat den hållning och sammanhang, som icke kunde fränkännas det konservativa partiet under v. Hartmansdorffs erfarna ledning. Ännu har ingen visat sig vuxen att fatta de tömmar, som rycktes ur hans starka hand — och detta gäller både om konservative och liberale; ty äfven den sednare hjorden är i mistning af herde.

Pressen hade ej någonsin haft någon mera hätsk förföljare än von Hartmansdorff, och hade sedermera ingen som mera oförtrutet än han begagnade den till medel för sina planer och åsigt. Oberäknadt afhandlingar i tidskriften Svea, skref han uppsatser i tidningarna Svenska Biet, Morgonen, men framför allt i Svenska Tidningen, som utgjorde det egentligen privilegierade fältet för hans publicistiska idrotter de sista åren af hans lefnad. Öfveransträngande arbete i och utom tjensten — uti hvilken han ur flera synpunkter kan åberopas som ett mönster — och omåttlig måttlighet i lefnadssätt utmerglade hans kropp och ådrog honom en sjuklighet, hvilken han förgäfvets sökte bota genom brunnskurer in- och utrikes. Efter en sådan återkom han till fäderneslandet 1856 endast för att intaga dödsbädden. Men ännu från denna följde hans tankar, som intill det yttersta ögonblicket bibehöllo hela deras spänstighet, Sveriges allmänna angelägenheter, och under en bön för fosterlandet slocknade hans verksamma lif den 21 December 1856.

August von Hartmansdorff är ett af de namn, som, med sina dagar och skuggor, tillhör icke blott svenska ridarhusets, men äfven vårt lands historia.

---

### Johan Anders Björck.

Utan anspråk att i häfderna intaga en plats, saknade likväl Lagmannen Johan Anders Björck icke den att länge ihågkommas i en vidsträckt krets af glada och tillgifna vänner. Född 1789, gick han, efter slutad lärokurs, med jemna steg inom hufvudstadens verk, från underordnade befattningar till Handels- och Ekonomie-Borgmästare. Lagmanstiteln, hvarmed han som Rådman hugnades, Nordstjernans lilla kors och uppdraget, ehuru af kort varaktighet, att förvalta Underståhållare-embetet i hufvudstaden, bevittnade och belönade hans embetsmannaförtjenster.

Tonkonsten ägde i honom en varm vän och befordrare. Han var en af Harmoniska Sällskapet's stiftare och styresmän och inkallades till ledamot af Musikaliska Akademien. Storkansler i det muntra och talrika Gillet Par Bricoll, som med musik och sång förskönar sina bachanaliska tidsfördrif, firades der efter hans frånfälle en sorgfest, som visade huru djupt bröderna kände denna förlust, och huru värdig han varit att innehafva en af »det lysande Sällskapet's» hedersposter.

---

### Anton Gabriel Gyldenstolpe.

Lika seg i konservativa åsichter som von Hartmansdorff, lika nitisk i deras förfäktande, bemödade sig dock Grefve Anton Gabriel Gyldenstolpe (född 1801) föga om att inympa dem på andra, ännu mindre sökte han värfva anhängare för att spela rollen af partiechef. Han var i allt en man för sig, klippfast i sin öfvertygelse, den han försvarade med öppet vizir hvarhelst och mot hvem som helst, obekymrad om den misshagade Furstar eller det rådande tänkesättet. Sedan han flera år varit tjenstgörande kammarherre hos Kronprinsen Oscar och tjenstförrättande chef för artilleri-staben, frånsade han sig deu förgyllda nyckeln då makten ville inverka på hans handlingssätt som riksdagsman, och såg sig, utan klagan och knot, men med bevarad sjelfständighet utesluten från utmärkelsen att blifva Kabinetts-kammarherre hos Oscar, vorden konung, samt en yngre officer föredragas till stabschefsbefattningen, under det han sjelf trädde tillbaka till artilleri-stabsofficer, bland hvilka han var den främste. Denna i våra dagar icke alldeles vanliga på en gång ståndaktighet och resignation tillskyndade honom allmän aktning och adelns förtroende att vara ordförande i Bankens öfverstyrelse, hvilket uppdrag han innehade ännu vid sin död.



Grefve Gyldenstolpe egnade sig icke uteslutande åt artillerivapnet och riksdagsmanna-värf: han hade sinne för det sköna i alla dess former och således äfven i litteraturen och tid öfrig att som dillettant idka vitterhet. På kongl. theatern har man sett uppföras af honom öfversatta piécer och i dem sett uppträda sin tids mest tjusande konstnärinna. Den hyllning han i lifvet gaf hennes skönhet och talang, omfattade, efter hennes alltför tidiga död i främmande land, icke blott hennes minne, utan tillika utredningen och vården om hennes bo, till gagn för det lefvande bevis hon efterlemnade af menskelig svaghet.

---

### Carl Fredrik Coyet.

I ordet »*lyckosam*» innefattas det horoskop, som ödet ställde för Carl Fredrik Coyet, då i honom lifvets gnista tändes 1768. Framgångar och utmärkelser på krigare- och embets-banan, utan afund och klander, likasom utan bragder och snille: en lefnadsålder, längre än de flestes, med oafbruten stark helsa samt oförminskade kropps- och själsförmögenheter, och nästan utan bekymmer och med få svidande sorger: en sinnesköld, mot hvilken de i alla fall förgäfves skulle hafva hvässat sina pilar: — hvad större lycka kan falla på en vanlig människas lott? Till denna lycka må äfven räknas ett särdeles fördelaktigt yttre; ty just detta grundlade och fortskyndade hans framgångar. De sköna och under Gustaf III:s tidevarf inflytelserika Grefvinnorna Löwenhjem och Höpken funno mycket behag i den vackre ynglingen, och monarken sjelf fann att förespråkarskorna ej öfverdrifvit berömmet för deras unge klient. En i den tidens mysterier invigd person visste att berätta, huruledes Coyets förhållande under Finska kriget 1788—1790 varit mindre personligen tappert än försigtigt, ehuru han slutligen

blef fången och att han för det första äretecknet på sitt bröst hufvudsakligen hade att tacka nämnde grefvinnors enträgna förord.

Med jemnt och allvarligt lynne förenade Coyet redbart uppförande; aktningsvärd i sitt enskildta lif, god kamrat och aktad förman. Fastän tillika med sjötjensten anställd vid hofvet, stadnade han der vid Förste-kammarjunkare-graden, under det han vid flottan fortgick till högsta chefsplatsen, blef ContreAmiral 1815, vice Amiral 1827 och Amiral 1849. Sexti år förut hade han blifvit riddare af Svärdsorden, fick gula bandet 1821, krachan 1833 och blå bandet 1853. På riddarhuset förblef han tyst åhörare till meningsstriderna, men figureerade beständigt på ministèrens vallistor till Nämnder och förstärkta Utskott. Okonstlad, men stel i sitt väsende och föga meddelsam, om icke uti förtroligare kretsar, hade han en viss förnäm hållning, som ej illa anstod den höga åldern och de höga samhällsvärdigheterna.

Den första väckelsen om alla jordiska förmånens förgänglighet gaf honom, efter 40-årigt lyckligt äktenskap, hans makas död 1838, och vid 86 års ålder ledsagade han till grafven sin enda son, som i flera afseenden utgjorde hans andra jag, och i hvilken han icke utan anledning hoppades finna sina egna framgångar i lifvet förnyade, helst sonen redan vid sin tidiga död hunnit kommendör-kaptensgraden. Men äfven detta hårda slag uthärdade den åldrige fadren, och bar sitt hufvud sedermera lika högt som tillföre. Det var först när han inträdt i det 89:de lefnadsåret, som dödsengeln trädde öfver hans egen tröskel, men utan sina vanliga förelöpare: plågor och häftiga sjukdomar. Med stadig hand skref han sjelf några dagar förut till en person, hos hvilken han ansåg sig stå i förbindelse, ett bjudningsbref att bivista firandet af hans 88:de födelsedag — och denna föregick blott ett par veckor den sista dagen i hans lefnad (den 22 Januari 1857).

## Jeanette Stjernström, född Grauberg.

Den gren af vårt lands litteratur, som kan sägas ännu ligga i sin linda, är den dramatiska. Många hafva väl försökt sig i detta slags författarskap, men få hafva deruti lyckats, och bland dessa få är, åtminstone relativt, Fru Stjernström en af de utmärktaste. Hon uppfattade klart och träffande de karakteristiska dragen hos de föremål hon framställde på scenen, återgaf dem igenkänligt och hade i sin makt samtalspråket, åt hvilket hon förstod gifva ledighet och lif. Hennes tidigt i denna riktning utvecklade anlag lofvade i framtiden rika och *fullmogna* skördar, när med den sällsynta lätthet att utkasta planer och att med behag dialogisera, som naturen henne så frikostigt förlänat, hon hunnit förvärfva den stränga sjelfkritik, som blir frukten af länge fortsatta iakttagelser, och som utgör det äkta mästerskapets pregel. Nästan slösaktigt strödde hon omkring sig en myckenhet dramatiska produkter, dem hon dels författat, dels bearbetat, och af hvilka flera, hemtade ur allmänna lifvet, eller af tillämplighet på dagens tilldragelser, väckt icke obetydligt intresse och varit sedda med nöje och bifall. Men öfver de stora förhoppningar, till hvilka en så lysande början berättigade, drog vensterhändta döden allt för hastigt ett streck. Fru Stjernström, född 1825, hann icke upplefva 32 somrar, och fick knapt tre år, i ett lyckligt äktenskap med den utmärkte skådespelaren och theaterdirektören Stjernström förljufva hans lefnad, samt både med råd och dåd understödjade den scen, hvars ledning han öfvertagit. Ty i hennes hufvud fanns rum icke blott för dramatiken; det omfattade tillika affärlifvet, och hon hade för det praktiska deraf lika mycket förstånd som fantasi i sina dramatiska skapelser.

De theaterstycken, som under Fru Stjernströms namn gått öfver tiljorna, sades vara till största delen en produkt af samarbete mellan henne och en efterlevande ogift syster.

Långt ifrån att förringa någonderas förtjenst, berättigar detta tvertom begge till gemensamma loford för en harmoni i arbetssätt, till hvilken det var tvänne systersjälur värdigt, att hos oss lemna en på lyckade följder så fruktsam och vacker föresyn.

---

### Fredrik Boye.

En angenäm hågkomst från det land, som utgjorde sista qvarlefvnan af Sveriges lysande tidevarf, och som för oss gick förloradt vid gryningen af det närvarande, då man släppte köttstycket i söder för att löpa efter skuggan i vester — föddes Friherre Fredrik Boye i Stralsund 1773. Efter der erhållen uppfostran började han i moderlandet sin militära tjenstgöring vid Westgötha kavalleri, men lemnade denna bana med Öfverste-Löjtnantsgrad 1820. Älskad bland kamrater för sin ädla vänfasta karakter och sitt exemplariska uppförande, var han icke mindre efterlängtdad och eftersökt i sällskapskretsarne, der hans blida lynne, glädtiga och lediga umgängeston och en satir, som lifvade utan att såra, spridde trefnad och munterhet. Föregången af ett sådant rykte, kallades han till tjenstgörande kammarherre hos Drottning Hedvig Elisabeth Charlotta, en Furstinna, som framför allt älskade otvunget umgänge, fria och qvicka samtal, och som förstod att uppskatta sällskapstalanger. För ett sådant hof, från hvilket limeri var bannlyst och ränkor blifvit gagnlösa, var Fredrik Boye skapad. Än var det med täcka alster af sin pensel han beredde uppmärksamheten stoff, än muntrade han den förtroliga aftoncirkeln med sina skälmska visor — den om »Magnetismen», t. ex.; och den djupt melodiosa: »Jag drömde att jag henne såg», som man bort höra grefvinnan Mathilda Montgomeri sjunga, för att erfara hela kompositionens tjusningskraft — och merändels voro både ord och musik hans verk. I sinnrika påhitt för att lifva och roa var han outtömlig.

Med Drottningens död 1818 upphörde Baron Boyes uppvaktning vid hofvet. De talanger, som dittills varit förbehållna åt hofkretsens tidsfördrif, egnade han nu åt allmänheten i sin dubbla egenskap af konstnär och litteratör. Från och med året då Carl XIV Johan uppsteg på thronen intill det då han nedsteg i grafven, utgaf Friherre Boye alldeles ensam den bekanta månadsskriften »Magazin för konst, nyheter och moder», lika omvexlande till innehållet som spridd och omtyckt. Med undantag af en eller annan meddelad uppsats, var för öfrigt hela texten författad af Boye och plancherne efter hans urval, gjorda med hans egen grafstickel och etsnål, som vittnade om mästarehand.

Tillika med dessa efemera skriftställare-foster fästade Boye i Svenska litteraturen sitt namn vid tvänne arbeten af varaktigt värde: »Målare-lexicon» och »Riksdags-historien» (med Landtnarskalkarnes afbildningar och biografier), ifrån 1627 till och med 1823. Äfven denna sednare är på sätt och vis ett lexicon, och begge dessa arbeten kunna såsom tillförlitliga och upplysande källor rådfrågas, hvar i sitt slag, vid förekommande fall.

Men Friherre Boye inskränkte ej sin verksamhet att vara blott riksdagarnes annalist: han deltog tillika *con amore* i riksdagarnes förhandlingar. Som talare var han ej utmärkt, men hans rena öfvertygelse, hans varma fosterlandskänsla och hans frisinnade åsigter stämplade alla hans yttranden. Till oppositionen slöt han sig öppet och obetingadt: ministären rynkade väl pannan; men lade sig dock ej emot hans inväljande uti Riddarhus-Direktionen, der han från 1823 års riksdag bibehöll platsen intill sin död.

I sin första ungdom förälskade han sig i fröken Ulrika Hjerta, jemt tio år äldre än han, och vid 22 års ålder gifte han sig med henne. Deras äktenskap, lyckligt men ofruktsamt, räckte öfver 59 år. Friherrinnan dog 1854, 91 år gammal. Han öfverlefde henne blott tre år, och afled vid 84 års ålder.

## Carl Wilhelm Bergman.

Den ryktbarhet B. von Schinckels »Minnen ur Sveriges Nyare Historia» vunnit, och det inflytande deras *sjette* del utöfvat på både allmänhetens tänkesätt och konung Oscars politik, berättigar deras utgifvare till en allmännare uppmärksamhet, på hvilken han icke ur någon annan synpunkt hvarken egt eller kunnat göra anspråk. Ty af hans lefnadsomständigheter är oss ej annat eller mera bekant än hvad hans biograf i Öresunds-Posten anført: att Bergman föddes 1820, blef student 1842, ärnade sommaren 1856 företaga en utrikes resa, men hann ej längre än till Helsingborg, »hvarrest Ijufva band fängslade honom och der han gifte sig i Oktober 1856» samt att han slöt sina dagar vid Ramlösa helsobrunn den 5 Julii innevarande år. Ur hans penna hade, »under C. J. L. Almqvists och Professor Bergfalks auspicer», flutit: »Den religiösa frågan» och »Den sociala frågan» samt en social roman, kallad »Clara Wingqvist», innan han företog det viktigare, vidsträcktare och tacksammare arbetet, att redigera sin farbroders, Öfversten Bergman von Schinckels samlade handskrifter, under den ofvannämde titeln: »Minnen ur Sveriges Nyare historia», hvilka äro i hög grad intressanta och läsvärda, oaktadt skriftsättets brister, oaktadt brist på kombinationsförmåga och oaktadt det haltande i utgifvarens egna reflexioner.

Bergmans skaplynn och värde som menniska tecknade vid hans graf den bekanta pseudonymen Orvar Odd med dessa ord:

»Han hade sitt dagsverk slutat;  
hvar hafver sitt i denna mödornas verld.  
Hans var ej långt,  
men det var godt och ärligt och utan flärd.»

En ädel, forskande ande, som sökte friheten och fann den  
— i döden!

## Karl Anders af Kullberg

är af en annan hand tecknad på ett annat ställe i denna kalender, dit vi hänvisa.

---

## Jacob Niclas Ahlström

föddes i Wisby 1805 och røjde redan som skolgosse ovanliga musikaliska anlag. Ännu innan han vid 19 års ålder blef student, hade han gifvit konserter på både piano och orgel. Medellöshet hindrade honom att fullborda den akademiska kursen, och för sitt uppehälle, dels medföljde han som orkester-anförare en kringresande theatertrupp, dels gaf han musikaliska lektioner i Carlskrona, der han för någon tid bosatte sig. Sedan han 1831 inför Musikaliska Akademien undergått musikdirektörs-examen, blef han följande året Director Musices vid läroverket i Westerås samt orgelnist vid domkyrkan derstädes. Dessa befattningar innehade han 10 år, och kallades 1842 af kapten Lindeberg till orkester-anförare vid den af honom då skapade Mindre Theatern. Ahlström blef tillika lärare för Kongl. Theaterns elever och musikdirektör vid Andra Lifgardet.

I arbete var han outtröttlig och antalet af hans kompositioner gränsade till det otroliga: öfver 100 för theatrar i Sverge, utom kantater, trior, quartetter, symfonier och Ouverturner; 200 nya enterakts-stycken och arrangör af 250 dito; samlingar af öfver 300 folkmelodier, m. m. Och ändå fanns efter honom fullbordade verk, som icke hunnit blifva uppförde!

Man frågar sig huru han kunde räcka till så många hopade och ansträngande göromål? Svaret lemnar hans biograf och vän, Blanche, med känslans hela värma i följande tirad: »Den som sett honom vid sitt arbetsbord långt före solens uppgång och långt efter dess nedgång, knappast gifvande sig tid att kasta i sig några bitar fattigmans föda, —

den som sett eller känner allt detta, den har de första bokstäfverna till gåtan, och de sista lemnas oss af en förtidig graf, dit han nedgått, utan att åt sin talrika familj, maka och 9 barn, hafva lemnat annat än ett fläckfritt och värderadt namn både som människa och konstnär. Trogna, liksom talangen och arbetsförmågan, följde honom bekymren och fattigdomen hela lifvet igenom. Man hörde det aldrig från hans mun och såg det icke heller i hans öppna, förnöjsamma öga; men man såg det på hans bleknande kind och man hörde det ur hans rosslande bröst, när det böjde sig öfver arbetsbordet.»

Bittrare än fattigdom, umbärande och bekymmer var för den flitige konstnären, att veta sig arbeta blott för stunden, utan förhoppning att hinna till efterverlden. Det fordrades hela Ahlströms blida lynne, afspegladt i hans klara anlete, och undergifvenhet för sitt öde, att icke förtvifla, då han vemodigt, men utan knot, yttrade till Blanche: »Kanske, om jag ej blefve så jägtad, att jag då skulle kunna skrifva något större och beståndande; men som jag blott kan säga: *kanske*, så nöjer jag mig fullkomligt med det lilla och efemeriska.»

Redan den stränghet, hvarmed han sålunda bedömde sina egna verk, utgör en borgen, att i honom fanns stoff till något mera storartadt och varaktigt. Om den glänsande och förvånande öfverlägsenheten icke doftade från hans kompositioner, voro de likväl långt ifrån att ur någon synpunkt kunna hänföras till dem, som skulle kunna kallas underhaltiga. Han försvarade sitt rum som lycklig tonsättare af andra ordningen, och mera produktif än de fleste.

Den 1:ste Maj i fjol skulle han tillträda Orgelnistbefattningen i Stora Schedevi församling af Dalarne; men den 14 i samma månad släcktes hans verksamma lif. Först på hans dödsbädd erinrade sig Musikaliska Akademien hans förtjen-



ster, och Ahlström vederfors åtminstone den rättvisan att få begravas som ledamot af denna Akademi.

### Jacob Cederström.

Friherre Cederströms biografi är ett blad i Sveriges inre historia, så väl rörande statshvälfningen 1809, som de parlamentariska strider, hvilka sedermera fortgått från det nya statsskicket början till slutet af Carl Johans regering.

Född 1782, blef friherren redan som barn anställd vid Lifgardet till fot. Uppväxt vid denna korps, kände han som sin egen hvarje utmärkelse eller skymf den vederfors, och djupare än de fleste den, som Gustaf IV Adolf oförsigtigt, om också icke alldeles orättvist, tillfogade sina gardesregementen, genom deras degradering under kriget 1808. En ytterligare och för hela lifstiden smärtsam orsak till förtrytelse öfver kriget fick Cederström personligen, då han vid Skarbokilen, under fälttåget mot Norge, mistade ena benet, så att han sina återstående dagar nödgades vandra på träben. Också smakade hämden honom ljufligt den 13 Mars 1809, och han betedde sig då mot den afsatte konungen med en råhet och skadefröjd, som fläckat frih. Cederströms minne. Med hela halsstarrigheten af sitt fasta skaplyne slöt han sig till grundläggarna af det nya statsskicket, isynnerhet Mannerheim och Silfverstolpe, och förfäktade sedermera under hela sin riksdagsbana med alltid samma ifver den uppfattning af vårt konstitutionella lif, som gjorde sig gällande under dettas första menlösa dagar.

Senare erfarenhet har ej föranlett oss att förändra den teckning af friherre Cederström som representant på riddarhuset, hvilken vi gjorde, så till sägandes under hans egna ögon, och som således kan anses vara af honom sjelf vidkänd. Den lyder så här:

»Det må vara N. N. förbehållet, att tro, att yttra, att handla så eller så»: se der alltid och oförändradt det svar

han lemnade på hvilka invektiver, hvilka personaliteter, hvilka orimligheter som helst. Af brist på näringsämne, nödgades man derföre snart gifva försöket på båten, att med honom tvista om annat än sak, den han afhandlade i hela dess vederbörliga torrhet. Den enda parlamentariska krydda, som ingick i hans regim, var citationer ur grundlagen, och man nödgas medgifva, att hans frikostighet härutinnan stod vid gränsen af slöseri. Ibland saknade de till och med fördelen af apropos; ibland påstod en och annan, att han tolkade grundlagen ungefär som en viss tolkar bibeln. Men han ägde en egenskap, hvilken ingen annan ådagalagt i så hög grad som han, den, att genom sin menings klara och ohöljda uttalande genast sätta åhöraren i tillfälle att bedömma, om han hade rätt eller orätt. Hade han rätt: — ingen gjorde då bättre besked för sig i skäl och logik; hade han orätt — ingen kunde då mera oförskräckt och mindre spetsfundigt drifva en oförsvarbar sats; men den okuffiga halsstarrighet, hvarmed han i *begge* fallen dref sin sats till det yttersta, ja! ännu längre, om det varit möjligt, bevisade, att hos honom var det alltid öfvertygelsen som talade. — Lika litet som han inlät sig i tvister om person, lika litet visade han ovilja mot de personer, med hvilka han tvistat. Efter debattens slut stod man städse med honom på samma fot som förut, lika nära, eller lika främmande. Med eller mot sin vilja blir naturligtvis detta förhållande alltid reciprokt; och han var således en af de få, om icke snarare den ende bland kända talare, som genom striden hvarken vann eller förlorade vänner, hvarken ådrog sig fiender, eller drog till sig dem som förut tilläfventyrs varit det.

Han var en af den nya statsförfattningens första och varmaste anhängare. Han omhuldade hennes späda dagar. Han älskade henne så länge hans pulsar slogo, och hans bestämda åsigter, hans bestämdhet i deras förfäktande, originaliteten af alltsammans inberäknadt, antydde, att denna

statsförfattning och det konungahus, som med henne är införlifvad, i honom haft en man att lita på, om det behöfts. Men förundra er icke, att han stundom tyckte illa om vissa snedsprång under hennes slyngelår. Hans mellanåt yttrade misshag var en fars, som bannar.»

Friherre Cederström gjorde skäl för sig äfven som funktionär och ägde embetsmaanna-anseende både i egenskap af Landshöfding på Gottland, hvartill han befordrades 1817, och sedan han blifvit förflyttad till President i Kammar-Kollegiet. Han hade den klokheten att afträda från den offentliga skådeplatsen innan han der öfverlevfat sig sjelf, och helt och hållet tillbakadragen inom privatlifvet, afled han sistlidet år i landsorten, nästan glömd af den öfriga världen.

---

### Abraham Zacharias Pettersson.

Den andliga talare-gåfvan hade gått i arf från farfadren, som gifvit sitt namn åt den bekanta postillan, till sonsonen, som föddes i Carlshamn 1792 och blott 19 år gammal eröfrade den filosofiska lagerkransen vid promotionen i Lund 1811. Fyra år derefter ingick han i presterliga ståndet och fick, efter föregående befordringar, 1826 Landskrona pastorat samt blef tillika Kontrakts-Prost. Riksdagsman vid det långa riksmötet 1828—1830, gjorde han sig så fördelaktigt känd af hufvudstadens invånare, att han sistnämnde år kallades till Kyrkoherde i Jacobs och Johannis församlingar och pryddes, i anledning af den christna tusenårsfesten samma år, med Theologiæ Doktorshatten. Två år derefter insattes han till Fullmäktig i Riksgäldskontoret och hugnades med Nordstjernans lilla kors. Vid riksdagen 1834—1835 invaldes han af Stockholms presterskap till representant i Preste-Ståndet, och af detta till Banko-Fullmäktig, i hvilken befattning han, genom nya val, oafbrutet bibehölls intill sin död. Efter Doktor Hagbergs 1841 timade frånfälle utnäm-

des Doktor Pettersson till Pastor Primarius i Stockholm. Detta var i mer än ett afseende hans kulminationspunkt: det blef hans sista befordran och hans popularitat gick sedermera i beständigt aftagande. Då han lemnade Jacobs och Johannis församlingar, tillställde dessa honom, tillika med en lika hjertlig som smickrande skrifvelse, silfverpjeser af högt värde. Vid biskopsvalet i Lunds stift 1854 uppfördes han på tredje förslagsrummet, men på det sednare 1856 hann han ej, med 84 röster, till rum på förslaget. Han tycktes mer och mer tröttna i sitt kall, hvartill väsendtligen bidrog det sjuklighetsfrö, som inom honom grodde och som slutligen gaf honom sin bane när det hunnit sin fulla utveckling. Välviljan och tjenstaktigheten mot hvar man förblefvo hos honom oförändrade, men arbets- och verksamhetsnitet aftynade småningom. Näst Wallin torde knapt någon Stockholmsprest i sednare tider varit så anlitad om likpredikningar och minnestal som Pettersson. Deraf finnes en myckenhet tryckta, alla vittnande om den lätthet, hvarmed han författade, och hans förmåga att improvisera var icke mindre.

Dr. Pettersson var redan vid vårens annalkande år 1857 så sjuk, att det ansågs som en särdeles lycka för hans familj, om han kunde upplefva den presterliga nyårsdagen 1 Maj. Hans plågor förlängdes likväl till mot slutet af sommaren, då han på Loföns strand afsomnade den 16 sisl. Augusti.

---

### Carl Hochschild.

Friherre Carl Hochschild, född 1785, den förste af sitt namn på riddarhuset, är likväl icke den förste af sin släkt, som varit en man af betydighet och inflytande. Johan Henrik Hochschild har, i Talmannens ställe, underskrifvit 1772 års Regeringsform, och Magistratssekreteraren i Stockholm, med Förste Expeditions-Sekreterare-fullmakt, Rutger Fredrik

Hochschild, Friherrens fader, var på sin tid Öfver-Ståthållarens högra hand och stod mellanåt i beröring med sjelfve Konungarne. I sina utgreningar har denna slägt, genom tvenne Friherrens systrars giftermål med framlidne Stats-Rådet Poppius och Landshöfdingen Järta, stadgat det anseende och inflytande, som icke osannolikt bidragit till Friherrens egen fortkomst.

Carl Hochschild blef extra-ordinarie i Utrikes-Expeditionen 1803, Kopist 1805 och följande året Sekreterare vid Enke-Drottningen Sophia Magdalenas Hof-Expedition. Straxt efter revolutionen Andre Sekreterare i Kabinettet och Ambassad-Sekreterare hos H. Exc. Stedingk vid de olyckliga fredsunderhandlingarne i Fredrikshamn; 1812 Chargé d'Affaires i Petersburg; 1814 Förste Sekreterare i Kabinettet; 1817 den 23 April adlad; samma år Chargé d'Affaires i Paris; 1819 Kansli-Råd; 1820 Envoyé i Köpenhamn; 1826 Kammarherre; 1836 Envoyé i Haag; 1839 den 5 Oktober Friherre; 1845 Envoyé i Wien, 1850 i Berlin och 1854 i London.

Baron Hochschild hade både vetenskaplig och vitter bildning, vidsträckt diplomatisk erfarenhet och en förmåga, allt för mycket tillitad och bepröfvad att kunna misskännas. Han var både konstälskare och samlare, och samlade både för sitt nöje och för att, som man plägar säga, göra affärer. Mången stötte sig på denna industri af en hög svensk diplomat, och spekulationen lyckades ej alltid, såsom när Friherren af en autograf-prånglare i Stockholm för dryga priser uppköpt förmenta sällsynta handskrifter, hvilka sedermera, då han skulle afyttra dem utrikes, vid nogare granskning befunnos vara falska.

Under sin beskickning i Köpenhamn gifte baron Hochschild sig med en dansk fröken och tvenne hans döttrar äro förenade med förnäma danskar. Familjen är således numera lika mycket skandinavisk som svensk, och det var i Dan-

marks hufvudstad som Friherren, under beviljad tjänstledighet från sin sista beskickning, slöt sina dagar.

### Johan Henric Schröder.

Professor Schröders flera, men oskadliga, egenheter bidrogo kanske mer än hans många redbara förtjenster om litteratur, om forskning och om det Universitet, för hvars heder och intressen han brann af oegennyttigt nit, att göra hans namn känt i alla landsändar. Född i Westerås 1791, kan han sägas hafva lefvat blott för och i Upsala och dess bibliothek från det ögonblick han, student 1810 och Philosophie Magister 1815, sistnämnde år blef Docens vid högskolan derstädes. Följande året förflyttades han till E. O. Amanuens vid Akademiska Bibliotheket, i hvilken befattning han blef ordinarie 1820. Med hans befordran 1830 till Bibliothekarie och Professor slöts hans framgång på embetsbanan. Dessutom ordnade och katalogiserade han flera offentliga och enskilda bibliotheker och samlingar. Hans författare-verksamhet var både vidsträckt och mångsidig, och han var ledamot af en mängd vittra och vetenskapliga samfund in- och utrikes. Utan att vara prest, fick han Theologiæ Doctorshatten af Universitetet i Erlangen. Vållig, förekommande och tjänstaktig, gjorde han sig många förbundne, men ännu flere otacksamme, »*alldes*» som det är verdens sed, och deröfver lönar således »*ingalunda*» mödan att hvarken förundra sig eller harmas. Schröders egen harm var dufvans och erkänslan djupt utpreglad i hans redliga skaplyne. Man har förebrått honom, eller riktigare: belett hans förkärlek till det stora på samhällets höjder; men han bevisade genom sjelfva sin död att han varmt hyllade det goda hvar helst han fann det, om också lägst ned i samhällets dalar. Han vistades hos den främsta af vårt lands förnäma ätter, då vid underrättelsen att en gammal trogen

tjenare blifvit borttryckt af den härjande farsoten i Upsala, han återvände dit, för att besörja begrafningen. Den fara han trotsade hämnades, och Schröder föll sjelf ett offer för mordengeln under choleras skepnad.



Johan August Wahlberg.

### Johan August Wahlberg.

»Sorgen skyndar ej», heter det i en minnessång af Tegnér, och uttrycket finner full tillämpning på den, äfven genom sitt dödssätt, frejdade landsman, som år och dag tillhört de aflidnas antal, innan man ännu i den kalla Norden visste, att detta svenska hjerta upphört att klappa i Afrikas brännande öcken.

Wahlbergs lefnadslopp var kort, och på tjenstebanan stannade han vid nedersta trappsteget. Det var också ej der han gjorde sitt rykte, som blef europeiskt, eller sökte uppgiften för sitt lif. Född nära Götheborg 1810, hann han i embetsväg ej längre än till Ingeniör vid General-landtmäterikontoret, der han undervisade landtmäteriets elever i fysik, kemi, m. m., äfvensom han vid Skogs-Institutet var lärare i zoologi och jagt, i hvilket sistnämnde yrke han sjelf blef verldsbekant. Innan anställningen vid berörde tvenne verk hade han på Degebergs landbruks-institut genomgått en kurs hos Nonnen.

Det var först då Wahlberg, med ett penningeunderstöd af Vetenskaps-Akademien, begaf sig på naturforskningar till Kap 1838, som han befann sig på sitt rätta fält. Ett forskningsbegär, som aldrig mättades, ett ordningssinne, som aldrig slappades, en verksamhet, som aldrig tröttades, än i

öcknarnes glödande hetta, än i träskländernas täta dimmor, än i högländernas isande kyla, satte honom i stånd, att med dyrbara samlingar af naturalier från både djur-, växt- och stenriket rikta fäderneslandet, dit de hemfördes och inköptes af staten.

Hans egna tillgångar och det jemförelsevis ringa bidrag han åtnjöt för sina vidsträckta resor i en aflägsen verldsdel, hvilka, för att, som Wahlberg, intränga uti det inre af Syd-Afrika, fordrade att äga egna vagnar med ett anspann af 12 par oxar, — dessa medel skulle blifvit otillräckliga, om han ej genom jagt af elefanter, hvaruti han genom skicklighet och djerfhet intagit första rangen bland alla hittills kända jägare, och fångst af elfenben, lyckats att sjelf förvärfva det kapital han behöfde.

Mot slutet af sommaren 1845 återsåg Sverige denne sin utmärkte son. I sitt yttre enkel, anspråkslös, flärdfri, kunde den som ej närmare kände honom svårligen ana Wahlbergs rikt begåfvade natur, helst han i sitt väsende var sagtmodig, föga meddelsam och fåordig. På en gång vetenskapsman och mångslöjdig, var han hemmastadd både i de klassiska språken och talade med färdighet flera lefvande, under det han kunde sköta tälgknifven, hyfveln, filen oeh hammaren.

Efter åtta års vistande i fäderneslandet, anträdde Wahlberg en ny resa till Afrika i Oktober 1853. Denna blef, till allmän och enskild sorg, den sista. 400 elefanter hade af hans hand fått sin bane, och bland dem 36 under hans ströftåg i det inre af Afrika 1854—1855; — den 37:de hämnades sitt slägte och bragte den 6 mars 1856 »elefantmördaren» Wahlberg om lifvet.

Ty »*Wahlberg Le Tueur d'Eléphants*» kallas han i en smickrande, men sanningsenlig, nekrolog uti Juli-häftet för 1857 af *Revue des Deux Mondes*, hvilket lefnadsutkast börjas med dessa ord:



»Sverige har nyligen förlorat en af de djerfvaste och vetenskapens tjenst mest tillgifna resande, som det någonsin räknat bland sina barn. Död vid 46 års ålder, grymt dödad i en af dessa elefant-jagter, i hvilka han gjort sig namnkunnig, lofvade Wahlberg att blifva en af de berömdaste naturalister i ett land, som alstrat så många sådana. Han förtjenar en plats i falangen af dessa Linnés oförskräckta lärjungar, som deras mästare utsände att genomforsa verlden, och som gjort så många eröfringar på naturens område. Han har fortsatt och förstorat de arbeten, som Sparrman och Thunberg börjat i Afrika. Ett fullständigt särskildt Museum af Syd-Afrikanska produkter bevittna för närvarande i Stockholm hans vetenskapliga mödor och deras framgångar. Han har ej ringa bidragit att lösa det stora problemet om känndomen af det inre Afrika. Se der en verklig civilisationens skansgräfvare, som med mannakraft utfört sin roll, och som i förtid stupade på sin post, i fiendens närvaro.»

Efter Wahlbergs död, men innan den blef känd i Sverige, hade han blifvit kallad till ledamot af Vetenskaps-Akademien, och när hans frånfälle blef bekant anlade General-Landtmäteri-Kontorets embets- och tjenstemän sorg, i hjertat delad af alla som känt honom och som nitälska för vetenskapen och för svenska namnets frejd.

---

### **Puke. von Rosen.**

Tvenne ätter äro i år utslocknade på Riddarhuset, af hvilka den ena blott kollektift förtjenar att betraktas; den andra åter efterlemnar ett aktadt minne i sin sista representant.

Stamfadern för ätten Puke, Kaptenen Johan Puke, blödde under bilan 1756 för sin beredvillighet att låna sitt biträde åt konungamaktens traktan efter utvidgning. Gustaf III räknade det sonen Johan till förtjenst, hvilken, till så

mycken båtnad för sig och landet, egnade sig åt sjöväsendet, och vid utgången från Wiborgs redd yttrade bemälte konung till honom på chefskeppet, dit han blef tillkallad: »Kära Puke! Ni är min flottas ledare; Er far vägrade ej att räcka sitt hufvud för min fader: Sparen ej Ert lif och mod för mig; jag glömmet det ej.»

Inom svenska flottan fanns på sin tid ingen skickligare och tapprare sjöman än Puke, och allmänna omdömet gillade alla de befordringar och utmärkelser, med hvilka han öfverhopades, så att han, adlad 1797, blef Friherre 1809 och Grefve 1814, samt var vid sin 1816 timade död, General-Amiral, Stats-Råd, En af Rikets Herrar och Serafimer-Riddare.

Hans *ungste* son, Folke Magnus, född 1797, blef, efter att hafva öfverlevvat sina begge äldre bröder, Grefve 1854 och hade, i fadrens fotspår, egnat sig åt sjövapnet, der han slutligen befordrades till Contre-Amiral, blef Chef för Förvaltningen af Sjö-Ärenderna och fick Svärds-Ordens Kommandörstjerna.

Contre-Amiralen Puke satte sak uti att i sin hållning vara en gammaldags sjöman, som försmådde bildning och andra kunskaper än de som oundgängligen tillhöra yrket. För öfrigt var han lika redlig som rättfram, pålitlig och ordfast; konservatif snarare af instinkt än öfvertygelse, och rojalist så god som far och farfar varit före honom. Chefens kall innefattade han i tvenne egenskaper: att kunna befalla och att kunna underskrifva sitt namn.

Efter blott några timmars sjukdom blef han förlidne höst ett bland choleras första offer i hufvudstaden.

En motbild till denne Grefve Puke var Landshöfdingen, K. N. O., Georg Ludvig von Rosen, född 1786. Han värderade högt intelligensen och gjorde sjelf heder åt densamma. Uppfostrad för krigare-ståndet, i hvilket han tjenstgjorde större delen af sin lefnad, förnötte han icke fruktlöst

för sig och det allmänna den ledighet, som militäryrket i fredstid frikostigt tillstod. Derom vittna hans djupsinniga, af trycket utgifna, och äfven genom det angenäma framställningssättet läsvärda: »Reflexioner öfver Svenska Arméens organisation», — ett arbete, som i ett land, der man mera än i Sverige under dess sednare Regeringar lägger sig vinning om att uppsöka och använda förmågor, bort berättiga honom till krigsportföljen. Han fick i stället Christianustads län, under hvars förvaltning han gjorde sig förtjent af allmän aktning, tillgifvenhet och förtroende. Vid ålderdomens annalkande drog han sig tillbaka i det enskildta lifvet, och betalte i fjol vid 71 års sin skatt åt förgängelsen.

Dit hafva dessa begge herrar åtföljts af sköldemärkena för grefliga ätten Puke och adliga von Rosen, som med dem upphört att finnas bland de lefvandes antal.

---

### Daniel Andreas Joachim Müller.

Året 1812, då Stralsund ännu var Svenskt, föddes der trädgårdsmästarens Daniel Müller, hvars förtjenster om trädgårdsskötseln gjort hans minne värderadt i hela landet. Han hade i och för sitt yrke besökt flera orter i Tyskland och Holland, innan han våren 1839, på rekommendation af en utländsk professor, och försedd med dennes utmärkt hedrande vitsord, blef antagen som orangeur vid botaniska trädgården i Upsala. 1841 lemnade han denna befattning och antogs till Svenska Trädgårdsföreningens Trädgårdsmästare i Stockholm. Alla som besökt denna anläggning, som var ny då den af Müller emottogs och så till sägandes skapades, veta i hvilket bokstafligen blomstrande skick han försatte så väl trädgården som dess skola. Under sommaren 1846 besökte han, på konung Oscars bekostnad, Petersburg, för att taga kännedom af det sätt, hvarpå trädgårdar der skötas. Då emedlertid hans helsa började lida af de ho-

pade göromålen och de ansträngningar i och för sitt yrke, hvartill han ansåg sig uppmanad af pligt och dem han fullgjorde af böjelse, lemnade han 1850 sin befattning hos Trädgårdsföreningen och inköpte en liten lägenhet invid hufvudstaden, der han inrättade en handelsträdgård. Här ämnade han i lugn tillbringa sin lefnad, i sällskap med en älskad maka och tiden delad mellan studier och eget författarskap i det honom så kära yrket, hvilket han sålunda gagnade med teoriernas och praktikens dubbla häfstång; men ödet hade annorlunda beslutit. Upsala Universitet tog hans upplysta och nyttiga verksamhet i anspråk och utnämnde honom i December 1851 till Örtagårdsmästare vid Akademiens Botaniska trädgård. Han antog kallelsen och öfvergaf sitt lugn af den ädla bevekelsegrunden, att efter sitt fränfalle åt sin enka bereda pension, liksom hade han anat, att hans verksamma och gagneliga lifstid ej skulle blifva lång. Under den korta tid han innehade sistnämnda befattning, införde han i Upsalas Botaniska trädgård flera tusende nya växter, och satte denna stiftelse i den lifligaste brefvexling med alla de största och berömdaste Botaniska trädgårdar i hela världen.

Müller förde flitigt och med skicklighet icke blott trädgårdsspaden, men äfven pennan, och hans litterära verksamhet omfattade både hortikulturens och skönlitteraturens område. En myckenhet uppsatser i svenska och utländska tidskrifter och åtskilliga särskildt af trycket utgifna värderika afhandlingar, rörande så väl frukt- och köksträdgårdar som blomsterskötseln, fortsätta äfven efter döden hans värf att upplysa och vägleda hortikulturens idkare och vänner. För Müller gafs ingen hvila utan sysselsättning, och de stunder hans yrke ej tog i anspråk egnade han åt författarskap af sagor, smärre fantasi-stycken, m. m. — ja! i förening med sin maka, har han till och med utgifvit ett häfte tyska dikter. Vålvillig och tjenstaktig mot alla enskilda, som begärde

hans råd, samt öppen, okonstlad och vänlig i sitt bemötande mot en och hvar, ingaf han hos alla förtroende, förtjente och vann allas tillgifvenhet och aktning. Upsala läns Hushållnings-Sällskap förärade honom sin stora guldmedalj, till tacksamhet för hans anläggning af länets trädskola.

Den 18 sistlidne September slöts denna exemplariska lefnad af nyttig verksamhet, medborgerlig och huslig dygd, och tidningen Upsala tillägger vid underrättelsen om detta dödsfall:

»Müller var i ordets fulla bemärkelse en människovän, god och rättvis mot sina underlydande, outtröttligt arbetsam, pligtrogen. Under det cholera-farsoten rasade bland hans arbetare (11 af dem hade före honom affidit) glömde han sig sjelf och sitt eget behof af hvila och vederqvickelse. Derigenom föll han sjelf ett offer för farsoten.»

### Axel Eric von Sydow,

född 1791, hade redan som Fändrik vid Uplands regemente tjenstgjort under fälttåget 1814, (till minne hvaraf han bar Carl Johans-medaljen), då han i full militärisk skrud vid magisterpromotionen i Upsala 1818 emottog den filosofiska lagerkranen. På krigarebanan fortgick han sedan till Öfverste i arméen; men det är icke der, som en militär under oafbrutet fredslugn — för att begagna Tegnér's uttryck — «bygger fullt sitt namn.» v. Sydow hade för stort kunskapsförråd och hans riktning var allt för praktisk, att han skulle nedgräfvat sitt pund i overksamhet eller ofruktsamma sysselsättningar. Med förkärlek och framgång använde han sig för väg- och vattenbyggnader och blef slutligen Öfverdirektör och chef för deras styrelse samt tillika chef för deras korps. Flera under hans ledning och uppsigt utförda arbeten af allmän nytta öfverföra till kommande tider vittnesbörd om hans förtjenster, af hvilka den närvarande tiden

redan länge skördat fördelar. Vetenskaps- och Krigs-Vetenskaps-Akademierna täflade att få tillägna sig honom som ledamot.

Den 4:de sistlidne Oktober satte döden en gräns för hans gagnande verksamhet.

---

### Per Eric Svedbom.

Rektor Svedboms offentliga verksamhet sönderfaller i tvänne helt olika föremål: skolundervisningen och publicistiskt skriftställer. I begge har han efterlemnat ett namn, men af helt olika beskaffenhet; ty då hans varma nit och redbara förtjenster i det förra ämnet allmänt med aktning erkännas, äro meningarne odelade derom, att han i det sednare tagit sig vatten öfver hufvudet och beträdt ett fält, som han hvarken egde begrepp eller förmåga att odla.

Svedbom kom till världen 1811 och kan sägas hafva blifvit född i skolan, liksom han för henne uppfostrades. Hans fader var nemligen Rektor i Hernösand och sonen fick samma befattning 1850 vid nya Elementarskolan i Stockholm, sedan han bland de i Upsala 1836 promoverade magistrarne innehåft andra hedersrummet, och derefter varit förordnad till Docent i Statistiken vid Universitetet derstädes. Dessutom företog han åren 1838—1840 en längre utrikes resa, under hvilken undervisningsväsendet utgjorde hufvudsakliga föremålet för hans forskningar. Läröverksfrågan var hans element; den upptog hela hans verksamhet, alla hans tankar och gaf riktning åt alla hans sträfvanden. Också kallas i Aftonbladets nekrolog hans bemödanden för undervisningsväsendet »välsignelserika».

I Mars månad 1856 lemnade Svedbom sin rektorsbefattning vid nya Elementarskolan, och inkallades i början af 1857 till ledamot af nämnde skolas direktion.

Rektor Svedbom var hvad man plägar benämna »skolkarl», i detta ords fulla och ädla bemärkelse, och var det så *helt*, att i hans intelligens ej fanns rum för politik. Det visade sig, då han i April månad 1856 öfvertog hufvudredaktionsbestyret i Aftonbladet. Kort innan sin död förfäktade han sjelf i berörde tidning satsen: "*de mortuis nihil nisi vere*", och med tillämpning deraf på hans egna publicistiska idrotter, dem pieteten hos hans efterlevande medarbetare öfverhöljt med ett ymnigt blomsterregn, borde på hans urna ristast: "*ne sutor ultra cræpidam.*"

För öfrigt bidrogo hans musikaliska sinne och bildning, uppenbarade till och med i kompositioner och melodier till sångstycken, att öka umgängets behag i hans boning, gästvänligt öppen för vetenskapsmän, litteratörer och konstnärer.

---

### Olof August Svalin.

Andra — många andra — hade Doktor Svalin hulptit; sig sjelf kunde han tyvärr! icke hjälpa. Och genom en sorglig ödets ironi gaf hans egen i Oktober månad sistlidet år timade död bekräftelse på hans vetenskapliga åsigt om vanskligheten af den inre sjukbehandlingen och om otillförlig-  
heten af medikamenters verkan.

I sin födelseort Bohuslän såg han först dagen 1808. Hans studier äsyftade läkareyrket; han blef kirurgiemagister 1833 och innehade andra hedersrummet vid Medicine-Doktorspromotionen i Upsala 1835. Af allmänna befattningar föllo på hans lott Bataljonsläkare-sysslan vid flottan, Stockholms station, och den af läkare vid hufvudstadens provisoriska sjukhus, samt uppdraget som biträdande öfverkirurg vid Serafimer-lazarettet.

Men det var egentligen i sin vidsträckta enskilda praktik som operatör, Svalin förvärfvade stort och välförtjent rykte. För skicklighet och säkerhet i denna gren af det

vetenskapliga yrket stod han i det högsta anseende och erkändes allmänt att vara *primus inter pares*. Utan att äga snille, hade naturen utrustat honom med klart och redigt förstånd, pålitligt omdöme och snabb uppfattning. Genom ihärdigt arbete hade han riktat sin intelligens med ett grundligt kunskapsförråd; och denna skatt förkofrade han oafbrutet, under fortsatta bemödanden till lifvets slut.

I sitt väsende älskvärd och anspråkslös, i sitt handlingssätt redbar, i sina grundsatser sträng och orubblig, var Svalin människovän i ordets fulla mening. För honom fanns ingen uppoffring svår, ingen försakelse påkostande, då han ansåg dem föreskrifvas af pligt eller heder. I sin lefnad som i sitt yrke kunde Svalin återopas som mönster.

Hans silfverklara stämma hade i yngre åren förtjust mången krets; men han fann kontrasten allt för skriande mellan glädjens toner och smärtans läger, och han dömde sjelf sin herrliga sångröst till evig tystnad.

En bröståkomma, hvilken under årens lopp utbildat sig till obotlig sjukdom, beröfvade menskligheten i förtid denna ädla välgörande verksamhet, och Svalin, som undanryckt grafven så många rof, nedsteg sjelf i densamma den 8 sistlidne Oktober.

---

### Johanna Laurentia von Strokirch.

»Dalens ömma, blyga violette,  
 åt ditt kön ger denna vackra lära:  
 Älskvärd var, men anspråkslös — och sätt  
 i en stilla verksamhet din ära.»

I dessa rader af en okänd skald, har han med siareblick tecknat bilden af Jeanna von Strokirch, på hvars griftkulle vi insmyga en ringa sippa i den kraus af ovanskliga rosor, hvilken »skalden som få» i lifstiden virade kring hennes tinning. I mildare skepnad har aldrig på jorden uppträdt någon qvinlig dygd, och om ryktet derom ej trängt



utom kretsen af anförvandter och talrika vänner — ty vänner blefvo alla som kände henne — var det endast derföre, att hon sjelf skydde uppseende och icke bekymrade sig om annat bifall än af sitt eget hjerta och af de föremål som lågo detta närmast, genom blodets band eller tillgifvenhetens. Hon bevisade under hela sin lefnadsbana, der hvarje hennes fjet efterlemnade spår af barnslig pietet, af huld omvårdnad, af trofast vänskap, af saktmod och fördragsamhet, att, *så* uppfattad, äfven den ogifta qvinnans bestämmelse är hög, är värderik, är vördnadsbjudande. Hela hennes väsende strålade af

»det behag, som ej beror af år och tid,

Men lika älskeligt och oförvissnadtt blommor

I lifvets höst och vår, dess vinter och dess sommar.»

I hennes fromma välvilja mot alla, i hennes flärdlösa bemötande mot en hvar röjdes ingen skymt af fåfänga, hvarken öfver samhällsställningens tillfälliga företräden, eller öfver förståndets och hjertats upphöjda värde, eller öfver denna mönstervandel, sålunda skildrad af Wallin:

»Du som hans \*) långa plågodar

Till sista stund förljufvat har,

Hans tysta blick förstått, hans minsta suck besvarat!

Ditt sköna kall är fylldt! — Hvad minnen derifrån,

O, hvad välsignelser, du trogna Antigone!

Du åt ditt hjerta har bevarat.

Samma mästar-hand ristade

»Under hennes bild:

Hon glömde nöjet, lyckan, glansen,

För dotterliga pligtens lag.

Och med den sköna jungfrukransen

Af milda dygder och behag,

Hon gick sin helgonväg till ljusets rike,

Här *makalös*, der *Englars like*.»

Och med detta den odödliges vittnesbörd inträdde Jeanna von Strokirch i de odödligas boningar.

\*) Fadrens, Presidenten i Svea Hof-Rätt Friherre von Strokirch.



## Daniel Müller.

Bland vännerna en dag i Mälarstaden  
fick äfven jag ett sorgebud i bladen  
från Fyris strand, der döden, utan tröst  
slet ständigt vän från vän och bröst från bröst.

Från makans hjerta rycktes der en maka,  
och älskarinnan vände ej tillbaka,  
och modren kom ej hem till sina små  
ifrån sin sömn med dödens blekhet på.

Det gick ett tvifvel genom hvarje hjerta,  
som lefde qvar, men endast i sin smärta,  
ett tvifvel öfver lifvet och dess dom,  
och sjelfva tviflet i förtviflan kom.

Men af all klagan vi från staden hörde,  
en bitter sorgepost dock mest oss rörde  
och det var Müllers, var en post som skref  
till hela Sveas folk ett sorgebref.

Ty hvad han var, vi kände det ju alla,  
och andens makt vi endast storhet kalla,  
men ej ett glitterverk, om än så rikt,  
af börd och ordnar, titlar eller slikt.

Det var ej hans, han bar en annan ära,  
i sina ädla verk, sin blomsterlära,  
i fria skapelser, i redbar kraft,  
det var en man, hvars like ej vi haft.

En man med rikdom i sitt hjerta inne,  
och ej med praktiskt blott, men skönhetsinne,  
som ordnade, som ledde med sin blick,  
det blef en verld af skönhet hvart han gick.

Och Floras barn från alla jordens länder  
de vexte villigt, vårdade af händer,  
som skänkte allt af ljus, af kraft och lif,  
det var hans sällskap och hans tidsfördrif.

Hur gerna från en verld, som fåvett talar  
vi flykta till naturens lärdomssalar  
och söka tröst och ljus och kunskap der,  
som sjelfva livvets bildningseirkel är.

Dock lefde han ej blott för solrik sommar,  
men äfven uti diktens helgedomar,  
der han var hemmastadd med öfvad hand  
i sångens glada solbeglänsta land.

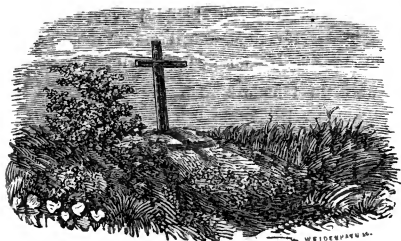
En upphöjd ande, stormig eller stilla,  
bor i sitt eget slott, sin egen villa  
och skapar der i elyseisk glans  
ett namn, ett ljuft, odödligt såsom hans.

Hvem har i bättre dar, i lefnadsfriska,  
ej hört en högre röst till anden hviska  
ett himmelskt språk med toner deruti,  
och det är hjertats tysta poesi.

Farväl du blomsterskald från södrens lunder!  
Sof lugnt i nordens högland, sof inunder  
den gröna torfvan der, som hvarje vår  
sin egen blomsterbädd till täcke får!

Ej skall ditt minne ur vårt hjerta vika,  
ett namn så redbart och så kärt tillika  
med sina ädla, fosterländska drag,  
det är din äras skönsta sarkophag.

L—A.



## Vid Fru Sandblads, född Lothigiuss, bår.

(Omkom vådligt genom bad.)

Skön som en vår, som våren brådt du hade  
Att knyta blöm — och dö. Men hade ej  
Ung Manfred rätt ändå till slut, som sade:  
Old man, 'tis not so difficult to die?

Det kan bli mången långsamt nog att trefva  
I lifvet kring som snäckan kring sin ö;  
Att dö är ej så svårt — men svårt att lefva  
Så, att man icke kan för tidigt dö.

Allt jordiskt vexlar, och hvem ville svärja  
På höstens löften i oändlighet?  
Är det ej bättre under sommarn berga  
Den skörd man gulnande till mognad vet?

Och ej är tiden heller rätta måttet  
På lifvets längd; nej, det är handlingen;  
Och det är hjertat, som gör öfverskottet  
På lifvets summa vid förvandlingen.

Så har du måttet af ditt lif förstorat,  
Du bleka skugga, halfjordt som det var,  
Och det är vi allenast, som förlorat,  
Då jorden fick en engel mindre kvar.

Hvem mäter den förlust de dina drabbat  
På denna söndagsmorgon, klädd i svart?  
Det ringde då, för dig — till evig sabbath.  
För dem — det lyckans själaringning vardt.

Hvad sökte du i badet? Du var tvagen,  
Som dufvan är, till sinne och gestalt,  
Och sjelfva vattenspegeln låg betagen,  
Och släppte ej förrän ditt lif var allt.

Likmycket! Lifvet är ett barn, som sitter  
Utöfver spegeln af en stilla elf  
Och roar sig åt ytans vackra glitter; —  
Men evigheten hor på djupet sjelf.

Och bäst som blicken sväfvat kring, förveten,  
 Så halkar barnet ned oförberedt;  
 Så halkar lifvet in i evigheten  
 Oemotsändligt — tvärt — oförutsedt.

Och återstoden som vi sedan finne  
 Är minnet af hvad godt som här blef gjordt;  
 Och är det så, så vet jag att *ditt* minne  
 Ej undantränges af ett nytt så fort.

Jag minns ditt sinnelag, det var en dufva  
 I saktmod, det var vänligt, det var fromt;  
 Jag minns ditt hjerta, det var som en grufva  
 I rikedom, och aldrig stod det tomt.

Jag minns ditt löje, strålande och rikligt,  
 Liksom ett solsken på en molnfri dag;  
 Jag minns din pannas lugn, det var osvikligt,  
 Jag minns ditt väsens oskuld och behag.

Och dessa ögon, dessa underbara,  
 Jag vet jag kunnat se mig blind på dem!  
 På man och barn de lyste, lyste klara,  
 Två speglar blott — som rymde alla fem.

Jag kan ej måla, äfven om man unde  
 Mig, liksom Raphael, en himmelsfärd;  
 Jag vill ej trösta, äfven om jag kunde,  
 Ty du var huld, och du är tårar värd.

Att klaga var ej heller sångens mening,  
 Att öfver stjernorna du har din gång;  
 Men minnet har, med hoppet i förening,  
 Sökt sig ett uttryck. Och hvad är *min* sång?

En handfull grönt ifrån förgångna vårar,  
 Ett par tre strån, att få en dödskrans af;  
 Här lägger jag den, bland så många tårar,  
 Att vissna bort med gräset på din graf.

## Vid grod-dammen,

*af förf. till Sjöjungfruns Sagor.*

I skogen låg en damm, ett sådant der litet grumligt vatten, hvare aldrig större djur än grodor, ormar och ödlor uppehålla sig, och som derföre tror sig intaga ett ofantligt område af jordytan.

Omkring dammen vexte lind, lönn, hassel, ek och björk. Äfven dessa hade höga tankar om sig. »Menniskor taga sig ju namn efter oss», sade de. »Sålunda finnas Lindqvistar, Lönnegrenar, Björklundar m. fl.» — Och de speglade sig sjelfförnöjda i dammen, fastän vattnet var grumligt.

Huru frodades icke gräset närmast dammen! . . . Man kunde se, att det lefde i välmaktsdagar. Detta som annars är så böjligt och ödmjukt, höll sig styft och stelt.

Men midt i den yppiga gräsvexten satt en groda. Solen värmdde så skönt hennes slemmiga hud. »Det är dock välsignadt», tyckte hon. »Koax, koax, koax!» — Hon tyckte alltså bättre än hon kunde uttrycka sig.

Utan att vilja tadla henne för hvad hon icke rådde för, var hon emellertid ett sjäp, en riktig tåssa, platt och otymplig. Så ofta hon rörde sig i det våta elementet, hördes det »plomp!» efter henne. Eljest såg hon icke så illa ut. Hon var helt ung samt möjligen till och med en skönhet inom sitt slägte.

Ögonen voro stora och utstående, med en smal, gul randning ofvantill, motsvarande brynen. Hon blinkade aldrig och det besvarade henne ej heller, om någon höll henne tummen på ögat. Hon bar en grön lifklädning med två svarta knapprader på ryggen. På hvarje hand hade hon tre

fingrar och tre tår på hvarje fot. En utmärkt färdighet egde hon i att fånga flugor, ty sin tunga, som är lång, smal och böjlig, kunde hon lägga dubbel i munnen och uträcka med största hastighet. När hon då inom håll fick syn på en flugstackare — vipps! tungan ut och kräket med in genom halsen.

Om grodans härkomst vore en hel hop att berätta. Hon var född vid stranden af en insjö. En samlare af naturalier hade tidigt om våren funnit henne ännu outvecklad i en råmknippa. Denna hade han tagit hem med sig, lagt i en burk, fylld med vatten, samt sedan ställt burken i fönstret, tills alla de små, i början hvita råmkornen svartnade och slutligen upplöstes och blefvo många hundrade simmande lif. På den tiden hade hon gälar och stjert som en fisk. Vid mognare ålder fick hon lungor och gestaltade sig anorlunda. Bildningen kan således märkvärdigt förändra äfven en groda.

Huru hon kommit ur naturforskarens burk, måste lemnas osagdt; det vissa är att hon nu, en vacker sol- och sommardag, satt och dasade sig i gröngräset vid förutbeskrifne skogsdamm.

Gent emot henne ringlade en orm kring en väldig svamp, i skuggan af några bredbladiga kärblomster. Han ämnade sannolikt fiska här i dammen, ty hvar skulle en orm fiska om ej i grumligt vatten? . . Redan hade grodan ådragit sig hans uppmärksamhet och den glimmande tjuvningskraften i hans blickar trängde snart ända till grodans hjerta, hvilket lätt antändes, genomglödgad som hon var af solstrålarne.

»Kom hit!» hväste ormen. »Jag har det så förträffligt. På svampen hvimlar af flugor och kärblomstren kunna intyga redbarheten af min karakter.»

»Koax!» svarade grodan.

»Godt, du lofvar komma straxt . . .» återtog ormen. —  
 »Hvad man lofvar, bör man hålla. Så kom då!»

Den enfaldiga tåssan lät verkligen narra sig att tro, det hon genom sitt »koax» gifvit ett förhastadt löfte att komma straxt. Hon tvekade likväl . . .

»Fy», hväste ormen, »löftesbryterka!» — Derpå visade han sig kall.

Då blef grodan ifrån sig. Hon hoppade i vattnet. —  
 »Plomp!» sade det efter henne, och hon skyndade sig simmande till ormens läger. Men när hon hunnit detta så nära, att ormen öppnade sitt gap, för att uppsluka henne, räddades hon oförmodadt.

En vandringsman hade slagit sig ned på en stubbe vid sjelfva dammen och anställt sina betraktelser öfver ormen och grodan. Just i lagom tid trädde han med sin käpp emellan. Han dödade ormen, i hvars giftiga käftar grodan i annat fall icke skulle sluppit undan med lifvet.

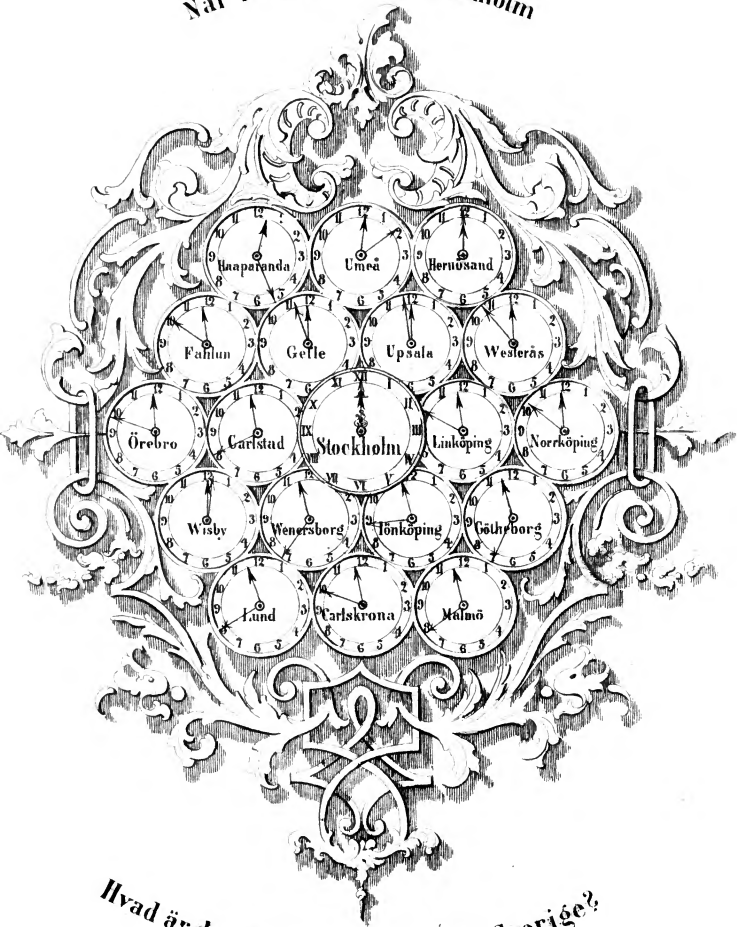
Reflexionerna göra sig väl sjelfva; men vandringsmannen gjorde dem ändå.

»Mången», föllo sig hans ord till grodan, »mången, hvilken i barndomen varit qvick som en fisk, blir i framtiden dum som en padda. Låt varna dig af denna din underbara räddning! Icke kan du påräkna, att en vandringsman alltid skall stå tillreds och frälsa dig, då du tjusats af någon orm. I allmänhet, under inflytelsen af hvilken tjusning som helst, gif dig åtminstone icke ut på djupet, när du ingenting annat är än en tåssa!»





När Klockan är 12 i Stockholm



Hvad är den då på andra orter i Sverige?

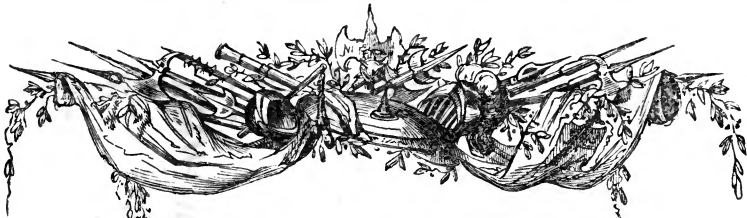
## Om tidens olikhet å särskilda orter.

Genom jordklotets hvälfning kring sin axel, hvilken rörelse som bekant är försiggår ifrån vester åt öster, kommer ett ställes meridianplan (det är det plan som man tänker sig draget genom axeln och stället) att på ett dygn vrida sig ett hvarf. Hvarje gång detta plan passerar genom solens medelpunkt säger man att det är middag. För ett annat ställe, beläget vester om det förra, är då solen ännu icke i meridianen, utan måste middagen der inträffa så mycket senare, som den tid jorden behöfver för att vrida sig en vinkel lika med skillnaden emellan de båda ställes meridianer. Häraf är tydligt, att endast de ställen, som ligga under samma meridian, hafva lika tid, och att uren på ett ostligare beläget ställe visa i samma ögonblick mer än på ett vestligare och det i samma förhållande som orternas meridian skillnad (longitudskillnad) är stor. Som nu jorden vrider sig ett helt slag eller  $360^{\circ}$  på 24 timmar, vrider hon sig, emedan denna rörelse är fullkomligt enformig,  $15^{\circ}$  på en timme,  $30^{\circ}$  på två timmar,  $45^{\circ}$  på tre timmar o. s. v. På ställen, som ligga  $15^{\circ}$ ,  $30^{\circ}$ ,  $45^{\circ}$  o. s. v. vester om ett gifvet, inträffar alltså middagen, när klockan på detta ställe är 1, 2, 3 o. s. v. eftermiddagen. T. ex. Goda-Hopps-udden ligger under samma meridian som Stockholm, men Göteborg ligger  $6^{\circ}$  vester derom; följaktligen gå uren på Goda-Hopps-udden lika med dem i Stockholm, men i Göteborg 24 minuter efter. Redan inom en större stads område är tidens olikhet ganska märkbar. T. ex. emellan Djurgårdsstaden och Marieberg är tidskillnaden icke mindre än 20 sekunder eller  $\frac{1}{3}$  minut, så att ett rättvisande ur på det senare stället bör visa 20 sekunder mindre än ett sådant på det förra. För att visa tidens olikhet inom Sverige, hafva

vi härjemte bifogat en planche, tillräckligt tydlig för att icke behöfva någon närmare beskrifning.

Af hvad ofvan blifvit anfördt är det nu lätt att förklara en besynnerlig omständighet, som första gången visade sig för de första verldsomseglarne, Magalhaens reskamrater. (Han sjelf stupade 1522 på Zebu, en af Philipinska öarne, i en strid mot infödingarne). När fartyget, efter slutad expedition, återkom till afseglingsorten San Lucar, hade man förlorat en dag. Enligt de resandes räkning var det den 20 September, medan man i San Lucar räknade den 21. Emedan Magalhaens fartyg hade seglat omkring jorden ifrån öster åt vester, d. v. s. i motsatt led mot jordens rotation, hade det under denna resa gjort ett slag mindre än jorden omkring hennes axel. Nu motsvarar ett hvarf hos jorden ett dygn; de resande hade således haft en dag mindre än de af jordens invånare, som under tiden vistats på ett och samma ställe, de hade sett solen gå upp och ned en gång mindre än dessa, ty dagarna hade förlängts under deras segling åt vester, tills de slutligen förlorat en dag. För dem som segla omkring jorden från vester åt öster inträffar motsatsen: de vinna en dag. Spaniorerna hafva kommit till Philipinska öarne från Amerika; Portugiserna åter hafva kommit förbi Goda-Hoppsudden till Macao. På dessa närbelägna ställen räknar man tiden olika; Portugiserna i Macao räkna nemligen en dag mer. Vår tids sjöfarande bruka ändra datum, när de passera 180:de longitudsgraden, på det sätt att de tillägga en enhet, när de segla vestvart, och fråndraga en enhet, när de segla ostvart. Enligt denna regel är det således Spaniorerna på Philipinerna som räkna oriktigt datum, emedan det är de och icke Portugiserna i Macao, som passerat 180:de longitudsgraden.





## Dalmarsch från Orsa Socken.

*Vivace.*

*mf* *fz*

Mandom, mod och morska män Finn's i gamla Sverge än,

*f*

kraft i arm och kraft i barm, ungdomsvärm i

*p* *cresc.*

bardalarm. Ö-gon blå då och då le i blomster-

*p* *cresc.*



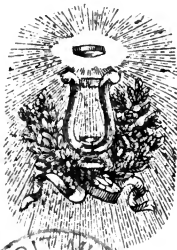
da-lar der! Nörd, du jor---dens jät---te---lem.



Nord, du mil---da hjertans hem!

Toner än från forna dar,  
Ljuda der i skog och dal,  
Vilda, som en storm på haf,  
Milda, som en tår på graf.  
Lyssnen då,

Vänner, på  
Hemländsk, hundraårig sång!  
Lyssnen, älsken, lärer den,  
Sjungen, sjung den sjelfve se'n.  
*R. Dybeck.*



# Bokhandels-Anmälan.

---

Nyare Litteratur, utkommen på Albert Bonniers förlag,  
till salu i alla boklädor i Sverige och Finland:

## SVERIGES STÄDER,

I

HISTORISKT, TOPOGRAFISKT OCH STATISTISKT AFSEENDE,  
af T. G. RUDBECK

Vår Litteratur eger flera förträffliga beskrifningar öfver *åtskilliga* af Sveriges städer; men deremot sakna vi allt hittills något arbete, som *inom en ram innesluter alla Sveriges städer*, och sålunda på en gång gifver en ordnad och till jemförelse lättare åskådliggjord bild af samtliga städer inom fäderneslandet, och derigenom kan utgöra ett icke oväsentligt bidrag till kannedomen af detsamma.

Förf. af detta arbete har trott att en sådan skildring icke skall vara ovälkommen, eller vara utan sin nytta, och har under loppet af flera år bemödat sig att göra samlingar till ett dylikt verk, hvarvid han har rönt den tillfredsställelsen, att af många, såväl enskilde som auctoriteter i flera af landets städer, erhålla ganska rikhaltiga bidrag uti upplysningar och uppgifter, synnerligast rörande städernas sednaste utveckling.

Arbetet kommer att utgöra 3:ne delar, hvaraf den

1:sta omfattar Svea Rike,

2:dra » 8 Län af Götha Rike,

3:dje » de återstående deraf samt Norrland;

och utgifves på Subskription uti 3:ne delar.

Tvenne delar äro nu fullbordade och äro åtföljda af Plankartor öfver 46 städer och öfver 100 i texten tryekta illustrationer, såväl öfver märkliga byggnader i de viktigaste städer, som ock öfver hvarje Läns och Stads Vapen.

Priset är 5 rdr 24 sk. b:ko för dessa 2:ne delar. (Del. II är utgifven i 2:ne afdelningar). Den 3:dje och sista delen skall utkomma under loppet af året 1858.

---

## Subskriptions-Anmälan.

Sverige eger, som bekant, många dyrbara fornlemningar af framfarnetidens byggnadskonst och skönhetssinne; det eger stolta Slott och Borgar samt vördnadsfulla Tempel, somliga i tillstånd af pittoreska ruiner, andra ännu väl bibehållna; men dessa äro samteliga spridda floektals öfver hela landet — utom de många och sköna minnesvårdar, som, nästan hopade bredvid hvarandra, befinna sig på ön Gotland. Och förunderligt likväl, att under det vi ega temligen talrika verk och afbildningar af de flesta öfriga Minnen af forntida Byggnadskonst, sakna vi helt och hållet några dylika öfver den på dylika minnen så rika ön — »Östersjöns Öga» — från den uråldriga staden Wisby, med dess torn och murar och framförallt dessa herrliga monumenter af medeltidens tro och konst, dessa många tempel-ruiner, hvilka ännu låta oss förstå, att Gotland en gång var en af världshandelns stationer, och Wisby i 13:de och 14:de århundradet, genom rikedom och kultur, en af Europas hufvudstäder.

Det torde derföre icke behövas någon ursäkt, att vi företagit oss att inbjuda den konstälskande Allmänheten till subskription på ett verk under titel af:

### ”GOTLAND OCH WISBY I TAFLOR”,

hvilket är afsedt att i någon mån ersätta nämnda brist i Sveriges litteratur.

Verkets utsträckning kommer till en del att bero på den uppmuntran, det från Allmänhetens sida kan erhålla. Likväl är det tillsvicare bestämdt att upptaga omkring 20 lithograferade plancher. Dessa, hvaraf prof finnas att bese, äro utförda i samma storlek som planchverket ”SVERIGE I TAFLOR” (hvertill närvarande arbete således bildar ett supplement) Plancherna, efter originalteckningar af Hr Mag. SÄVE, ritas på sten och tryckas i Köpenhamn. Hvarje planch åtföljes af en text, som Hr Mag. C. J. BERGMAN haft godheten åtaga sig.

Utgifningen sker häftesvis af 3:ne plancher med text i hvarje häfte, som lemnas till resp. Subskribenter — mot förbindelse från deras sida att taga hela verket komplett — för det billiga pris af 1 r:dr 16 sk. b:ko för häftet — således föga mera än 16 sk. b:ko för planchen. Fem häften äro utkomne, och finnas tillgängliga i alla boklådor.

Subskription emottages i alla boklådor i riket samt hos förläggaren

ALBERT BONNIER.



# Karta öfver Nordliga Stjernhimmelen,

konstruerad af Kapiten-Löjtnanten C. A. PETERSON,  
Lärare vid Stockholms Navigationsskola.

Lithografierad i Kgl. Generalstabens lithografiska inrättning.

Ett blad i stor folio.

Pris: 40 sk. b:ko.

Denna omsorgsfullt utarbetade Karta utgör en trogen bild af hela den hos oss synliga Stjernhimmelen, och skall sätta hvar och en i tillfälle att med lätthet *orientera sig på himlahvalfvet*. Genom en ändamålsenlig anordning af såväl figurer som skrift, framträda samtliga stjernorna långt tydligare och redigare än på de flesta hittills existerande Stjernkartor, hvarföre densamma otvifvelaktigt skall tillvinna sig sakkunniges bifall.

---

Illustrerad

## Plankarta öfver Stockholm,

jemte Kartor öfver Stockholms omgifningar, öfver Mälaren, Kanalen emellan Stockholm och Götheborg. Resrouten genom Sverige, ifrån Helsingborg till Haparanda, och *tretton pittoreska vyer* från hufvudstaden och dess nejder.

Ett blad i folio; tryckt på båda sidor.

Detta innehållsrika och väl graverade blad, ämnadt att kunna hopvikas i fickformat, säljes för det enormt billiga pris af 1 r:dr b:ko.

---

# Skandinaviska Nordens FOLKLIF OCH NATUR

af

G. H. MELLIN.

I. Lappmarken.  
*Sveriges Nomader.*

II. Jemtland.  
*Kolfinnarne i Fjelliskogen*

Den tanke, som föresväfvat förf. till detta försök att skildra vår Nords Folklif och Natur, har ofta, under loppet af mer än ett fjerdels sekel, lockat honom att åt den läsande allmänhetens välvilja öfverlemna spridda arbeten i detta syfte, än i berättelser från äldre tider, än i teckningar af samtidens sociala lif. De taflor af Nordens sköna, ofta storartade natur, och de skildringar af det egendomliga Svenska folklynnnet, som sammanfattas i dessa försök, äro ämnade att i en följd af häften genomgå de flesta af Sveriges landskaper, hvilka utmärka sig för egenheter i lefnadsätt och karaktär.

Hvarje häfte utgör ett afskiljdt helt för sig.

Hvarje af de utkomna häftena är försedt med en vacker illustration. Priset för båda häftena tillsammans: 2 r:dr 16 sk. b:ko.

---

**H a n d b o k** för MYNT, MÅTT OCH VIGT, med fullständiga Jemförelsetabeller i anledning af nu antagna decimalsystemet; jemväl innehållande kort handledning i decimalbråks räkning, samt jemförelser emellan Utländska och Svenska Mynt, Mått och Vigter, af AD. HELANDER, Ingeniör i K. Landtm.-kont. 2:a uppl. 1 r:dr.

Bland alla de många nu utgifna böcker i detta ämne är denna Handbok otvifvelaktigt den både fullständigaste och mest praktiska till såväl uppställning som innehåll. Också har den blifvit emottagen med så stort bifall, att den första upplagan (3000 exemplar) utsåldes inom några månader.

---

**KEMI-SKOLA.** Undervisning i första grunderna af kemien, åskådliggjord genom enkla experimenter, för skolor och sjelfstudium, af J. A. STÖCKHARDT. Öfversatt och bearbetad af *Clemens Ullgren*. 3:e uppl., med omkring 300 figurer i texten. 4 r:dr.

Detta arbete har redan tillvunnit sig ett så allmänt anseende, att hvarje vidare omtalande till dess beröm to:de vara öfverflödigt. Denna 3:dje Svenska upplaga är hel och hällen omarbetad, dels efter originalets 8:de upplaga, dels efter andra nya källor, samt försedd med nya figurer.

---

# Den Praktiske Affärsmannen.

Handbok för Handlande och Handverkare, jemte underrättelser för  
ynglingar, som ämna Inträda i näringsklasserna.

Bearbetad efter tredje upplagan af "Der Kleine Rothschild"

af G. SCHEUTZ.

Pris: 1 r:dr 8 sk. b:ko.

För att visa rikhaltigheten af denna förträffliga bok, meddela vi här ett  
utdrag af innehållsförteckningen:

Förberedelser. Utbildning af medfödda anlag: — Uppfostran och  
Undervisning. Skolkunskaper. Kunskapsförökning. Val af lefnadsyrke. —  
Handelsskolor. Slöjdskolor. Val af handelsgren. — Lärlingens pligter. —  
Handtverkslärningar. — Medhjelparen. Sökandet efter anställning.  
Alliganden för medhjelpare i handel.

Egen bosättning. — Förberedelser. Olikheten mellan handelsgrenar.  
Kredit. Val af näringsgren. Val af ort. Tiden för bosättning. Utsigter till  
vinst. Grundläggning af en ny rörelse eller öfvertagande af en äldre. Köp af  
en rörelse. Bolag. Bolagsvilkor.

Handeln. Varuhandel i stort. Inrikes grosshandel. Handel på leverans.  
Rede rörelse. Handel med fartyg. — Handels skötsel. — Varors an-  
skaffande. Varuförsäljning i parti på samma plats. Mäklare. Varors efter-  
skrifning. Kunskap om andra platsers varupriser. Kunskap om utländska  
mått, mål, vigter, mynt och usaneer. Orsaker till varuprisers stigande. Orsa-  
ker till varuprisers fall. — Varors afsättning. Vinst och förlust.  
Täflan eller konkurrens. Medel att befrämja afsättningen. God vara och på-  
litlig handel. Bemötandet emot kunder. Försäljningslokal. Annouser i tid-  
ningarne. Förluster och olyckshändelser. Förluster genom varors förskäm-  
ning. Urmodighet och föräldring. Slutförsäljningar eller utrymningar af lager.  
Varuauktioner. Osäkra fordringar. Ordentlig inkassering af fordringar. Lem-  
nad kredit måste rätta sig efter kreditorns egen förmåga. Underslef och för-  
suinling genom betjeningen. — Missgynnande rörelse. Obestånd.  
Administration. Aekord. Konkurs. Konkurs. Uppmärksamhet på rörelsens  
gång. Inventering. För liten afsättning och vinst. För stora utgifter. För-  
lusters godtgörande. Obestånd eller insolvens. Ockrare. Konkurs eller Cession.  
Liquid eller utredning utan rättegång. — Köpmanskunskaper: Varu-  
kännedom. Alfabetisk förteckning öfver de vauligaste varor,  
med uppgift på deras kännemärken och so ter, deras härkomst och införskrif-  
ningsställen samt anvisning på sättet att förvara dem. — Myntkunskap. —  
Mått. Mål och Vigt. — Vexlar och Invisningar. Vexelstadgar. —  
Statspapper och Aktier. — Räkning — Brefskrifning. — Bokhål-  
leri. — Särskilda uppsatser angående affärer. Noter och Räk-  
ningar. Qvittenser. Skuldsedlar. Fraktsedlar och Forsedlar.  
Kontrakter.

Anstalter, och Inrättningar hvarigenom handeln befrämjas.  
Jernvägar. Angfartyg. Postväsendet. Telegrafer. Marknader.  
Banker. Assurans- eller Försäkringsanstalter.

Handverk. Inköp af råammn. Förvärfvandet och bibehållandet af  
kunder. Slöjdexpositioner. Verldsexpositioner. Afsättning utrikes. Kredit.  
Kreditanstalter. Indrifningar af fordringar. Handtverksbokhålleri. Invente-  
ring. Penningeförlägenhet. Obestånd. Handtverkskunskaper.

## SKOGSVÄNNEN.

Anvisning att till **Skog** uppodla ofruktbar mark, förbättra glesa Skogar, plantera Alléer, Häckar m. m., till motverkande af den hotande vedbristen, till klimatets förbättring och landets försköning,

af

DANIEL MÜLLER.

Med flera träsnitt och en lithografi. — Pris: 32 sk. b:ko.

En förträfflig, populärt och lättfattligt skriven, allmänt gagnelig bok, af den tyvärr alltför tidigt bortgångne, flitige författaren, hvars sista arbete detta var. Ehuru den först är utkommen för få månader sedan, har den dock redan vunnit stor afsättning.

---

## TRÄDGÅRDSVÄNNEN.

Anvisning att anlägga och underhålla **Köks-, Frukt-, Fönster- och Lustträdgårdar**, jemte **Almanacha**, som efter tidsföljden uppräknar de under de olika årstiderna förefallande göromålen. Till tjänst för vänner och väninnor af växtodling

af

DANIEL MÜLLER.

Med flera i texten tryckta träsnitt. 32 sk. b:ko.

Ändamålet med denna lilla skrift var, att uti densamma lemna landtbrukaren en populär och lättfattlig framställning af trädgårdsskötselns olika delar. Boken, hvars pris är särdeles billigt, torde lämpligast kunna passa för herrar godsegare, som vilja utdela sådana till sina underhafvande, samt till ungdomen på landet till befordrande af håg för blomster- och fruktträdgårds-plantering och skötsel.

---

Praktisk Handledning  
för tillverkning af gröfre och finare

## **TVÅLSORTER,**

utarbetad af

C. G. NYBLÆUS,

Apothekare, kemisk fabrikör i Stockholm för mineralvatten, tvåler,  
parfymier m. m. — Med 7 träsnitt i texten.      Pris: 24 sk. b:ko.

---

## **Konsten att Rita, Färglägga och Måla,**

eller

lättfattlig och grundlig anvisning, att på några veckor  
lära sig utföra de vackraste ritningar och målningar i  
både vatten- och oljefärgor, på papper, siden, sammet, trä,  
bleck och glas, att transportera lithografier och kopparstick  
på trä o. s. v., samt att

tillreda alla slags färgor.

Ett bidrag till att väcka och lifva hågen för skön konst hos både  
unga och äldre, af

FRIEDR. DIEDRICH.

Öfversättning.      Andra tillökade upplagan.      Pris: 24 sk. b:ko.

---

Praktisk Anvisning till

## **TOBAKSODLING**

af

O. MENTZEL.

En liten förträfflig afhandling i detta ganska viktiga ämne, hvar-  
uti vi på vårt språk icke ega någonting tryckt sedan medlet af förra  
århundradet. Af dessa skäl har öfversättaren (en praktisk landtbrukare)  
företagit sig arbetet, och hoppas att det skall blifva välkommet för  
våra landtbrukare.      Pris: 16 sk. b:ko.

---

3 Bände  
Till Julen 1857 utkommer:

## MENNISKAN,

hennes uppkomst, hennes lif och hennes bestämmelse,  
ur naturhistorisk synpunkt betraktad

af

N. LILJA.

Med omkring 30 illustrationer i träsnitt och lithografi, hvaribland afteckningar af de viktigaste Menniskoracer m. m.

### Innehåll.

Skapelsen och Naturen.  
Jordklotets utvecklingar.  
Cellen och metamorfosläran.  
Naturens äldsta bildningsperioder.  
Menniskan och Urfolken.  
Släktskapen och Personlighetsbegreppet.  
Qvinnan och Äktskapet.  
Menniskans tvenne bildningsmedel.  
Temperamentet och Naturanlagen.  
Behofven och Upptäckterna.  
Husdjuren och Husbehovsvexterna.  
Gudaläran och Prestlisten.  
Familjelifvet och Samhällsbildningen.  
Kulturens utgångspunkter.  
Kristendomen och Civilisationen.

Uppfostringsverket och Budorden.  
Verldshandeln och Kosmopolitismen.  
Specerierna och Menniskans berusningsmedel.  
Åkerbruket och Trädgårdsodlingen.  
Ångan och Elektromagnetismen.  
Det menckliga lidandet och Lifvets poesi.  
Idealet och Chiliasmen  
Döden och Odödligheten.  
De saligas öar och Kroppens uppståndelse.  
Stjernihimmelen och Verldsbbyggnaden.  
Vår första och yttersta bestämelse.

✂ En i hög grad underhållande och läsvärd bok i en frisinnad ande, ämnd, och synnerligen passande, för läsare af alla klasser. Ehuru förf:s namn ännu är föga känt som skriftställare på detta område, tro vi att boken skall vinna stor uppmärksamhet.



# Bokhandelsnyheter 1857.

---

## Böcker för Barn och Ungdom.

**Taflor ur Naturen och Menniskolifvet.** Lärorika Skildringar för ungdom af Franz Strässle. Svensk Bearbetning. Med 9 kolorerade bilder i aflängt kvart-format. Eleg. kartonnerad. 2 R:dr b:co.

**Bjurverlden.** Ny Abcd- och Läsebok för snälla Barn. 32 sk. b:co.

**Skollifvet eller Högmod går för fall.** En fortsättning till Lanetons Prestgård. 32 sk. b:co.


**Lanetons Prestgård.** En berättelse för barn om det praktiska användandet af en del af Cathekesen, af förf. till »Amy Herbert», öfvers. fr. Engelskan. 32 sk. b:co.

**Konvaljerna.** En samling Sagor och Berättelser af *Thekla Knös*, *Daniel Müller* och *Lovisa Müller*. 1 R:dr b:co.

---

**Iduna.** Toilett-Kalender med 4 fina lithografier och bidrag af flera förf. 1: 16 sk. b:co.

**Illustrerad Kalender för 1857,** innehållande Onkel Anders. Berättelse efter H. Hertz af Wilhelmina. Upptäcktsresorna till Nordpoln (med karta). Det nordiska Studentmötet 1856 (med många illust.) »Hilsen till Stockholm» af *C. Ploug*. Poemer af *Fr. Sander*, *Wilhelmina*, m. fl. Med många vackra illustrationer och 9 fina plancher. 32 sk.

 En interessant och rikhaltig skrift för godt pris.

---

Det Nordiska Studentmötet 1856. Med många illustrationer. 1 R:dr 16. sk. b:co.

Denna bok, som meddelar de under festdagarne i Juni 1856 hållna föredrag och de flerfaldiga för samma anledning författade förträffliga fosterländska qväden, skall säkerligen iständigt för hvarje deltagare i dessa ungdomsfester förblifva en angenäm hågkomst af desamma.



Pris: 1 Rdr hco

















